

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

GİRESUN'DA “KARADENİZ GAZETESİ” (22 MART- 25 TEMMUZ 1919)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ertuğrul ÇOBAN

EYLÜL-2020

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

GİRESUN'DA "KARADENİZ GAZETESİ" (22 MART- 25 TEMMUZ 1919)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ertuğrul ÇOBAN

ORCID: 0000-0003-1287-2466

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Melek ÖKSÜZ

EYLÜL-2020

TRABZON

ONAY

Ertuğrul ÇOBAN tarafından hazırlanan “Giresun’da ‘Karadeniz Gazetesi’ (22 Mart-25 Temmuz 1919)” adlı bu çalışma 20.10.2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği / oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Tarih Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı - Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
		☐	☐	
		☐	☐	
		☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Yusuf SÜRMEN

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ - Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu çalışmada yararlanılan kaynakların tümüne eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Ertuğrul ÇOBAN

06.09.2020

ÖNSÖZ

Dünya Savaşı (1914-1918) sonrası bir yandan ülkedeki Millî Mücadele’yi destekleyen Giresun, diğer yandan bölgedeki azınlıkların girişmiş oldukları çete faaliyetleri ile uğraşmak durumunda kalmıştır. Bölgede çekilen sıkıntılar ve bu sıkıntıların sebeplerini duyurmak adına basın önemli bir araç olarak görülmüş ve kullanılmıştır. Millî Mücadele dönemi içerisinde azınlıkların girişmiş oldukları çete faaliyetleriyle uğraşmak durumunda kalan Giresun’da uygulanmış olan tedbirler ve bunların haklı gerekçelerini duyurmak adına basını fazlasıyla kullanmıştır.

Bu çalışmada Giresun’un basın hayatında mühim bir yer tutan Karadeniz Gazetesi incelenmiştir. 22 Mart–25 Temmuz 1919 tarihleri arasında yayımlanan Karadeniz Gazetesi, yer verdiği haberler ve yazarlarının yazılarıyla dönemindeki önemli olaylara değinmiştir. Bir yerel gazete olarak çıkarılan gazete yerel sınırları aşarak ülke genelini ilgilendiren konulara da değinmeyi ihmal etmemiştir. Ülkenin içerisinde bulunduğu sıkıntılı durumdan sıklıkla bahsedilmiş ve bu durumdan kurtulmak adına reçeteler okuyucuyla paylaşılmıştır. Yapılan çalışmada Karadeniz Gazetesi’nin dönemin siyasi, askeri, sosyal ve ekonomik olayları ve gazetenin olaylara bakış açısı değerlendirilmiştir.

Tez çalışmamda konunun seçimi ve yazma aşamasında yardımlarını eksik etmeyen tez danışmanım Hocam Sayın Prof. Dr. Melek ÖKSÜZ’e teşekkür ediyorum. Tez konumuzun kaynağı olan Karadeniz Gazetesi’nin görüntülerini bizden esirgemeyerek bu alanda çalışmamızı sağlayan Öğr. Görv. Veysel USTA’ya ve orijinal metinlerin okunmasında yardımlarını esirgemeyen Sayın Arş. Görv. Mevlüt İLHAN’a teşekkür ediyorum.

Eylül, 2020

Ertuğrul ÇOBAN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	IX
KISALTMALAR LİSTESİ.....	X

GİRİŞ	1-4
-------------	-----

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BASIN	5-15
1.1.Osmanlı'da Basın	5
1.2.Giresun Basın Tarihi	8
1.3. Karadeniz Gazetesi.....	11

İKİNCİ BÖLÜM

2. SİYASİ VE ASKERİ DURUM	16-48
2.1. Genel Siyasi Durum	16
2.2. İzmir'in İşgali.....	23
2.3. Erzurum Kongresi	28
2.4. Yerel Siyasi Durum.....	29
2.5. Pontus ve Ermeni Meselesi	34
2.6. Askerlerin Durumu.....	42
2.7. Asayiş İle İlgili Sorunlar	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT İLE İLGİLİ DURUM	49-72
3.1. Ekonomik Durum.....	49
3.2. Sosyal Hayat.....	53
3.3. Sağlık ile İlgili Konular.....	59
3.4. Eğitim ve Okullar ile İlgili Konular	62
3.5. Önemli Günler.....	63
3.6. Belediye İşleri	65
3.7. Reklam ve İlanlar	66
SONUÇ.....	73
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	77
EKLER.....	81
ÖZGEÇMİŞ.....	88

ÖZET

Karadeniz Gazetesi, Giresun’da Millî Mücadele Dönemi’nde 22 Mart-25 Temmuz 1919 tarihleri arasında yayımlanmış yerel bir gazetedir. İlk olarak 1912 yılında Mehmet Hamdi Bey tarafından çıkarılan gazete Mehmet Hamdi Bey’in Balkan Savaşlarında şehit olması üzerine kapanmıştır. Gazete, 1919 yılında yeniden Mehmet Hamdi Bey’in kardeşi Dr. Ali Naci Bey tarafından yayımlanmaya başlanmıştır. Aynı dönem içerisinde Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti’nin Giresun şubesinin de üyesi olan Dr. Ali Naci Bey Millî Mücadele yanlısı olmuş ve gazetede bu doğrultuda yazılar yayımlamıştır. Erzurum Kongresi’ne Giresun delegesi olarak İbrahim Hamdi ile beraber katılarak Giresun’u temsil etmişlerdir. Toplam 17 sayı olarak çıkarılmış olan gazete, sahibi Dr. Ali Naci Bey tarafından Erzurum Kongresi dönüşü kapatılmıştır. Gazete, sadece yerel konulara değil memleketin genelini ilgilendiren konulara da değinmiş bu konularla ilgili yazılar yayımlamıştır. Memleketin içine düştüğü durum ve bu durumdan kurtuluş reçetelerini halka sunmaya çalışmıştır. Bu çalışmada, gazetenin olaylara yaklaşımı ele alınmış; haberler ve yazılar konulara göre tasnif edilerek dönemin basına yansıyan hadiseleri incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Millî Mücadele, Basın, Giresun, Karadeniz Gazetesi.

ABSTRACT

Karadeniz Newspaper is a local newspaper published in Giresun between 22 March-25 July 1919 during the National Struggle Period. The newspaper firstly published by Mehmet Hamdi Bey in 1912 was closed after Mehmet Hamdi Bey was martyred in the Balkan Wars. The newspaper started to be published again in 1919 by Dr. Ali Naci Bey, brother of Mehmet Hamdi Bey. During the same period, Dr. Ali Naci Bey, who was also a member of the Giresun branch of the *Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti*, became a pro-National Struggle and published articles in this direction in the newspaper. Ali Naci Bey represented Giresun by participating in the Erzurum Congress with İbrahim Hamdi as Giresun delegate. The newspaper, which was published as 17 issues in total, was closed by its owner, Dr. Ali Naci Bey, after the Erzurum Congress. The newspaper touched not only on local issues but also on issues that concern the country in general, and published articles on these issues. The newspaper tried to present the situation the country fell into and the prescriptions of salvation from this situation. In this study, the approach of the newspaper to the events is discussed; The news and articles were classified according to the topics and the events reflected in the press of the period were examined.

Keywords: National Struggle, Press, Giresun, Karadeniz Newspaper.

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	Millî Mücadele Yıllarında (1918-1923) Karadeniz Kıyı Şehirlerinde Çıkan Yayınlar.....	10
2	Matbaalarda Basılan Gazetelerin Dağılımı.....	10

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçem makale
c.	: Cilt
bkz.	: Bakınız
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
Dr.	: Doktor
Ed.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan
İA	: İslam Ansiklopedisi
M.Ö.	: Milattan Önce
No	: Numara
S.	: Sayı
s.	: Sayfa numarası
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TTK	: Türk Tarih Kurumu

GİRİŞ

Giresun, Karadeniz'in tek adasını sınırları içerisinde bulunduran, doğusunda Trabzon, batısında Ordu, güneyinde Gümüşhane, Erzincan ve Sivas illeri ile çevrili bir Doğu Karadeniz şehridir. Yeşili, mavisi ve doğal güzellikleriyle ön plan çıkan bu şehrin en önemli geçim kaynaklarının başında fındık gelmektedir. Medeniyetler beşiği olan Anadolu'nun her bölgesinde tarih boyunca birçok medeniyetin hayat bulması hasebiyle Giresun'da da birçok farklı toplum yaşam sürdürmüştür.

Giresun adının nereden ve nasıl geldiğine dair farklı rivayetler bulunmaktadır. Genel kanının Kerasus'tan gelmekte olduğu yönündedir.¹ Burada Kerasus kelimesinin anlamı hususunda iki rivayet bulunmaktadır. İlk rivayete göre bu isim bölgede çokça bulunan kirazdan geldiği yönündedir. Bir diğer rivayete göre ise yarımadanın denize doğru uzanmasından dolayı Yunanca boynuz anlamına gelen “keras” kelimesinden türetilmiştir. Değişik kaynaklarda Kerasus, Kerasous, Cerasous, Chirizonda, Cerasonte, Kerassunde şeklinde adlandırıldığı da görülmektedir. Şehrin Türk hâkimiyetine girmesinden sonra da bugünkü söylenişyle kullanılagelmıştır.²

Şehrin nerede, ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu tartışmalara yol açmış ve kesin olarak çözüme kavuşmamıştır. Giresun Kalesi için kaynaklarda üç farklı yer belirtilmiştir. Sinop'un batısında, Vakfikebir'in doğusunda bir de bugünkü Giresun'un biraz uzağındaki vadi kaynaklarda şehrin kurulduğu yerler olarak verilmiştir.³ M.Ö. 7. yüzyılın son çeyreğinden itibaren bölgede net bilgilere sahip olmamakla birlikte sırasıyla Kimmerler, Miletliiler, Persler ve Makedonyalı İskender'e bağlı kuvvetlerin egemen oldukları daha sonra da Sakaların bu bölgede varlık gösterdikleri kabul edilmektedir. M.Ö. 64 yılında Roma, sonra da Bizans hâkimiyetinde kalmıştır.⁴ Anadolu'nun 1071 yılında Selçuklular tarafından başlanılan fethiyle beraber Karadeniz sahillerine de Türk akınları başlamıştır. Özellikle 13. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Sinop çevresinde yaşayan Çepni Türkmenlerinin akınları olmuştur.⁵ Şehir uzun yıllar Türkmen akınlarına maruz

¹ Besim Darkot, “Giresun”, **İA**, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1993, c.4, s. 789.

² Feridun M. Emecen, “Giresun”, **DİA**, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, c. 14, İstanbul, 1996, s. 78; Feridun M. Emecen, “Giresun Tarihinin Meseleleri”, **Giresun Tarihi Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:1, İstanbul, 1997, s.20.

³ Emecen, “Giresun”, s. 78-79; Emecen, a.g.m., s.20-21.

⁴ Gazanfer İltar, **Giresun Evleri**, Dönence Basım ve Yayın Hizmetleri, İstanbul, 2016, s.23-24; Emecen, “Giresun”, s. 79.

⁵ Giresun'daki Türk varlığı hakkında Bkz: Bilgehan Atsız Gökdağ, “M.Ö. 2000'li Yıllardan Günümüze Giresun'daki Türk Varlığı”, **Giresun Tarihi Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:1, İstanbul, 1997, s.25-49.

kalmış ve neticede 1397 baharında Hacı Emir Bey'in oğlu Süleyman Bey⁶ tarafından kuşatılıp alınmıştır. Süleyman Bey'in ölümü ve beyliğinin yıkılışı ile şehrin tekrardan Rum İmparatorluğu hâkimiyetine girdiğine dair net bir bilgi bulunmamaktadır. Şehrin yeniden fethi Fatih'in 1461 yılında Trabzon'u fethi neticesinde Rum İmparatorluğu'na son vermesiyle olmuştur.⁷ Daha sonra bölgeye Osmanlı'nın iskân siyasetine bağlı olarak sürekli bir Türk göçü yaşanmıştır. Özellikle I. Selim'in Trabzon'da sancak beyliği döneminde oğlu I. Süleyman'a sancak istediğinde kendisine teklif edilen Giresun'u bayındır bir hale getirmek adına buraya iskânlar yapmıştır. Her ne kadar bu tayin gerçekleşmemiş olsa da şehre yapılan bu iskânlar şehrin gelişmesine katkı sağlamıştır.⁸ Şehrin fetih tarihinden itibaren özellikle I. Selim döneminde yapılan ve daha sonraları da devam eden iskânlarla hem nüfus olarak hem de ekonomik açıdan geliştiği görülmektedir. Şehir özellikle 19. yüzyılda önemli bir liman şehri hüviyetine kavuşmuştur.

Osmanlı tarihinde bozuklukların fazlaştığı merkezi otoritenin yerel güçler üzerinde kuvvet kaybettiği dönemler olan 18. ve 19. yüzyıllarda ülke içerisinde baş gösteren eşkıyalık faaliyetleri özellikle Giresun ve çevresinde diğer kaza ve sancaklara oranla daha fazla görülmüştür. Bu durumun nedeni ayanlar arasındaki Şebinkarahisar, Espiye ve Tirebolu'daki madenlere hâkim olma mücadelesinden kaynaklanmaktaydı. Bu mücadeleler neticesinde bölgede zor günler yaşanmış, halk gerek hastalık gerekse eşkıyalık faaliyetlerinden dolayı yerini terk etmek durumunda kalmıştır. Ayanların birbirleri arasındaki mücadelede hâkim olmaya çalıştıkları madenlere zarar verdikleri ve bu madenlerin bir daha açılmadığı 1836 tarihinde bölgeyi ziyaret eden İngiliz coğrafyacı Hamilton tarafından dile getirilmiştir.⁹

Tarih boyunca önemli bir liman şehri olan Giresun, bu özelliği sayesinde şehre hâkim olan ve hâkim olmak isteyen toplumlar için önemli olmuştur. I. Dünya Savaşı'nda Ruslar, Erzurum'u alarak buradaki Türk ordusunun ikmal yollarını kesmek, aynı zamanda ilerleyen dönemlerdeki hareketleri için ikmal limanına sahip olmak için Karadeniz'in liman şehirlerine saldırdılar.¹⁰ Rusya 21 Mart 1915 – 19 Şubat 1916 tarihleri arasında Karadeniz'deki liman şehirlerine 33 saldırı düzenlemiştir. Mart 1915 tarihinde Giresun ve Tirebolu'ya da bombardıman düzenlemişlerdir.¹¹

⁶ Emiroğulları Beyliği'nin ilk beylerinden Bayram Bey'in oğlu Hacı Emir Bey'in oğludur. Ayrıntılı bilgi için bkz; Kenan İnan, "Giresun Havalisinde Türkmenler", **Giresun Tarihi Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996**, Giresun Belediyesi Kültür Yayın No:1, İstanbul, 1997, s.59-75; Mehmet Bilgin, "Türkmen Beylikleri ve İskân Hareketleri", **Giresun Tarihi Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:1, İstanbul, 1997, s.88-94.

⁷ Emecen, "Giresun", s.79.

⁸ Emecen, "Giresun", s.80-81.

⁹ Özgür Yılmaz, "19. Yüzyılın İkinci Yarısında İngiliz Konsolos Belgelerine Göre Giresun (1856-1900)", **Uluslararası Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu (09-11 Ekim 2008) Bildiriler**, I, Giresun Belediyesi Yayınları, Ankara 2009, s. 520.

¹⁰ Ayhan Yüksel, "Savaş Yıllarında Giresun (1914-1922): Sosyal ve Ekonomik Durum", **Giresun Tarihi Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:1, İstanbul, 1997, s.235.

¹¹ Murat Tetik, **Millî Mücadele'de Giresun ve Havalisi (1918-1922)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van, 2016, s.4.

Ruslar Karadeniz sahillerine yapmış oldukları saldırı neticesinde 18 Nisan 1916 tarihinde Trabzon'u işgal ettiler. Takip eden günlerde işgallerine devam ederek Harşit deresine kadar ilerleyen Ruslar burada durduruldular ve buradan ileri geçemediler. Ancak bunun acısını Tirebolu'yu bombardımana tutarak çıkarmaya çalıştılar.¹²

Giresun Kazasının idari taksimatı hakkında Hanefi Bostan'ın verdiği bilgilere dayanarak şunları söylemek mümkündür: 1486 tarihli Trabzon sancağına ait en eski tahrir defterinden anlaşıldığına göre Giresun, Zeamet-i Kürtün kayıtları içerisinde yer almakta olup bu idari birimin merkezi durumundadır. 1513 tarihli kayıtlarda ise Giresun, kaza statüsündedir. Burada Kadı'nın bulunması bu bilgiyi destekler niteliktedir. 1585 tarihinden itibaren Giresun ve Keşap olarak iki kaza şeklinde teşkilatlandırıldığı anlaşılmaktadır. Bu tarihten 19. asrın ikinci yarısına kadar bu iki kaza Trabzon vilayetinin Trabzon livasına bağlı olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir. 1855 yılında Ordu livasına bağlanan Giresun kazasının on yıl sonra Trabzon eyaletine bağlı bir sancak hüviyeti aldığı görülmektedir. 1875-1879 yılları arasında Sivas vilayetine bağlı Karahisar-ı Şarki sancağı kayıtları içerisinde yer almaktadır. 1879 tarihinden itibaren tekrar Trabzon sancağına bağlanan Giresun kazası 1916 tarihinde Rusların Trabzon'u işgali üzerine seferberlik sona erinceye kadar Tirebolu ve Ordu kazaları ile birlikte mali yönden Canik sancağına bağlı olarak idare edilmiştir. 1920'de müstakil sancak, 1923 yılında da vilayete dönüştürülmüştür.¹³

Şehrin nüfusuna bakıldığı zaman fethedildiği XV. yüzyılda nüfusun % 78'i Müslüman, % 22'si gayrimüslim olmak üzere toplam 3.000 kişiden oluşmaktaydı. Bu XVI. yüzyılın sonlarında % 93'i müslim, % 7'si gayrimüslim olmak üzere 24.000 olmuştur. 1831'de yapılan ilk nüfus sayımında Müslüman erkek nüfusu 8.785 iken bu sayı 1869 yılında 25.160'a çıkmıştır. Bunun % 79'u müslim, % 20'si Rum ve % 1'i Ermenilerden oluşmaktaydı. Kazanın toplam nüfus 1870'li yıllarda 55.000 civarındaydı. Bu tarihten itibaren nüfus sürekli artış göstermiştir. Bölgenin nüfusu 1891'de 64.526, 1894'te 74.963, 1900'te 84.676, 1902'te 89.463 olmuştur. Bu yıllar arasında nüfusun %81.29'u Müslüman, % 16,96'si Rum ve % 1.75'i Ermeni nüfustan oluşmaktaydı. 1914 yılında nüfus toplam 118.714 kişiden oluşuyordu. Nüfusun % 77.75'i Müslüman, % 20.33'ü Rum ve % 1.92'si Ermenilerden ibaretti.¹⁴

Ana hatlarıyla bahsetmiş olduğumuz Giresun tarihinde XX. yüzyılın ilk çeyreğinde basın hayatı başlamıştır. I. Dünya Savaşı ve hemen arkasından gelen Milli Mücadele Döneminde Giresun'da basın aktif olarak kendisini göstermiştir. Bizde bu çalışmamızda Giresun' da Milli

¹² Yüksel, a.g.m., s.235-237.

¹³ M. Hanefi Bostan, " Giresun Kazasının idari Taksimatı ve Nüfusu", **Giresun Tarihi Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:1, İstanbul, 1997, s.120-125.

¹⁴ Nedim İpek, " Giresun Kazasının Nüfusuna Dair Bir Değerlendirme", **Millî Mücadelede Giresun (Sempozyum 6-7 Mart 1999)**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:3, İstanbul, 1999, s.223-224.

M¼cadele d¼nemi içerisinde yayın hayatında olan ancak bug¼ne kadar literat¼re kazandırılmamış Karadeniz gazetesini incelemeye ve bu sadeye var olan bu boşluğu elimizden geldiğince doldurmaya çalıştık. Tarihi belge okuma yöntemiyle yapmış olduğumuz bu çalışmamızda gazetenin bulunabilen 17 sayısı incelenmiş ve d¼nemin sosyal, siyasi ve askeri olaylarının gazeteye yansımaları ele alınmaya çalışılmıştır. Üç bölümünden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde Osmanlı Devleti'nde basının ortaya çıkışı ve gelişimine değinilerek Giresun basını hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra da Karadeniz Gazetesi tanıtılmıştır. İkinci bölümde daha çok gazetede yer alan siyasi ve askeri haberler ele alınmış ve bunlar üzerine durulmuştur. Üçüncü bölümde de ekonomik ve sosyal konulara değinen haberlere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BASIN

Giresun'un özellikle Millî Mücadele döneminde basın hayatında önemli bir yeri olan Karadeniz Gazetesi'nin tanıtılmaya çalışılacağı bu bölümde basının ortaya çıkışını ve gelişimini görmek konunun anlaşılması açısından önemli olacaktır. Bu bağlamda Osmanlı Devleti'nde basının ve özelde de Giresun'da basının varlığından ve gelişiminden bahsedilecektir. Son olarak da "Karadeniz Gazetesi" nin özellikleri incelenecektir.

1.1.Osmanlı'da Basın

Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyılı birçok alanda olumsuzluklar, uzun süren savaşlar, toprak kayıpları, ekonomik alanda sıkıntılar ile geçmiş olsa da bir taraftan da yeniliklerin ve değişimlerin görülmeye başlandığı bir dönem olmuştur. Matbaanın kullanılmaya başlanması bu değişimlerin en etkililerinden birisi olmuştur. Matbaa kullanımı Avrupa'da Osmanlı'ya göre çok önceleri başlamış olan gazeteciliğin de Osmanlı ülkesinde Türkler arasında yaygınlaşmasını sağlamıştır. Matbaa ve basının kullanımı sayesinde halkın bilgi alışverişi hızlanmıştır.

Basın; belirli zamanlarda basılıp, her çeşit haberi ve fikirleri topluma ulaştıran bütün yayın ürünleridir. Basın ve gazetenin önemi kullanılmaya başlandığı dönemden itibaren artarak devam etmiştir. Gazete kelime olarak İtalyanca "gazetta" sözcüğünden gelmektedir.¹⁵ Haber aracı olarak gazete, hem halkı eğitmede hem de kamuoyu oluşturma ve yönlendirmede çok etkili olmuş ve bu maksatla çokça kullanılmıştır.¹⁶ Basının ana görevinin haberleri toplama ve bunları yayma olduğunu düşünecek olursak basın tarihinin başlangıcını en eski toplumlara kadar götürmek mümkün olabilmektedir. Tarihi süreç içerisinde meydana gelen yazının, kâğıdın ve matbaanın icadı gibi teknik özellikler bugünkü basının temellerinin atılmasını sağlamıştır.¹⁷ Basın tarihini insanlık tarihine kadar götürebilmemiz mümkün iken gazetenin geçmişi çok daha yakın bir tarihte başlamaktadır. Gazetenin öncüsü olarak kabul edebileceğimiz haber mektuplarının XVII. ve XVIII. yüzyıllarda Venedik'te doğduğu ve bu mektupların özellikle İspanya'da rağbet gördüğü bilinmektedir. Elle yazılan bu haber mektupları o dönem Avrupa'da çok kullanılmış, zenginler ve asilzadeler bu mektuplara çok yüksek miktarda ücretler ödemişlerdir. 1440 yılında matbaanın icat

¹⁵ A. Rıdvan Bülbül, **Genel Gazetecilik Bilgileri**, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2000, s.1.

¹⁶ M. Nuri İnuğur, **Basın ve Yayın Tarihi**, 5. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2005, s.19-23.

¹⁷ İnuğur, a.g.e., s.25-26.

edilmesiyle haber mektuplarının fazla sayıda basılıp çoğaltılması neticesinde XV. yüzyıldan itibaren basılı haber mektupları ortaya çıkmaya başlamıştır.¹⁸ Haber mektuplarında daha çok merak edilen konulara yer verilmiş olup bunlar arasında; bir kralın ölümü, tahta çıkışı, çocuğunun olması, evlenmesi, meydan muharebeleri, cadıların ve dinsizlerin yakılması, salgın hastalıklar gibi konular yer almaktaydı. Gerçek anlamda ilk gazetenin çıktığı XVII. yüzyıla kadar bu mektuplar özellikle bankerlere, tacirlere, gemicilere, soylulara büyük hizmet etmişlerdir.¹⁹

İlk gerçek gazete olarak kabul edilen yayınlara ise XVII. yüzyılın hemen başlarında 1605-1610 yılları arasında rastlanmaktadır. Bu anlamda ilk gazete 1609 yılında Strasbourg’da haftalık ve Almanca olarak yayımlanan “Avisa, Relation oder Zeitung” isimli gazetedir. Bu gazeteyi 1610 yılında Köln’de çıkarılmaya başlanan “Gedenck Wurdige Zeitung” adlı gazete izlemiştir. Hollanda’da 1619 yılında Anvers’de “Nieuwe Tijdinghe” gazetesi, Londra’da 1622’de ilk İngiliz gazetesi “The Weekly News From Italy and Germany”, ilk Fransız gazetesi Paris’te 1631 yılında “La Gazette” adıyla, ilk İtalyan gazetesi Roma’da “Gazette Publica” adıyla 1640 yılında yayımlanmıştır. XVII. yüzyılda yayın hayatına başlayan bu gazetelerde dönemin gazetecilik anlayışına uygun olarak siyasi yazılar bulunmamaktaydı. Siyasi haberlerin gazeteciliğin konusuna dâhil olmaya başlaması XVIII. yüzyılda İngiltere’de çıkarılan gazeteler ile olmuştur.²⁰

Değişen dünya düzeniyle beraber sürekli olarak gelişme gösteren gazeteciliğin asıl gelişimi XIX. yüzyılda gerçekleşmiştir. Bu yüzyılda her alanda yaşanan çok hızlı gelişim ve değişim şüphesiz gazetecilik alanında da etkisini göstermiştir. Genel anlamda bu yüzyıl içerisinde demokrasi, sanayi ve bilim alanındaki gelişmeler insan hayatının her alanını çok fazla etkilediği gibi gazetecilik alanını da etkilemiş ve gazeteciliğin gelişimini zirve noktasına çıkarmıştır.

Avrupa’da XV. yüzyıldan itibaren görülmeye başlanan basım hareketleri çeşitli sebeplerden ötürü Osmanlı Devleti’nde daha geç dönemlerde görülmüştür. Basım hareketlerinin geç görülmesi doğal olarak gazete faaliyetlerinin de Avrupa’ya oranla daha geç görülmesine sebebiyet vermiştir. Burada değinilmesi gereken bir husus da Osmanlı topraklarındaki basım faaliyetlerinde Ermeni ve Rumların faaliyetlerinin Türklerden çok önce başlamasıdır. İlk Ermeni matbaası 1655 yılında kurulmuş ve uzun yıllar faaliyetine devam etmiştir. İlk Rum matbaası ise 1627 yılında kurulmuş ancak uzun ömürlü olamayarak çeşitli sebeplerle bir yıl sonra kapanmıştır.²¹

¹⁸ İnüç, a.g.e., s.41-42.

¹⁹ Oya Tokgöz, **Temel Gazetecilik**, İmge Kitapevi, 6. Baskı, İstanbul, 2006, s.60-61.

²⁰ İnüç, a.g.e., s.57-58.

²¹ Mustafa Akbulut, “İbrahim Müteferrika ve ilk Türk Matbaası”, **Türkler**, c.14, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 1640.

Osmanlı Devleti'nde Türkler tarafından ilk matbaa ise XVIII. yüzyılda kurulmuştur. Bu matbaa, Fransa'ya elçi olarak gönderilen Yirmi sekiz Çelebi Mehmet Efendi'nin beraberinde götürdüğü oğlu Sait Efendi'nin 1724 yılında yurda dönüşü neticesinde İbrahim Müteferrika ile birlikte gerekli izinleri aldıktan sonra 1727 senesinde İstanbul'da kurmuş oldukları matbaadır. Bu matbaada basılan ilk eser 1729 yılında baskısı yapılan Vankulu Lügatı adlı eserdir.²² Osmanlı Devleti'nde gerçek anlamda gazetecilik bu tarihten yüz yıl sonra gerçekleşmiştir. Mısır valisi Mehmet Ali Paşa'nın 1828 yılında Mısır'da çıkardığı Vaka-yi Mısıriyye bu alanda ilk olma özelliğini taşımaktadır.²³ Yine Mehmet Ali Paşa'nın 1830 yılında Girit'te çıkardığı Vaka-yi Giridiye gazetesini, 1831 yılında İstanbul'da II. Mahmut döneminde çıkarılan ilk Türkçe gazete Takvim-i Vakayi izlemiştir.²⁴ Padişah, devletin politikasının ana çizgilerini bütün yöneticilerin bilmesini istediği için gazetenin Arapça, Farsça, Fransızca, Rumca, Ermenice, Bulgarca nüshaları da yayımlanmıştır. Basının kamuoyu oluşturma ve kamuoyunu yönlendirme özelliğini Takvim-i Vakayi gazetesi çok iyi kullanmıştır.²⁵ Bu gazeteyi 1840 yılında Ceride-i Havadis izlemiştir. Bu gazete geniş ölçüde ilan yayımlayarak gelir sağlamıştır. İlk kez ölüm ilanları da bu gazetede yayımlanmaya başlamıştır. Gazetecilik tarihinde bir diğer önemli gazete Tercüman-ı Ahval ise 1860 yılında Agâh Efendi tarafından çıkarılmıştır. Bu gazeteyi 1862'de çıkarılan Tasvir-i Efkâr ve 1866'da çıkarılan Muhibbî gazeteleri ile 1869 yılında çıkarılan Basiret ve 1870 yılında çıkarılan İbret gazeteleri takip etmiştir.²⁶ Osmanlı Devleti'nde öncü olarak kabul edilen bu gazetelerden sonra birçok gazete daha çıkarılmıştır. Bunlardan bazıları uzun ömürlü olurken bazıları ise ya ilk sayıda kapanmış ya da sık sık isim değiştirerek varlıklarını sürdürmeye çalışmışlardır. Çıkan gazetelerin sayısının artması ve gazetelerde siyasi fikirlerin sık sık yer bulması, özellikle meşrutiyet düşüncelerinin gazetelerde yer bulmaları basın alanında yasal yükümlülüklerin devreye sokulmasına sebebiyet vermiş ve bu konuda nizamname ve kararnameler çıkarılmıştır. 1876 yılında ise ülkedeki bozuklukların sorumlusu olarak basın görülmüş ve ilk kez sansür uygulanmaya başlanmıştır.²⁷ Kanunlar ve kararnameler ile ülkede gazeteler kapatılmış, memur ve gazeteciler uyarılmış ya da yeni görevlere atanarak İstanbul'dan uzaklaştırılmıştır.²⁸

Osmanlı Devleti'nde Türkçe basının yanı sıra yabancı basın da bulunmaktaydı. Osmanlı topraklarında Fransızca, Rumca, Ermenice, Yahudice, Bulgarca, Arapça, Farsça, İngilizce, İtalyanca, Almanca, Romence, Ulahça, Arnavutça, Kürtçe gazeteler çıkarılmıştır. Bu gazetelerden

²² Orlin Sabev, **İbrahim Müteferrika ya da İlk Osmanlı Matbaa Serüveni**, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2003, s. 136-138.

²³ H. Harun Duman, "Osmanlı Döneminde Yerel Basın (1828-1922)", **Türkiye'de Yerel Basın**, Ed: Fuat Sezgin, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2007, s.77.

²⁴ Hıfzı Topuz, **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, Remzi Kitapevi, 5. Basım, İstanbul, 2003, s.13-15.

²⁵ Orhan Koloğlu, "Osmanlı Basını, İçeriği ve Rejimi", **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, İletişim Yayınları, c.1, s.70.

²⁶ Topuz, a.g.e., s. 17-27.

²⁷ Topuz, a.g.e., s. 44-50.

²⁸ Koloğlu, "Osmanlı Basını, İçeriği ve Rejimi", s.82.

yayın hayatına uzun dönem devam edenler olduğu gibi varlığını çok kısa sürede kaybedenler de olmuştur.²⁹

II. Meşrutiyet sonrası gazetelerini sansürün ön protokolüne sunmadan yayımlayan İstanbul basını, bu hareketle basın rejimini değiştirmiş ve bu durum her aklına esenin gazete çıkarması gibi bir basın çılgınlığını meydana getirmişti. Bu tarihten itibaren onlarca yeni gazete yayın hayatına girmeye başlamıştır. Bu süreç içerisinde bütün dünyayı etkileyen I. Dünya Savaşı yıllarında savaşın getirdiği olumsuzluklar neticesinde bazı gazeteler kapatılmıştır. Savaş yıllarında basına sansür uygulamaları devam etmiştir.³⁰ Mondros Mütarekesi'nden sonra ülkede başlayan haksız işgalleri ve bu işgallere karşı verilen mücadeleleri bütün dünyaya duyurma konusunda İstanbul ve Anadolu basını önemli işlere imza atmıştır. Bu dönemde basın ikiye ayrılmış olarak göze çarpmaktadır. Bir tarafta işgallere karşı verilen Millî Mücadele'yi destekleyen basın, diğer tarafta işgal kuvvetlerine ve işgallere karşı sempati duyan basın bulunmaktaydı. Bu dönemde Millî Mücadele'nin haklılığını bütün dünyaya duyurmak üzere Millî Mücadele lideri Mustafa Kemal Paşa'nın kararıyla 6 Nisan 1920 tarihinde Ankara'da "Anadolu Ajansı" kurulmuştur.³¹ Millî Mücadele döneminde basın, verilen mücadelenin haklılığını savunarak, yapılan işgallerin haksızlığını belirtmiş, millî birlik ve beraberliğin oluşmasında önemli rol oynamıştır.

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndan mağlup çıkması neticesinde imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması Anadolu'nun işgaline zemin hazırlamıştı. Dışardan İngiltere, Fransa, İtalya işgal edecekleri bölgeleri belirleyip işgallerine ateşkes maddelerini bahane göstererek devam ediyor, aynı devletler içeride de Ermeni ve Rum azınlıkları ateşkes antlaşmasının maddelerini ve Wilson ilkelerini kendi çıkarları doğrultusunda kullanarak isyana ve iç karışıklığa teşvik ediyorlardı. Anadolu'nun hemen her noktasında yapılan bu işgallere ve azınlıkların çıkardıkları çetecilik faaliyetlerine karşı mücadeleler baş gösteriyordu. Bu haksız işgal ve çetecilik faaliyetlerini yerel, ulusal ve özellikle de uluslararası kamuoyunda duyurmak adına yazılı basın büyük önem arz etmekteydi. Bu konuda İstanbul basını kadar Anadolu basını da önemli bir rol üstlenmiştir.

1.2.Giresun Basın Tarihi

Osmanlı Devleti'nde mahalli idarelerle ilgili düzenlemeler 1864 yılında çıkarılan Vilayet Nizamnamesi ile yapılmıştır. Bu nizamname ile eyalet sistemi yerine vilayet sistemine geçilmiştir. Yönetimsel anlamda yapılan bu değişiklik beraberinde kültürel gelişmelere de neden olmuştur. Bu gelişmelerin en önemlisi her vilayet merkezinde matbaa açılması olmuştur. Açılan bu matbaalarda

²⁹ Orhan Koloğlu, "Türkçe -Dış Basın", **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, İletişim Yayınları, c.1, s.94-98.

³⁰ Orhan Koloğlu, "Türkçe- Dış Basın", s.89-93.

³¹ Topuz, a.g.e., s. 13.

öncelikle kırtasiye işlerine ağırlık verilmiş; bunun yanı sıra salnameler, takvimler, dini ve ilmi kitaplar da basılmıştır. Yine bu matbaalarda resmi vilayet gazeteleri olarak adlandırılan gazeteler de çıkarılmıştır. Bu gazetelere ilk örnek Tuna vilayetinde çıkarılan “Tuna Gazetesi” olmuştur. 1876 yılına gelindiğinde Osmanlı Devleti’nde İstanbul dışında kalan bölgelerde 28’i vilayet gazetesi olmak üzere 29 gazete çıkarılmaktaydı.³² Bu anlayışın yerelde özel gazetelerin çıkmasını sağlama, basın yayın işlerinde çalışacak insan gücünü yerel halktan sağlama, çeşitli dillerde yapılan yayın sayesinde Osmanlılık düşüncesini hayata geçirme, kitleleri eğitme ve kamuoyu oluşturma gibi önemli katkıları görülmüştür.³³

Giresun, Millî Mücadele döneminde çok aktif ve etkili çalışmaların yürütüldüğü bir yer olmuş ve özellikle Rum azınlıkların çetecilik faaliyetlerine karşı önemli mücadeleler verilmiştir. Verilen bu mücadelede basın önemli sorumluluklar üstlenmiştir. Giresun kazasının bağlı olduğu Trabzon vilayetinde basın yayın hayatı 13 Nisan 1869 tarihinde Trabzon Vilayet Gazetesi’nin yayımlanmasıyla başlamıştır.³⁴ Giresun kazasında matbaa II. Meşrutiyet’in ilanından sonra kurulmuş ve ilk gazete 1910’da “Giresun” adıyla çıkmaya başlamıştır. Millî Mücadele dönemine kadar Giresun’da beş gazete neşredilmiştir. Bu gazetelerin ilki az önce de belirtildiği üzere Giresun gazetesidir. Diğerleri 1911 tarihinde çıkarılan “Karadeniz”, yine aynı tarihte çıkarılmaya başlanan “Giresun Maarif Gazetesi” ve 1912 yılında yayın hayatına giren “Kavlak” ve “Hadim-i Millet” gazeteleridir.³⁵

Millî Mücadele döneminde de Karadeniz kıyı şehirlerinde basın faaliyetlerinin oldukça aktif olduğu görülmektedir. Bu dönemde Giresun basınında öne çıkan önemli gazeteler 1918’de yayımlanmaya başlayan “Giresun Ana Türk Yurdu” ve “Işık” gazeteleri; 1919 yılında yayımlanan “Karadeniz” gazetesi, 1920 yılında yayımlanan “Gedikkaya” ve “Yeni Giresun” gazeteleri ile 1923 yılında yayımlanan “Halk Sesi Mecmuası” ve “Yeni Yol” gazeteleridir.³⁶

Aşağıda verilmiş olan tabloda Millî Mücadele Dönemi içerisinde Karadeniz sahil şehirlerinde çıkarılmış olan yayınların sayısı bulunmaktadır. Bu tablodaki yayın sayısı dikkatli olarak incelendiği vakit neşredilen gazete sayısı olarak Giresun’un vilayet merkezi Trabzon’dan sonra ikinci olduğu göze çarpmaktadır. Genel toplama bakıldığı zaman da Trabzon ve Samsun şehirlerinden sonra ikinci sırayı Kastamonu ile paylaştığı görülmektedir.

³² Bülent Varlık, “Yerel Basının Öncüsü: Vilayet Gazeteleri”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**, İletişim Yayınları, c.1, s.99-100.

³³ Musa Çadircı, **Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal Ve Ekonomik Yapısı**, TTK, Ankara, 1997, s. 292.

³⁴ Hüseyin Albayrak, **Trabzon Basın Tarihi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1994, s.37.

³⁵ Hüseyin Albayrak, “Millî Mücadele’de Giresun Basını”, **Giresun Tarihi Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:1, İstanbul, 1997, s.288-294.

³⁶ Albayrak, “Millî Mücadele’de Giresun Basını”, s.295-310.

Tablo 1: Millî Mücadele Yıllarında (1918-1923) Karadeniz Kıyı Şehirlerinde Çıkan Yayınlar

İL	GAZETE	DERGİ	TOPLAM
Artvin	1	1	2
Trabzon	9	9	18
Giresun	6	1	7
Ordu	5	1	6
Samsun	5	5	10
Kastamonu	4	3	7
Zonguldak	1	-	1
TOPLAM	31	20	51

Kaynak: Albayrak, 1997: 296

Aşağıdaki verilen tabloda ise 1910 yılından 1923 yılına kadar Giresun'da çıkarılmış gazeteler ve bu gazetelerin hangi matbaada hangi tarihte neşredilmeye başlandığı görülmektedir. Tabloda verilen bilgilerden hareketle Giresun'un Millî Mücadele döneminde gayet hareketli bir basın-yayın hayatı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2: Matbaalarda Basılan Gazetelerin Dağılımı

MATBAALAR	YAYIN ADI	ÇIKIŞ TARİHİ
GİRESUN	Giresun Gazetesi	Temmuz 1910
	Karadeniz Gazetesi	Ocak 1911
	Kavlak Gazetesi	Ocak 1912
	Hâdim-i Millet Gazetesi	Mart 1912
	Giresun Ana Türk Yurdu Mecmuası	Mart 1918
	Işık Gazetesi	Nisan 1918
	Karadeniz Gazetesi	Mart 1919
	Gedikkaya Gazetesi	Şubat 1920
	Yeni Giresun Gazetesi	Kasım 1920
	Halk Sesi Mecmuası	1923
İTTİHAD TERAKKİ MATBAASI	Giresun Ana Türk Yurdu Mecmuası	Mart 1918
YENİ YOL MATBAASI	Yeni Yol Gazetesi	1923

Kaynak: Albayrak, 1997: 310

1.3. Karadeniz Gazetesi

Giresun'da 1910 yılında başlayan basın hayatının önemli yapı taşlarından birisi Karadeniz Gazetesi'dir. 1911 yılında Mehmet Hamdi³⁷ tarafından çıkarılmaya başlanan gazetenin Mehmet Hamdi'nin gönüllü olarak Balkan Savaşları'na katılıp şehit olması üzerine yayını durmuştur. Millî Mücadele döneminde kardeşi Dr. Ali Naci³⁸ tarafından 22 Mart 1919 tarihinde yeniden çıkarılmaya başlanmıştır.³⁹

1911 yılında yayın hayatına başlayan gazetenin ilk döneminin ne zaman sona erdiği kesin olarak bilinmemektedir. Gazetenin yayın hayatına son verdiği seneye dair Fuat Süreyya Oral, *"Giresun'da 1911'de Mehmet Hamdi tarafından kurulmuş, bata çıka 1919 yılını bulmuştur. Işık çıktıktan sonra o da görülmüştür"* şeklinde bilgi vermektedir.⁴⁰

Bugüne kadar gazete hakkında çok az bilgi bulunmaktadır. Millî Mücadele dönemine kadarki ilk dönemine ait tek bir nüsha bulunabilmiştir. Gazeteye ait bilgiler bu nüshaya bakılarak elde edilmiştir. Millî Kütüphanede bulunan 4 sayfa ve 25 x 37 cm büyüklüğündeki nüsha 1 Rebiülevvel 1330/6 Şubat 1912 (Miladi: 19 Şubat 1912 Pazartesi) tarihli ikinci sene 129-2 numaralı nüshasıdır. Birinci döneminde gazetenin kaç sayı çıktığı ve ne zaman kapatıldığına dair kesin bir bilgiye

³⁷ Mehmet Hamdi Bey (1877-1912), Ali Naci Bey'in ağabeyidir. 1877 yılında doğmuş, ilk ve Rüştüye mektebini Giresun'da okumuştur. İdadiyi Trabzon'da okuduktan sonra yükseköğrenimi için İstanbul'a gitmiştir. İstanbul Hukuk Fakültesi'nde öğrenci iken çeşitli gazetelerde yazılar yazmıştır. Son sınıf öğrencisi iken I. Abdülhamid'e karşı meşruti yönetimi savunan Jön Türklere katıldığı için yakalanarak bir yıla yakın İstanbul'da hapis yatmıştır. 1907 yılında Giresun'da ikametine izin verilmiştir. Davet üzerine Samsun'a giderek "Aks-ı Sada" gazetesini çıkarmış, bir süre sonra memleketine dönerek "Giresun" gazetesini çıkarmaya başlamıştır. Daha sonra "Giresun Maarif" gazetesini de çıkarmış ancak yöneticilerle anlaşamayarak ayrılmış ve "Karadeniz" gazetesini çıkarmaya başlamıştır. 1912 yılında gönüllü olarak Balkan Savaşlarına katılmış ve şehit olmuştur. Bkz: Hüseyin Albayrak, **Trabzon Basın Tarihi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1994, c.1, s. 345.

³⁸ Dr. Ali Naci (Duyduk) Bey: 1894 Giresun doğumludur. İlkokul ve rüştiyeyi Giresun'da okumuştur. Lise eğitimine Trabzon'da başlamış, bir yıl sonra İstanbul'da Mercan İdadisi'ne nakil olmuş ve burada tamamlamıştır. İstanbul Tıp Fakültesi 3. sınıf öğrencisiyken I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle askere çağırılmıştır. I. Dünya Savaşı'nda önce Çanakkale'de ardından da Şam'da görev yapmıştır. 1912 yılının Ekim ayında terhisi yapılmış Giresun'a dönmüştür. Daha önce abisi Mehmet Hamdi Bey tarafından çıkarılan Karadeniz Gazetesi'ni yeniden çıkarmaya başlamıştır. Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Millîye Cemiyeti'nin Giresun şubesinin kurucuları arasındadır. Şubenin idare kurulunda kendisi dışında gazetede yazıları çıkan Öğretmen Niyazi Tayyip, Mühendis İbrahim Hamdi, Hukuk öğrencisi Ethem Nazif de bulunmaktaydı. Erzurum Kongresi'ne İbrahim Hamdi Bey ile birlikte Giresun delegesi olarak katılmıştır. Kongredeki muhalif tutumlarından dolayı Giresun'da Osman Ağa'nın dikkatlerini çekmişlerdir. Bu sebepten ötürü kongre neticesinde Giresun'a dönerek gazeteyi kapatmış, önce İstanbul'a ardından da Avrupa'ya gitmiştir. Sonraki yıllarda yurda dönen Dr. Ali Naci Cumhuriyet döneminde de siyasete atılmış önce CHP daha sonra da Demokrat Parti'ye katılarak aktif siyaset içerisinde bulunmuştur. 1980 yılında vefat ettiğinde Erzurum Kongresi'nin yaşayan son üyesiydi. Bkz: Goloğlu, a.g.e., 152-160; Hüseyin Albayrak, "Millî Mücadele'de Giresun'da İki Sima İki Ses", **Millî Mücadelede Giresun (Sempozyum 6-7 Mart 1999)**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:3, İstanbul, 1999, s.204-212; Cavit Akın, "Millî Mücadele ve Erzurum Kongresi'nde Giresun Delegeleri", **Giresun Tarihi Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:1, İstanbul, 1997, s. 275-286.

³⁹ Hüseyin Albayrak, **Dünden Bugüne Trabzon Basını 1869-2009**, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yayını, c.1, Ankara, 2010, s.374-376.

⁴⁰ Albayrak, **Dünden Bugüne Trabzon Basını 1869-2009**, s.376.

ulaşılamamıştır.⁴¹ Gazetenin ikinci dönemi olan 22 Mart-23 Temmuz 1335/1919 tarihlerine ait bu güne kadar bulunabilmiş tek nüsha 26 Haziran 1335/1919 tarihli 14. nüshasıdır.⁴²

I. Dünya Savaşı sırasında orduda asker olarak görev yapan Dr. Ali Naci Bey terhis olduktan sonra Giresun'a gelmiş ve gazeteyi çıkarmıştır. Karadeniz Gazetesi'nin yeniden yayın hayatına başlama tarihi ile ilgili olarak Ali Naci Bey şu ifadeleri kullanmaktadır: “İmtiyazını aldığım “Karadeniz” gazetesinin ilk nüshasını 22 Mart 1919'da çıkardım. Bu yazarlığım dolayısı ile 18 Nisan 1919'da, kaymakam tarafından makama çağrılarak Kazım Karabekir Paşa ile tanıştırıldım.”⁴³ Gazetenin çıkış tarihine ait bir başka ipucu ise gazetenin her nüshasında bulunan “Yeniden Tesis: 22 Mart 1335-1919” tarihli ibaredir. Gazetenin müdürü Osman Fikret Bey'in 22 Mart 1919 tarihli ilk nüshada gazetenin çıkarılmasına dair kaleme aldığı yazısında yer alan “Karadeniz, Karadeniz!.. Muazzez kâri'lerim, işte nihâyet göründü. Evet; sahib ve muharriri üstâdı tahrîrim Giresunlu Derviş Mehmed Hamdi Bey merhûmun Balkan'da şehâdetiyle, yedi yıldır saha-yı matbuatdan ufûl eden Karadeniz, işte bugün “ba'su ba'de'l-mevt” sırrına mazhar oldu.”⁴⁴ ifadelerinden anlaşılabacağı üzere gazete 1912 yılında yayın hayatına son vermiş, 1919'da yeniden çıkarılmıştır. Gazete aynı yıl yayın hayatına ikinci kez son vermiştir.⁴⁵

‘Giresun Türk Gençliğinin Millî Emellerine Hâdim’ ifadesiyle yeniden yayın hayatına başlayan gazetenin elimizdeki ilk sayısı 22 Mart 1335-1919 Cumartesi tarihliidir. “Şimdilik haftada bir defa çıkar” ifadesi gazetenin haftalık çıkarılan bir gazete olduğunu göstermektedir. Ancak sayılardaki tarihlerden anlaşıldığına göre bu süre sabit değildir. Bazı sayılar arasında dört gün gibi haftadan kısa bir süre varken bazılarında da sekiz günlük bir ara mevcuttur.⁴⁶ Gazetenin son sayısı ise 25 Temmuz 1335/1919 Cuma tarihliidir.

Gazetenin fiyatı, gazetenin her sayısında yer alan “Nüshası yüz para, seneliği yüz nüsha itibariyle abonesi her yer için 200 kuruştur. İlânından mesuliyet kabul edilmez.” ifadelerinden anlaşılmaktadır. Haftada bir defa çıkan gazetenin 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8 ve 9. sayıları ikişer sayfa çıkarken; 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 ve 17. sayıları dörder sayfa çıkmıştır. Gazetenin idarehanesi 14. sayıya kadar “Baykal Kitaphanesi” iken, gazete sahibi Dr. Ali Naci Bey'in Giresun delegesi olarak Erzurum'a gitmesi üzerine 14. sayıdan itibaren “Işık Kitaphanesi” olmuştur. Bu hadise 15.

⁴¹ Albayrak, **Dünden Bugüne Trabzon Basını 1869-2009**, s.374.

⁴² Albayrak, **Dünden Bugüne Trabzon Basını 1869-2009**, s.378.

⁴³ Mahmut Goloğlu, **Erzurum Kongresi**, Ankara, 1968, s.156.

⁴⁴ Osman Fikret, “Ba'su Ba'de'l-mevt” **Karadeniz**, No: 1, 22 Mart 1335/ 1919, s.1.

⁴⁵ Dr. Ali Naci Bey, İbrahim Hamdi ile birlikte gitmiş olduğu Erzurum Kongresi dönüşünde yaşanan bir takım olaylardan dolayı gazetesini kapattığını ifade etmektedir. Goloğlu, a.g.e., s. 159.

⁴⁶ Gazetenin ilk sayısı 22 Mart tarihliidir. İkinci sayı 30 Mart, üçüncü sayı 3 Nisan tarihliidir. Diğer sayılar arasında da bu şekilde tam ve kesin olarak hafta aralığı yoktur. 12. sayı 2 Haziran'da çıkarılmıştır. Onu takip eden 13. sayı 14 Haziran'da çıkarılmıştır.

sayıda “Gazetemiz sahibi ve müdür-i mesulü Doktor Ali Naci Bey’in Erzurum’dan avdetine kadar umur-u idare ve tahririye ait hususat için Işık Kitaphanesine müracaat edilmelidir.”⁴⁷ şeklinde ilan edilmiştir.

Gazetenin ilk 3 sayısında gazetenin müdürü Osman Fikret Bey iken 4. sayıdan itibaren bu görevi gazete sahibi Dr. Ali Naci Bey’in yürüttüğü görülmektedir. Bu durum gazetenin 4. nüshasında “Gazetemiz müdür-i mesulü ve heyeti tahririyemizden Osman Fikret Efendi müdür-i mesullükten istifa etmiştir.”⁴⁸ denilerek gazetenin okuyucularına duyurulmuştur.

Gazetenin programı “görülen lüzum üzerine” ifadesiyle “Bir Parça İzah” başlığı ile 30 Mart 1919 tarihli 2. sayısında şu şekilde verilmiştir:⁴⁹

1. Karadeniz yedi yıl evvel olduğu gibi bugün de bademâ da doğrunun ve doğruluğun taraftar ve müdafii ve şimdiye kadar bu nam altında oynanan haris rollerin pek bî-aman düşmanıdır. Her nerede böyle bir hareket görürse derhal oraya hücum ve bunu bilâ-pervâ teşhir ve tel’in eder.
2. Karadeniz, bu millet ve bu memleketi felakete sürükleyen resmî ve gayriresmî kafaların bî-arafane ve kanunî bir surette ezilmesi taraftarıdır.
3. Karadeniz’in Türk milletini, âlem-i medeniyete karşı leke-dâr edecek hiçbir harekete tahammül yoktur. Ve din-i İslamı mani-i terakki ve temeddün-i telakki ettirecek teşebbüsât ve harekâtı şiddetle protesto edecek ve bu yolda azimkârane ve cesurane neşriyatta bulunacaktır.
4. Karadeniz menafi-i millîyeyi, her menafi’in fevkinde görür ve bu menafie darbe vuracak her kuvveti kanunî ve medenî bir surette hırpalamak ister.
5. Karadeniz şimdilik fırkacılık güdmez; millet ve devletin halen ve istikbalen menfaatine uygun her fikir ve her programın mürevvicidir. Ez-cümle hürriyet ve itilaf fırkasının mülkün suret-i idaresi hakkındaki maddelerini kabul etmiştir. Yani Osmanlılık ve saltanat-ı Vahdettin’e halel gelmemek şartıyla (adem-i merkezîyet)le idare-i hükümet taraftarıdır...

Hülâsa Karadeniz icabat-ı medeniyeye göre daima hak ve hakikate müsteniden gayesine doğru yürüyecek ve azminden onu hiçbir kuvvet çeviremeyecektir.

Karadeniz Gazetesi çok uzun ömürlü olmamasına rağmen çok önemli işlere imza atmış ve çok ses getiren bir gazete olmuştur. Özellikle dönemin önemli simalarının gazetede yazılarının çıkması ve Millî Mücadele’ye destek vermesi gazetenin önemini kat kat arttırmıştır. Dr. Ali Naci Bey’in yanı sıra, İbrahim Hamdi Bey⁵⁰, Osman Fikret Bey⁵¹ de gazetede yazılar yazmışlardır.

⁴⁷ **Karadeniz**, No: 15, 8 Temmuz 1335/1919, s.4.

⁴⁸ **Karadeniz**, No: 4, 9 Nisan 1335/1919, s.2.

⁴⁹ “Bir Parça İzah”, **Karadeniz**, No: 2, 30 Mart 1335/1919, s.1.

⁵⁰ İbrahim Hamdi (İbrahim Muhsin Elgen) Bey: Giresun’un yerlilerinden Kitapçızade Hamdi Bey’in oğludur. 1892 yılında doğmuştur. Asıl adı İbrahim Muhsin’dir. Babasının adını imzasında kullandığından dolayı İbrahim Hamdi olarak tanınmıştır. 1910-1914 yılları arasında İngiltere’de Elektrik Mühendisliği eğitimi almıştır. I. Dünya Savaşı’nda Çanakkale’de yedek subay olarak görev yapmıştır. Harpten sonra Giresun’a dönerek burada Muhafaza-i Hukuk-ı Millîye

Bunların dışında Ethem Nazif, Öğretmen Niyazi Tayyip Bey, M. Fuad Bey, Mehmet Galip, Hüseyin Fikret ve Muzaffer Gıyaseddin bu gazetede yazılar yazarak hem gazeteye hem de Millî Mücadele'ye katkı sağlamışlardır. Bu yazarlardan Dr. Ali Naci, İbrahim Hamdi, Osman Fikret ve Niyazi Tayyip beyler Giresun basın tarihi açısından önemli oldukları kadar Giresun ve Millî Mücadele tarihi açısından da önemli olmuşlardır. Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Millîye Cemiyeti'nin Giresun şubesini Dindarzade Eşref Bey başkanlığında bu kişiler oluşturmuşlardır.⁵²

Karadeniz Gazetesi, Millî Mücadeleye destek veren ve bu uğurda mücadele eden kişilerin yazılar yazdığı bir gazete olmasından dolayı Millî Mücadele'ye karşı olanların da tepkisini çeken bir gazete olmuştur. Bazen bu tepkiler tehditlere kadar gidebilmiştir. 14 Nisan 1919 tarihli 5. sayıda gazetede bu tehditler üzerine “*Tehdit*” başlığı ile yayımlanan yazıda, Karadeniz ve Işık yazarlarının tehdit edildiği bilgisi verilmekteydi. Yazının devamında ise “*Maalesef bu hal bize mektep, medrese görmemiş cahiller tarafından değil, mekteb-i harbiyenin yetiştirdiği zabitanımız tarafından vuku buluyor. Biz, karşımızda vatanın hududunu muhafazaya memur kardeşlerimizi mütefekkir, metin, okuduğunu anlıyor görmek isteriz.*” şeklinde temennilerde bulunulmaktaydı. Ayrıca gazetede bu tehditler karşısında kendilerine destek verenlere ve tehditler karşısında görevini yerine getiren hükümet organlarına teşekkür edilmekteydi.⁵³

Gazete sahibi ve müdürü olarak Dr. Ali Naci Bey bu konu ile alakalı olarak yazmış olduğu “*Söylemeyelim mi?*” isimli yazıda okuyucularına şu soruları yöneltmekteydi:⁵⁴

Vatan kızıl kan içinde baştanbaşa harabezare döndü. Milletin genç, gülbüz evladı keyfe kurban giderek mezara gömüldü. Dul, kimsesiz gelinlerin ırzı, namusu payman edildi. Yetim, mini mini yavrucaklar aç biilaç süründürüldü. Ahali; et yerine ot, ot yerine toprak yedi. Ah bu kara günlerin, tevekkülleri ürpertici bu faciaların, hayal ve temadisi gözlerimizin önünde

Cemiyeti'nin Giresun şubesine dâhil oldu. Karadeniz Gazetesi ve Işık Dergisi'nde kendi ifadesiyle “*millî duyguları ve millî heyecanı dile getiren yazılar*” yazdı. Erzurum Kongresi'ne Dr. Ali Naci ile birlikte Giresun delegesi olarak katıldı. Kongredeki muhalif tavır ve söylemlerinden ötürü Giresun'da Osman Ağa'nın tepkisini üzerine çekmiştir. Hayatı tehlikelerinden dolayı önce İstanbul'a ardından Avrupa'ya gitti. Almanya'da AEG firmasının Türkiye temsilcisi olarak 1933'te Türkiye'ye geldi. II. Dünya Savaşı sebebiyle işleri kesilen firmadan ayrılarak Sümerbank'a müşavir olarak girdi ve buradan emekli oldu. 1971 yılında vefat etti. Bkz: Goloğlu, a.g.e., s.135-136, aynı eser, 161-164.

⁵¹ Osman Fikret (Topallı) Bey: Giresun'un köklü ailelerinden Topaloğlu İsmail Yazıcı'nın torunu ve Topaloğlu Hasan Ağa'nın oğludur. 1891 yılında Giresun'da doğmuştur. İlk ve orta eğitiminden sonra lise eğitimine Trabzon'da başlamış, İstanbul Mercan İdadisi'nde devam etmiştir. Eğitimine devam ettiği sürede Balkan Savaşlarının patlak vermesinden ötürü eğitimini tamamlayamadan memleketine dönmek zorunda kalmıştır. I. Dünya Savaşı'nda seferberlik dolayısıyla İstanbul Levazım Mektebi'ne katılmıştır. Savaş neticesinde imzalanan mütarekeyle memleketine dönmüştür. Burada kısa bir süre Giresun Erkek Okulu müdürlüğü görevini yürütmüştür. Millî Mücadele'ye destek veren Işık ve Karadeniz gazetesinde başyazarlık yapmıştır. Bu gazetelerde vatan ve millet sevgisini içeren yazılar kaleme almıştır. Osman Ağa tarafından oluşturulan gönüllü alaylar içerisinde yer almıştır. 1920 yılında önce Keşap daha sonra Bulancak Nahiye müdürlüğü görevlerinde bulunmuştur. Cumhuriyet'in ilanından sonra Giresun'da il genel meclisi üyeliği, Türk Ocağı, CHP yönetim kurulu üyeliği, Kızılay onursal üyeliği görevlerinde bulunmuştur. 1963 yılında vefat etmiştir. Bkz: Veysel Usta, “Osman Fikret Topallı ve Millî Mücadele'de Giresun Hatıratı”, **Karadeniz Tarihi Sempozyumu (25-26 Mayıs 2005)**, Trabzon, 2007, c.2, s. 969-970; Aydın Çakmak, **Millî Mücadele Döneminde Giresun'da Yayımlanan Bir Dergi: Işık (1918-1923)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi-Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2010, s.22.

⁵² Goloğlu, a.g.e., s. 20; Beyoğlu, a.g.m., s.211.

⁵³ “Tehdit”, **Karadeniz**, No: 5, 14 Nisan 1335/1919, s.2.

⁵⁴ Doktor Ali Naci, “Söylemeyelim mi?”, **Karadeniz**, No: 5, 14 Nisan 1335/1919, s.2.

yüreklerimizi sızlattırken susturulmak mı isteniyoruz? Vatanın, milletin bu kadar facia ve felaketli günlerini, acı hezimetlerini görüp de sukut mu edelim? Milletin gözünü boyayan sahte etvar ve nümayışlere hala mı yaşa diyelim? Formalı formasız hırsızların karşısında mahmuzlarımızı çarparak selama mı duralım? İsimlerinden titredik, gölgelerinden ürperdik, Enver ve hempalarından hala mı korkalım? Arz ve namus düşmanlarını, aç ve fakir milletin dört senelik milyonelerini rahat mı bırakalım? Cephedeki askerin kışladaki efradın açlığını kendi midesinin şişkinliğine, nakte kasalarını kendi ceplerinin kabarmasına alet-i ittihaz eden hırsızları mı göstermeyelim? Mevki ve nüfuzlarını millet ve memleket felahına değil kendi refah ve azamet-i şahsiyesinin teminine hasr eden adi yaratılmış mahlûklar hakkında mı söz söylemeyelim?

Yazının devamında ise Ali Naci Bey, artık o devirlerin bittiğini, suçlunun cezasını çekmesi gerektiğini, haklının hakkını alması gerektiğini dile getirerek bu doğrultuda yazmaya ve söylemeye devam edeceklerini açık yüreklilikle dile getirmekteydi. Yapılan bu tehditlerin sebebi olarak da şu ifadeleri kullanmaktaydı: *“Her halde biz asabiyet tevlidine sebep iki nokta biliyoruz. Birisi saydığımız ifal-i mezmuma ve rezilaneye iştirak, diğeri de okuduğu yazıları anlayamayacak kadar kör bir cehalet! Yazılarımıza mantıki ve akli suretle itiraz edenlere sayfalarımız açık olduğu gibi terbiye ve edep dairesinde kendileriyle de görüşür, konuşuruz. Yok, eğer böyle yapmayıp da hakikaten harbiyenin cahil kabadayıları gibi bize çatmak, tehdit etmek isterlerse bu, gürültüden de ürkemeyeceğimizi bilmelidirler.”*⁵⁵ Bu ifadeler hem gazete sahibinin hem de yazarların hedeflerinde ne kadar kararlı ve azimli olduklarının bir göstergesidir.

⁵⁵ Doktor Ali Naci, “Söylemeyelim mi?”, **Karadeniz**, No: 5, 14 Nisan 1335/1919, s.2.

İKİNCİ BÖLÜM

2. SİYASİ VE ASKERİ DURUM

Karadeniz Gazetesi ikinci dönem yayın hayatına başladığı tarih siyasi, askeri, ekonomik ve sosyal hayatın aktif ve çalkantılı olduğu bir döneme denk gelmektedir. I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmış bir devlet, savaş sonrası imzalanmış bir ateşkes anlaşması ve bu durumun yaratmış olduğu sıkıntılar bu döneme damgasını vurmuştur. Ülkenin işgale maruz kalması, azınlıkların çetecilik faaliyetleri ve siyasi otoritenin zayıflaması sonucu oluşan asayiş sorunları gibi durumlar bu dönemde öne çıkan konular olmuştur. Böyle bir dönem içerisinde 22 Mart 1919'da yayın hayatına başlayan gazetede dönemin önemli olayları ele alınmış ve kamuoyu bilgilendirilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde daha çok dönemin siyasi ve askeri hayatı ile ilgili gazetede yer alan konular incelenmiştir.

2.1. Genel Siyasi Durum

Millî Mücadele dönemi basın-yayın hayatında genel olarak memleketin kurtuluşu, içine düşmüş olduğu buhran ve bu buhrandan çıkışın yolları üzerinde durulmuştur. Karadeniz gazetesi yazarları da yazılarında sık sık bunu dile getirmişler ve memleketin kurtuluşu için çalışmışlardır. Özellikle de millî birlik ve teşkilatlanma üzerinde durmuşlardır. Kurtuluşa giden yolun millî birlikten, millî birliğe giden yolun da teşkilatlanmadan geçtiğine olan inanç, teşkilatlanmanın önemi üzerinde tekrar tekrar durmalarına sebebiyet vermiştir. Bu doğrultuda çeşitli yazılar kaleme almışlardır. İbrahim Hamdi “*Millî Birlik*” adlı yazısında bu konuya değinmiş bundan önce denenmiş olan her yolun başarısızlığını acı şekilde bu milletin tecrübe ettiğini, artık tek kurtuluşun bu olduğunu ifade etmiş ve bunu da şu şekilde dile getirmiştir:⁵⁶

Tecrübe edebilecek başka bir şık kalmadı. Hepsinde yanıldık. Artık gideceğimiz baki yegâne yol işte o: milliyet; Turancılık değil, demokratik Türklük. Din, halkı hurafattan kurtarmalı; salim, selim hayata alıştırmalı. Millete hayatta kavgayı, kavgada muvaffakiyeti öğretmeli,

Din, vicdanı; milliyet kalbi yaşatmalı

Önümüzde zürriyet, ticaret, rekabet, maarif. İla ahirihi hal edilecek acil meseleler var. Bunlar için her Türk'ün fikrinden, yazısından, içtiheadından istifade lazım. Bir Türk'ü bile ihmal ve israf edecek zamanlarda değiliz. Âlim, tacir, zabıt herkesin yardımına muhtacız. Ve bunlarla

⁵⁶ İbrahim Hamdi, “*Millî Birlik*”, **Karadeniz**, No: 6, 21 Nisan 1335, s.1.

gayemize usul içinde ellerimizde içtimaiyatla su verilmiş çelik; milliyet, birlik esası taşınmalıdır. Türklük yıldız gibi semamızda parlamalı. Gözlerimizde nuru, göğsümüzde aksi bulunmalı.

Dr. Ali Naci Bey de gazetenin 15 Mayıs 1335/1919 tarihli sayısında “*El Ele*” başlıklı yazısında bu konuya değinmiştir. Türk tarihinin önemli ve ihtişamlı günlerine vurgu yaparak ve bu ihtişamlı günlerle herkesin övündüğünü ifade etmiştir. Ancak yazının devamında gelinen son noktayı ve kayıpları da dile getirmiştir. Her iki taraftan da ders almak gerektiğini şu ifadelerle belirtmiştir:⁵⁷

Artık yeter, bugün, ne o maziye tahzirle iftihar günüdür, ne bu hali görüp de ağlamak zamanıdır. Eğer bunca felaketin sillesiyle daldığımız uykudan uyanmazsak, o ihtişama bu intibah bedeldir. Çalışalım bu şımarık çocuklara haddini hududunu bildirelim, ekmeğimizle büyüdüğünü, sadakamızın kesildiği gün aç kalacağımızı anlatalım. Küçülen evlekimizse; büyüyecek milletimizle yükelecek irfanımızla bu açığı kapatalım. Felaketten mütenebbih olmuş müttehit, iradeli ve azimperver bir millet için her zaman istikbal açıktır. Çalışalım; öyle bir ittihadı, birliği aramızda meydana getirelim, irade ve azim sahibi bir millet olalım. Türk’ü ölmekten Türk’ü cehaletten, Türk’ü zillet ve zulmetten kurtaralım. Pazılarına kuvvetini, göğsüne metanetini, dimağına fennini, benliğine aydınlığını verelim eski debdebe-i ihtişamın fevkinde ona yeni bir devir küşad edelim. Bugünkü ağlayan gözümüzü, sızlayan kalbimizi sürurla dolduralım. Aşırı muvafık teşkilatımızın temelini kavi bir aşk, sarsılmaz bir imanla atalım ve mutlak bu temel üzerine muazzam bir varlık kurmak için uğraşalım öyle bir azamet ve bir heybet tecelli etsin ki Türk’ün yüzü gülsün, İslam’ın nuru parlansın. Ey Türk! Çok cevr ü cefa gördün, badireler atlattın, zulme, kahra uğradın, bin belaya ve musibete giriftar oldun. Gel kardaşım birbirimize dertlerimizi dökelim en iyi dostun milliyettaşıdır. Her zamandan ziyade bugün onunla sıkı ve samimi bir surette görüş, kucaklaş, koklaş. Felaket günlerinde seni kurtaracak ve senin kurtaracağın muavenet beklediğin muavenet edeceğin odur. Haydi milliyettaşlarım el ele çalışalım. Yıkılmaz birlik husule getirelim. İtimat ve metanetle, bıkmaz, usanmaz sebatla işe başlayalım. Bu felaketli günlerden hayırlı ve ziyadar ferda yaratalım.

Niyazi Tayyip Bey de gazetenin 2 Haziran 1335/1919 tarihli ve 12. sayısındaki “*Ramazan*” başlıklı yazısında tek dertlerinin zevk-i sefa ve eğlence olan İstanbul halkının dahi artık yavaş yavaş uyanmaya başladığını ve kurtuluşun birlikte olmaktan, el ele olmaktan geçtiğini anladığını şu ifadelerle dile getiriyor: “Allah’a hamd ü sena olsun ki artık yavaş yavaş İstanbul sakinleri yolcusu oldukları tarihin ne sarp ve dikenli olduğunu anlamaya başlamışlar. Kurtulmanın yalnız el ele vermekte olduğu, kalpleri hedef, aynı nokta üzerinde temerküz ettirmekten başka çare-i reha ve halas olmadığını idrak etmişlerdir.”⁵⁸

⁵⁷ Doktor Ali Naci, “*El Ele*”, **Karadeniz**, No: 10, 15 Mayıs 1335, s.1.

⁵⁸ Niyazi Tayyip, “*Ramazan*”, **Karadeniz**, No: 12, 2 Haziran 1335, s.1.

Ethem Nazif Bey İzmir'in işgali münasebetiyle kaleme aldığı “*Milli Teşkilatın Lüzumu*” başlıklı yazısında milli birlik ve teşkilatın önemini şu cümlelerle ifade etmiştir: ⁵⁹

Zaten uzak ve yakın günler bize gösteriyor ki millî teşkilat ve mesaisiyle bir mevcudiyet gösteremeyen Türklerin hukuku iptal edilmekte mahzur görülmüyor. Türk daima mağdur bırakılıyor, Türk'e hiç ümit verilmiyor. Millî ve mahalli bir teşkilatı bulunmadığı için kırk sene evvel, saf ve masum Türklerle dolu olan Tuna kıyılarında, Bulgar toprağında bugün ne kadar Türk kaldı? Teselya ovalarını şenlendiren Türkler ne oldu? Daha altı yedi sene evvel bir Türk memleketi olan Selanik ve Manastır havalisinde, Garb-ı Trakya'daki Türkler gittiler? Bir Türk olan Pomakları Bulgaristan cebren Hristiyan yapmaya teşebbüs etmedi mi? Rumeli Türklerinin hiç olmazsa güvendikleri bir Anadolu var idi. Fakat bugün işte görüyoruz ki Türk geleneğinin merkezini teşkil eden bu muazzaz toprakları haksızca elimizden almak istiyorlar. Allah o günü göstermesin. Buralarda başka bayraklar dalgalanırsa biz nereye gideceğiz?

Okuyuculara yöneltmiş olduğu sorulara yine cevabı kendisi vermiş olduğu yazının devamında şahsi hırsları, kişisel çıkarları bir kenara bırakarak millî birliği tesis etmek için çalışmak gerektiğini vurgulamaktadır. Bu birliği sağlamak için lazım gelen şeyin teşkilatlanmaktan geçtiğinin vurgusu da ayrıca yapılmaktadır. Bunun önemini İbrahim Hamdi Bey de benzer şekilde “*Mahalli Milli Birlik-Cemaat Teşkilatı*” başlıklı yazısında şu sözlerle dile getirmiştir: ⁶⁰

Cemaati yalnız ve ağızımızdan işiten bizler cemaati camiye, cumaya münhasırdır sanırız; öyle iken de, camide de; cumada da cemaati teşkil edemeyiz. Millî içtimai işler hükümetin vazifesidir deriz. Türk, Osmanlı farkını fark edemeyiz. Hükümet millettir dediğimiz halde milletin de hükümet olduğu serd-i hatırıma gelmez. Türk hakemdir; hükümeti de Türkün Türklüğün hamisidir denilir. Ücretli memurlarının Türk bile olsalar mefkûrelerimize melcen teşkil edemeyeceği düşünülemez. Bu hülyaya müstağırık asırları yaşarız. Ta ki vatanın bir köşesindeki iki hükümet memuru İstanbul'dan tahliye emrini alır. Beraber taşındığı hükümeti, nüfuz-ı hükümeti, melcen Türkü de beraber götürür. İyi kalpli; güçlü kuvvetli; yalnız birliğe, cemaate bigane binlerce yüzbinlerce hükümitsiz kalan Türk tebaa, serapa iki Bulgar çetesinin satırından geçer. Makedonyaları kanıyla boyar ve bu biçaresizliğe Avrupa da Türk de şaşar, hayretle bakar. Aradan dört sene geçer geçmez musibetten ders almayan Türk Erzurum'da iki Ermeni'nin elinde yine yığın yığın evlere camilere kapatılır yakılır. Medeniyet asrında Ermeni vahşetini kanlarıyla kemikleriyle bir abide-i ibret rekzeder. Dumanları afakı sarar. Yanarken de kırmızı aleviyle kanlı dumanıyla semamıza yaslara bürünmüş bir Albayrak asar... Bu kurbanları hep teşkilatsızlık yapar. Hükümetimiz başımızdayken teşkilatımızı yapalım. Talihin yeni cilvelerine tedariksiz kalmayalım. Âlim, tacir, müteberan bir yere toplanmalı istişare etmeli. Dertlerini döküp dermanını aramalı. Hayata çeki düzen vermeli. Başıbozukluktan boşluktan kurtulmanın zamanı çoktan geldi. Siyasi, iktisadi, içtimai işlerimizi ancak efradının arasını cami bir cemaat teşebbüsüyle, gayretiyle yapılabilir. Harice karşı muntazam bir Türk cephesi arz-ı

⁵⁹ Ethem Nazif, “Milli Teşkilatın Lüzumu ‘-İzmir Faciası Münasebetiyle-’”, **Karadeniz**, No: 11, 20 Mayıs 1335/1919, s.1.

⁶⁰ İbrahim Hamdi, “Mahalli Milli Birlik ‘Cemaat Teşkilatı’ ”, **Karadeniz**, No: 8, 2 Mayıs 1335/1919, s.1.

imkânı da cemaatle kabil olur. Mevcudiyetimizi de medeni, millî surette yalnız o gösterir. Temeli el birliğiyle kuralım ve bu hayırlı işe başarmak için başlayalım.

İbrahim Hamdi Bey “*Fırsat*” başlığıyla kaleme aldığı bir başka yazısında ele geçirilen fırsatların kaçırılmamasına dikkat çekmiştir. Fırsatlar kaçırıldıktan sonra çekilecek ahların, pişmanlıkların fayda vermeyeceğini, aklımızın başımıza sonradan gelmesinin hiçbir yarar sağlamayacağını ifade ederek bu fırsatları kaçırmamak gerektiğini belirtmektedir. Devamında da şu cümleleri sarf etmiştir:⁶¹

Vaatlere sözlere aldanacak, şahsî menfaatler güdecek devirlerde değiliz. Dersimizi çok tekrarladık. Artık unutmamalıyız... Tarihimiz adeta hatalar fihristi. Karanlıkta yürüyenler bile bu kadar sendeleyemezdi. Hala mı düşmeden yürümeyi öğrenemeyeceğiz? Hala mı boş şeyler peşinde koşup yorulacağız. Fakat bu defa da tekerlenmekte devam edersek bir daha ayağa kalkacak kadar bile kuvvet bulamayacağız... Bin seneye yakın Türk diline cevap veren şu dağları, bin senedir yalnız Türk’e nur yağdıran semamızın sönmeyen gözlerini görelim. Onların inlerini, iniltilerini dinleyelim. Kulaklarımızı karanlıklardan uzaklardan süzülen ilahlilere açalım. Bütün nasihatleri, bize göstermek isteyenleri atalarımız kabileleri içinde, bizim gibi oturduğumuz dalı kesecek hiçbir Türk bulamazsınız. Bizim gibi böyle mühim günler yaşayan, ufak bir kusurla bütün Türklüğü mahvedecek günler geçiren hiçbir Türk’e tesadüf edemezsiniz. Kendimizden ziyade milletimizi, şu türbelerimizi şu camilerimizi düşünelim. Kendi kurşunumuzla değil, düşman kurşunuyla ölmek için hazırlanalım. Çalışalım, boş durmayalım. Fakat herhangi bir tek kişinin burnunun kanatılmasının dinimize milletimize en büyük ihanet olduğunu da unutmayalım. Yoksa aksi takdirde emin olunuz ki bu defa da fırsatı kaçırmış ve hatta düşmanımıza fırsat kazandırmış oluruz...

Benzer şekilde Dr. Ali Naci Bey “*Yine Cemaat Teşkilatı*” başlıklı yazısında teşkilatlanma konusunda şu ifadeleri kullanmıştır:⁶²

Her zaman Avrupa’ya, mümessil-i siyasilere hakkımızı, haysiyetimizi bildirmeli, bahusus millet-i İslamiye beyninde birliğe, cemaat teşkilatına çalışmalıyız. Hayatımızı ancak böyle bir ittihat ve teşkilat kurtaracağına ve bizi yaşatacağına iman ederek hiç durmadan ve intibahat bilistifade hemen esasını kurmalı en evvela işe– bu sütunlarda tekrarladığımız gibi– cemaat teşkilatından başlamalıyız. Bu gibi teşkilatımızı yapmazsak lehimizde imzalanacak sulh bizi felaketten kurtaramaz, aleyhimizde imzalanacak sulh ise bizi doğrudan doğruya mezara– bir daha dirilmemek üzere– gömer. Bu kadar acı akıbet önünde artık zaman kaybetmemeli, işe girişmeli. Tereddüte mahal yok. Esasen dinimiz de bunu emreder. Camide cemaatin ifzaliti, camide hutbenin, Kâbe’de haccın farzı hep bu hikmete mebnidir.

Yazının devamında ise birlikte yaşamaktan bir cemiyet olmaktan başka çare ve kurtuluş olmadığını bu fikirlerin kökleşerek benlik bulması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca herkesin

⁶¹ İbrahim Hamdi, “Fırsat”, **Karadeniz**, No: 13, 14 Haziran 1335/1919, s.1.

⁶² Doktor Ali Naci, “Yine Cemaat Teşkilatı”, **Karadeniz**, No: 14, 26 Haziran 1335/1919, s.1.

birbirinden haberdar olması gerektiğini, birbirini himaye etmesi gerektiğini ve istişare ederek dostu, düşmanı bilerek hareket edilmesinin gerektiğini belirtmiştir. Yazının sonundaki şu cümleler Millî Mücadele'nin temelini oluşturan “Milletin istiklalini, yine milletin azim ve kararlılığı kurtaracaktır” felsefesi ile uyumludur: “*Mahkeme-i cinayet*teyiz, *masumiyetimiz tebeyyün ettiği takdirde beraatımız heyet-i hakimenin kararına bağlıdır. İdam kararımızı ise bizden başka kimse veremez.*”⁶³ M. Fuad Bey de “*Lazime-i Vahdet*” başlıklı yazısında kurtuluşa ermek, geleceğe erişebilmek adına gerekli olan şeyin birbirinin kuyusunu kazmak değil, şahsi menfaatlerle kendi çıkarlarını düşünmek değil; bunun tam tersine bu sıkıntılı süreçte birlik olmanın, bir düşünüp bir hareket etmenin olduğunu dile getirmiş ve millî birlik çağrısını bir kez daha yinelemiştir.⁶⁴

Memleketin içinde bulunduğu duruma sessiz kalamayan bir başka isim de Osman Fikret Bey'dir. Gazetenin 8 Temmuz 1919 tarihli 15. sayısında “*Yangın Var!... Ey Türk ve Müslüman Onu Söndür!*” başlıklı yazısında bu konuyu ele almış bu yangının ne olduğunu ve nasıl söndürülmesi gerektiğini de açıklamıştır. Bu yangının Türklerin evine barkına, hanına hamamına saldırmış olduğunu ve önlem alınmadığı surette de iyileştirilemez yaralar açılacağını belirtmektedir. Bu yangının müsebbiplerini “*O kadar mahir ki yıllardan beri canımıza kast ediyorlar da, yine canan gibi koynumuzda yaşıyorlar!..*”⁶⁵ cümlesiyle ifade eden Osman Fikret, bu yangının sebebini, nasıl yapıldığını ve bunu önlemek için yapılması gerekenleri ifade ettikten sonra bu yangına dur demenin yollarını da şu şekilde sıralamıştır:⁶⁶

1 – Şimdiye kadar kırdı bayırdı, meyhanede ne de, düğünde bayramda, nikahta seyranda, evinde barkında hatta cünhada ve cinayette... Hülâsa her yerde yaptığın sefahatlara katı bir nihayet vereceksin. Hem bunu sana Tanrın ve peygamberin de emrediyor!

2 – Emval ve emlak-ı gayr-ı menkule üzerine gayet ehven şeraitle ve pek süheyl tarzlarla (kendi din ve ırkdaşlarına) para ikraz edeceğin mali ve itibari müesseseler teşkil, Ziraat Bankasını ıslah edeceksin!

3 – Hükümetinden tesis ve teşkil edeceğin bu gibi müessesat için her vecihle muavenet, himaye ve müzaheret talep edecek ve talebini her halde kabul ettireceksin.

4 – Zinhar çorbacıya emval-ı gayr-ı menkule giden bir şey kaptırmayacağın gibi, diş ve tırnağından arttırdığın paralarla ve millî müesseselerinin yardımıyla mağsub irazı, emlak ve akaratını kurtaracak ve indelicap bunlardan bir şey satmak mecburiyetinde kalırsak, mutlaka kendi din ve ırkdaşlarına satacaksın!

5 – Böyle mecburiyetle sana müracaat eden bir dindaşından yüzde fahiş faiz talep etmeyecek ve bu alçakçasına faizcilğe kalkışan haini, öz kardeşin de olsa teşhir ve telin edecek ve yüzüne tüküreceksin.

⁶³ Doktor Ali Naci, “Yine Cemaat Teşkilatı”, **Karadeniz**, No: 14, 26 Haziran 1335/1919, s.1.

⁶⁴ M. Fuad, “Lazime-i Vahdet”, **Karadeniz**, No: 9, 8 Mayıs 1335/1919, s.1.

⁶⁵ Osman Fikret, “Yangın Var!.. Ey Türk ve Müslüman Onu Söndür!”, **Karadeniz**, No: 15, 8 Temmuz 1335/1919, s.1.

⁶⁶ Osman Fikret, “Yangın Var!.. Ey Türk ve Müslüman Onu Söndür!”, **Karadeniz**, No: 15, 8 Temmuz 1335/1919, s.1.

6 – Bu topraklar üzerinde zengin olup da, elyevm birer suretle vatan ve milletine ihaneti sabit olan bilhassa başımıza bela kesilen Megalo İdea yardakçılarının bağ ve bahçesinde marabacı olmak zilletinden kurtulmaya çalışacaksınız!

7 – Bütün alışverişini İslam ve Türk kardeşlerinle yapacak ve bir mecburiyet olmadıkça yabancıya gitmeyeceksin!

8 – İnşaat ve tamirat için millî müesseseler bankalar, fabrikalar, destgahlar, kumpanyalar, şirketler teşkil – ve bedelini mukassatan almak şartıyla – fukaraya evler inşa edecek ve bu suretle yapılan hane ve mesakinden – sahipleri borçlarını tediye edinceye kadar – vergi alınmak için hükümetine bir kanun yaptıracaksın! (Her Türk ve Müslüman bütün inşaat ve tamirat için bu müesseselerden gayrisine zaruret olmadıkça gitmemelidir)

Elhasıl bu vatanın hakiki hâkimi olabilmek için, her şeyden evvel bütün emlak, akar, araziye hâkim ve mutasarrıf olabileceksek ve bunun için de şimdiden çalışmaya, tesisat ve teşkilata başlayacaksınız. Aksi takdirde, siyaseten hâkim ve müstakil olsak bile, mademki iktisaden mahkûm oluyorsak – Allah göstermesin! – Bir gün mahvolacaksınız... Gözünü dört aç: Yangın var!.. Onu çabuk söndür!...

Memleketin içine düşmüş olduğu buhrana sebep olarak genellikle İttihatçılar görülmüş ve sorumlu tutulmuştur. İttihatçılar eleştirilirken toplumdaki siyasi ahlaksızlığı da eleştirmeyi unutmamışlardır. Dr. Ali Naci Bey “*Seciyesizlik*” başlıklı yazısında bu konu üzerinde durmuş şu can alıcı ifadeleri kullanmaktan kaçınmamıştır:⁶⁷

Bir millet ve memlekete ne derece maarifin, tahsilin lüzumu varsa belli ki ondan daha fazla efrad-ı millete seciyenin lüzumu vardır. Memleketimizde idare-i hükümeti eline alanlar ekseriyet itibariyle tahsil ve tecrübe görmüş adamlardı, fakat onlardaki seciyesizlik memleket için fayda yerine hazret tevellid etmiştir. Çünkü o hükümet makinasının şu veya bu suretle iş görülür fikir ve kanaatle sabit ve kat’i bir pür-ü garamla manivelasını iktidarına almamıştır. Ne vakit o, her esen rüzgârın, her hangi haricinden gelen kuvvetle oyunağıdır. Makinesine de, kendisine de o rüzgâr ve o kuvvet çevirir. Talat Paşa hükümetinin de manivelasını döndüren ve kendilerini fırl fırl çevirip bir hoş eden, tahsil ve tecrübesinin fıkdanı değil “menfaat-ı zatiye” rüzgârı idi. Hattı zatında onlar da memlekette iyilik yapmak için mevki geçmişlerdi. Ne çare ki seviyesizlikleri sayesinde gayelerini çabucak değiştirmekte gecikmedi.

Eğitimin önemi kadar ahlakın da önemli olduğunu dile getirdikten sonra makam ve mevki için gelinen yozlaşmayı da şu ifadelerle anlatmaktadır:⁶⁸

Bir saat, mücessem-i hamîyyet kesilir, köpürür, haykırırız; diğer saatte de arkadaşımızın cebini boşaltır, hazine-i devlete de el uzatırız. Beri tarafta birisiyle görüşür; efendim zat-ı aliniz böyle soylu, şöyle boylusunuzdur, medh ederiz; diğer tarafta aleyhinde bin türlü kamet-i tahkiriye istimalden çekinmeyiz. Bilmeyiz ki şahsımızı idare eden biz miyiz, başkası mı? Aldatıyor muyuz, aldanıyor muyuz!? İşte: nihayet bir Talat Paşa hükümeti gelir bu milleti ve bu

⁶⁷ Doktor Ali Naci, “*Seciyesizlik*”, **Karadeniz**, No: 3, 3 Nisan 1335/1919, s.1.

⁶⁸ Doktor Ali Naci, “*Seciyesizlik*”, **Karadeniz**, No: 3, 3 Nisan 1335/1919, s.1.

vatanı istediği tarafa sürükler, işitilmeden zulm ve ihtikârı yapar, yaptırır, korkumuzdan, seciyesizliğimizden biz de bu icraatın meddahı oluruz, o, hükümet devrilir, firar eder, bu sefer en biaman düşmanı, en galiz küfrün sadarı oluruz. Bugün fikir ve içtihatla bir iş görmek için azmederiz, yarın bir korku veya menfaat-i şahsiye dolayısıyla o azmimizden nükûl eder, aksini işleriz, hakikatte bilmeyiz ki bu hal bizim felaket-i şahsiye ve izmihlal-i umumizin başlıca sebeplerinden biridir.

Gazetede yer almış iç politik konularının yanında ayrıca 9 Amerikalı delegenin istifa ettikleri haberi de yer almıştır. Gazete sütunlarında istifa dilekçesine de yer verilmiştir. İstifa dilekçesinde delegeler, Wilson'un yapmış olduğu siyasi hamleleri beğenmeyerek istifa ettiklerini ve bu siyasi hamlelerin hatalı olduğunu dile getirmişleridir. Tarafsız ve kesin bir barışın sağlanması gerektiğine inanan delegelere göre; Amerikan hükümeti savaş sonunda tarafsızlığını koruyamamış; elem ve ızdırıp içerisindeki milletleri zulme, boyunduruğa ve parçalanmaya terk etmiştir. Bu durum da yeni bir savaşa zemin hazırlamaktadır.⁶⁹ Karadeniz gazetesinde, istifa eden delegelerin istifa dilekçesindeki sözleri ile ilgili olarak şu ifadeler yer verilmiştir: “İlahi Yarabbi! Bize de böyle cesaret-i medeniye sahibi; siyasi fikir ve kanaatlerini hiçbir arzu ve menfaate feda etmeyen, reis ve amirlerine, sözlerinde durmadıkları için teessüfler eden memurlar ihsan eyle...”⁷⁰

Gazete sütunlarında, dünya gündeminden bir siyasi mesele endişe ile okuyuculara aktarılmıştır. Fiume kenti Adriyatik sahilinde bulunan bir liman kentidir. Bu liman kenti gizli bir anlaşma olan Londra Anlaşması'yla Fiume (Rejika) kenti İtalya tarafından Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na verilmişti. Ancak İtalya I. Dünya Savaşı sonrasında bu Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun yıkılması ve Yugoslavya'nın kurulması üzerine bu hükmün geçersiz sayılmasını istemiştir. İtalyan bürokrasisi anlaşmadan doğan haklarını bu şehrin kendisine verilmesini talep etmiştir. Ancak İtalya'nın bu istekleri kabul edilmemiştir.⁷¹ İtalya'nın girişmiş olduğu bu siyasi aksiyon gazetede şöyle yer bulmuştur: “Paris'te inikat eden dörtler meclisinde canlı münakaşalar olmuş hatta Orlando'nun İtalya'ya avdetini ve Wilson hakkında pek de hoş görülmececek surette idare-i kelimini icap ettirmiş. Bütün bunlara Avusturya'nın verasetini taksiminde, ahalisinin bir kısmının İtalyanca konuşan, Adriyatik şimalinde bir körfezi bulunan, Fiume sebebiyet veriyormuş. Bu meselenin İtalya lehine halledileceğini zan ediyoruz. Yalnız birinci derecede mesailden adı icap etmeyen Fiume bize daha nelere şahit olabileceğimizi ima ediyor. Ada, Adanalar, İstanbullar acaba hiç mi bir sızıltı çıkaramadan Türkiye düşmanları lehine kesilip atılacak. İşte şahidi olmakta olduğumuz vakayı bizi bu hususta nim nikbin bulunduruyor.”⁷²

⁶⁹ “Amerikan Murahhasalarının Sebebi İstifası”, **Karadeniz**, No: 16, 17 Temmuz 1335/1919, s.1.

⁷⁰ **Karadeniz**, No: 16, 17 Temmuz 1335/1919, s.1.

⁷¹ Sırrı Emrah Üçer, **Mütareke Döneminde Osmanlı Kamuoyunda Amerikan İmgesi ve Tesiri (Eylül 1918-Mayıs 1919)**, Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, s.198-201.

⁷² “Fiume Meselesi”, **Karadeniz**, No: 9, 8 Mayıs 1335/1919, s.2.

2.2. İzmir'in İşgali

İzmir ve çevresinin işgali Yunanlılar açısından ayrı bir önem arz ediyordu. Zira İzmir'in sulh konferansı öncesinde işgal edilmesi demek, sulh anlaşmasında burada hak iddia edebilmeleri demekti. Bunun için bu bölgenin hemen işgal edilmesi istenmiştir. Bu maksatla da bölgede yaşayan yerli Rum halk ile iş birliği içerisinde çalışarak bölgede olaylar çıkarılmış ve bunlarda da başarılı olunmuştur. Bu yolla bölgede İtilaf Devletleri'nin güvenliğinin tehlikeye girdiği belirtilmiş ve işgal için uygun ortam sağlanmıştır. Özellikle İngiltere'nin yürüttüğü faaliyetlerle bu bölgedeki asayışı sağlama görevi Yunanlılara verilmiştir.⁷³ 15 Mayıs 1919 tarihinde Yunanlıların İzmir'i işgali memleketin Türk ve Müslüman halkını derinden yaralamıştır.⁷⁴

Memleketin her köşesinde basında önemli yer tutan bu hadise Karadeniz Gazetesi'nin de sayfalarında geniş yer bulmuştur. İzmir'in Mondros'un 7. maddesi bahane edilerek Yunanlılar tarafından işgal edilmesine Ethem Nazif "*Milli Teşkilatın Lüzumu 'İzmir Faciası Münasebetiyle'*" başlıklı yazısında "*İzmir'de şayet –yine alakadaran marifetiyle– kasten bir asayişsizlik vukua getirilmiş olsa bile işgal hadisesi Yunan kıtası tarafından değil, dört buçuk senedir karşılarında muharebe ettiğimiz galipler tarafından icra edilmek lazım gelirdi. Fakat mesele Türkiye ve Türklere ait olduğu için cihana adalet ve huzur vermek isteyen meclisler bu sözlerine riayet etmedi*" ⁷⁵ diyerek tepki göstermiştir. 20 Mayıs'ta çıkan 11. sayının tamamı bu işgali ve neticelerini duyurmaya ayrılmıştır. "*Cuma günü idi İzmir'in bir kara haberi, kardeşlerimizin elim ve feci feryadı Giresun'un semasında siyah hatlar çizdi, kara bulutlar belirtti.*"⁷⁶ Ayrıca 12. ve 13. sayılar da "*İzmir Faciasını Unutmayınız*" manşetiyle yayımlanmışlardır.⁷⁷

İzmir'in haksız yere işgal edilmesi bütün Anadolu'da tepki çekmiş ve işgale karşı tepkiler yükselmeye başlamıştır. Giresun'da da 17 Mayıs'ta bir miting düzenlenmiş ve işgal protesto edilmiştir.⁷⁸ Bu miting Karadeniz'in 11. sayısının başmakalesi olan "*İzmir'in Hadisesi ve Memleketimizde Tesirâtı*" adıyla kaleme alınan yazıda şu şekilde ifade edilmiştir.⁷⁹

Hemen memleketin gelen her tabakasından müteşekkil Türk ahali si belediye koşarak kemal-i ciddiyet ve metanetle meseleyi müzakere etti. Ertesi günü bir miting yapılmasına, lazım gelen yerlere başvurmasına, her ne suretle İzmir'e yardım mümkünse o suretle yapılmasına karar verilerek bir miting heyetini ve bir de heyet-i faale intihap edildi. Herkes yapacağı vazifeyi tayin-i tekrar ettikten sonra yerlerimize dağıldık. Ertesi gün miting saat

⁷³ Tuncer Baykara, **Türk İnkılap Tarihi ve Atatürk İlkeleri**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2009, s.101.

⁷⁴ Sabahattin Özel, **Millî Mücadelede Trabzon**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1991,s.69.

⁷⁵ Ethem Nazif, "Milli Teşkilatın Lüzumu ' İzmir Faciası Münasebetiyle'", **Karadeniz**, No: 11, 20 Mayıs 1335/1919, s.3.

⁷⁶ İzmir Hadisesi ve Memleketimizde Tesirâtı", **Karadeniz**, No: 11, 20 Mayıs 1335/1919, s.1.

⁷⁷ **Karadeniz**, No:12, 2 Haziran 1335, s.1; **Karadeniz**, No:13, 14 Haziran, s.1.

⁷⁸ Özel, a.g.e., s.70-71.

⁷⁹ "İzmir Hadisesi ve Memleketimizde Tesirâtı", **Karadeniz**, No: 11, 20 Mayıs 1335/1919, s.1.

alaturka sekizde olacaktı. O saat, helecanlarla bekleniyordu. Ertesi yani cumartesi günü esasen geceyi uykusuz geçiren halk; taa, sabahtan çarşıya koşmuşlar, hep çehrelerde küduret, tesir gözüktüyor aynı zamanda vakar ve metanet okunuyordu. Henüz saat sekiz olmadan birkaç saat evvel Türk mağazaları kapandı. Ahali çarşıda yeni yolda camlı çarşı civarına akın akın geldi birikti. Caddeler doldu, istiap edemiyordu. O kadar ki müşterek heyecanlarla çarpan kalpler yekdiğerinin zarbe-i kalbiyesini işitecek mertebede samimi bir surette yapışmış, halk sıkışmış, lisanlar değil kalpler konuşuyordu. Al bayrağımız yükseldi. Miting heyeti mertebesi bir masa etrafında toplandı. Hakanına, sadarete, Wilson’a, itilaf-ı mümessil-i siyasilerine telgrafını okudu. Hay hay ve tasvip sesleri yükseldi, nasıl kemal-i sükunet ve vakarla toplanıldı ise öylece de herkes dağıldı. Miting heyeti mertebesi telgrafhaneye gelerek kararlaştırdıkları teşkilatın hudud-ı esasesini müzakere ettiler. Akşam yemek zamanına kadar müzakereleri devam etti, Türk’ün kurtarılması için kavi bir ittifadın, kavi bir teşkilatın vücut bulmasına karar verildi.

Gazetede yazısı bulunan tek kadın olan Hüsniye Fikret 11. sayıda çıkan “*Dünkü Mitingin İlhamlarından*” başlığını taşıyan kısa yazısında, İzmir’in işgalinin Türk milletinin kanı dinen yarasını yeniden kanattığını, adaletin ve hukukun yüz çevirdiği Türk milletinin vazifesinin bildiğini yazmaktadır. Yazısına “*Sulh ve müsalemet cihan heyeti oynanan bu facianın son perdeye kadar devamına müsaade ederse; namusuna taarruz edilen milletim, elbet mukaddes vazifesini yapmadan eccad ve tarih huzuruna gitmeyecektir.!*” sözleri ile son vermektedir.⁸⁰

Yapılan miting neticesinde alınan kararlar doğrultusunda padişah ve sadrazama telgraflar çekilmiştir. Padişaha çekilen telgrafta “*Ey ulu Hakan, tacından İzmir elmasını Türk kanlarıyla boyanarak koparıyorlar. Sıra yarın bizlere gelecek. Senelerce serhatler dolaşan biz Türkler ipte değil süngüde can vermek için hazırız. Semamızdan al bayrak alındığı gün zümrüt dağlarımıza kanlarımızla bir al bayrak serilecek. Dökeceğimiz kanlara iştirak edecek bayrağımıza taç giydirecek Âl-i Osman’ın kanını taşıır, Orhan’ın, Ertuğrul’un bir oğlunu başımıza gönderiniz şevketmeab*”⁸¹ ifadelerine yer verilmişti. Sultanın yanı sıra sadrazama gönderilen telgrafta da şu cümleler yer almaktadır: “*Hükümetinizi idamımızı tebliğ mamur görmek istemiyoruz. Sizi Türk sadrazamı bilerek hitap ediyoruz: İzmir’de mavi mi sallanacak al mı kalacak? Hükümetiniz buna bigane boyun mu eğecek. İzmir kardeşlerimizi Yunan polikaryalarına teslim mi edecek. Darağaçları bizim de ufkumuzda belirmekte, idam anımız yaklaşmaktadır. İzmir’in Yunan’a ilhak edildiğini öğrendiğimiz gün Giresun muhiti aksız kalmayacaktır. Ve dünyada hiçbir kuvvet bizi azmimizden çeviremeyecektir. Cebr-i neticeye tacilden başka şeye yaramayacaktır. Harekâtımız asayişsizlik telakki edilmesin.*”⁸² Çekilen telgraflardan, halkın işgalin sonucunda hükümetten somut

⁸⁰ Hüsniye Fikret, “Dünkü Mitingin İlhamlarından”, **Karadeniz**, No: 11, 20 Mayıs 1335/1919, s.4.

⁸¹ “Miting Heyeti Tarafından Makamat-ı Muhtelifeye Keşide Edilen Telgraflar Sureti: Hakanımıza”, **Karadeniz**, No: 11, s.1, 20 Mayıs 1335/1919; Goloğlu, a.g.e., s.40; Süleyman Beyoğlu “Millî Mücadele’de Giresun’un Yeri ve Önemi”, **Millî Mücadelede Giresun (Sempozyum 6-7 Mart 1999)**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:3, İstanbul, 1999, s. 211.

⁸² “Osmanlı Sadrazamına” **Karadeniz**, No: 11, 20 Mayıs 1335/1919, s.1; Goloğlu, a.g.e., s.40.

bir hareket görmek istedikleri düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Ayrıca işgale tepki vermiş olmalarının hükümet nezdinde herhangi bir yanlış anlaşılmaya mahal vermemesini de temenni ettikleri görülmektedir.

Giresun halkı işgal karşısındaki tutumlarını İstanbul'da bulunan Amerikan mümessilliği aracılığı ile Wilson'a bir telgraf ile ileterek bu işgalin haksız yere yapıldığı, İzmir'in bir Türk toprağı olduğu bildirilmiş, bu haksız işgal karşısında adalet istedikleri ve bu işgale Anadolu'nun sessiz kalmayacağı belirtilmiştir. Aynı zamanda bu haksız işgal karşısında durulacağını ve bu yoldan kendilerini sadece adaletin döndürebileceğini beyan etmektedirler.⁸³ Yine aynı şekilde İstanbul'da bulunan İngiliz, İtalyan, Fransız ve Amerikan mümessillerine çekilen telgrafnamelerle “*İzmir’de dökülecek Türk kanı, Türk ilinde akissiz kalmayacak. Mavi bayrak insan kanıyla boyanacak, al bayrak olacak.*”⁸⁴ denilerek bu işgale ve kan dökülmesine bu devletlerin müsaade etmeyeceklerini ümit ettikleri bildirilmiştir. Ayrıca çekilen birçok telgrafta yapılan bu işgal protesto edilmiştir. Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Millîye Cemiyeti’ne çekilen telgrafta da gerekli yerlere telgrafların çekildiği bilgisini veriyordu.⁸⁵ Bir başka telgraf da İzmir Redd-i İlhak Cemiyeti’ne çekilerek işgale karşı her şekilde İzmir’in yanında olduklarını belirtmişlerdir.⁸⁶

İzmir işgaline tepkiler bu kadarla sınırlı kalmamıştır. Gazete yazarlarından İbrahim Hamdi’nin kaleme aldığı “*İzmir Faciası Münasebtyle Heyet-i Tahririyetimizin Manzum ve Makalatı: İzmir İçin*” isimli yazısında “*Haritamızı açalım. Solgun kızlar, dul gelinler, dul analarla dolu Anadolu’muzun kanlarımızla yoğrulmakta olan İzmir’ini görelim. Hinterlantsız; arkasız, İzmir, İzmir olamaz. İzmir’i çeviren dağlar, İzmir’i doyuran bağlar bizde kaldıkça İzmir’in çalışan kolları Türk oldukça onun rıhtımına çekilecek paçavra Türk’e nasıl dayanır*” diyerek bu işgalin uzun sürmeyeceğini dile getirmiştir. Yazının devamında Karadeniz’in de Yunanlılar için bir hülya olduğunu dile getirerek artık bir millî birliğin oluşturulması gerektiğinden söz edilmektedir.⁸⁷ Yazarın “*Fırsat*” başlıklı bir başka yazısında kaleme almış olduğu şu satırlar özel manada İzmir’i genel manada memleketin bütününü kurtarmanın ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır.⁸⁸

Başımızın üstünde bir kılıç asılı. İzmir’in bizimle bağıni koparacak zorba onu da beynimize saplayacaktır... İzmir’i kurtaralım, ta ki kurtuluş yolumuzu görelim... Aydın’dan bakan gözler yaşlarla kan dolmuş, bizlere bir yol gösteriyor. ‘Aydınsız Anadolu aydınlıksız Türk ili olacaktır. Şehitlerime mezar kazan Yunan, karanlıkta kalan Türkleri çok geçmeyecek kara

⁸³ “Dersaadette Amerika Mümessilliği Vasıtasıyla Naşir Sulh ve Adalet Wilson’a” **Karadeniz**, No: 11, 20 Mayıs 1335/1919, s.1.

⁸⁴ “İstanbul’da İngiliz Cenaplarına Suretleri: Fransa İtalya, Amerika Mümessilleri Cenaplarına” **Karadeniz**, No: 11, 20 Mayıs 1335/1919, s.2.

⁸⁵ “Trabzon Mühafazaa-i Hukuk Cemiyeti’ne”, **Karadeniz**, No: 11, 20 Mayıs 1335/1919, s.2.

⁸⁶ “İzmir İlhakı Red Heyet-i Milliyesine”, **Karadeniz**, No: 11, 20 Mayıs 1335/1919, s.2.

⁸⁷ İbrahim Hamdi “İzmir Faciası Münasebtyle Heyet-i Tahririyetimizin Manzum ve Makalatı: İzmir İçin”, **Karadeniz**, No: 11, 20 Mayıs 1335/1919, s.2.

⁸⁸ İbrahim Hamdi, “Fırsat”, **Karadeniz**, No:13, 14 Haziran 1335/1919, s.1.

toprağa gömecektir' diyor... Vaatlere sözlere aldanacak, şahsı menfaatler güdecek devirlerde değiliz. Dersimizi çok tekrarladık. Artık unutmamalıyız... Tarihimiz adeta hatalar fihristi. Hala mı düşünmeden yürümeyi öğrenemeyeceğiz? Hala mı boş şeyler peşinde koşup yorulacağız. Fakat bu defa da tekerlenmekte devam edersek bir daha ayağa kalkacak kadar bile kuvvet bulamayacağız...

Millî birlik çağrısını yazısında Ethem Nazif Bey de “*Millî Teşkilatın Lüzumu ‘-İzmir Faciası Münasebetiyle-*” başlıklı yazısında tekrarlamaktaydı. Yazısında kullanmış olduğu ifadelerle bu zamana kadar verilmiş olan kayıpların sebebi olarak millî bir birliğin olmayışını göstermiş ve bundan sonra bu birliğin tesisi için çabalamak gerektiğini belirtmekteydi.⁸⁹

Millî ve mahalli bir teşkilatı bulunmadığı için kırk sene evvel, saf ve masum Türklerle dolu olan Tuna kıyılarında, Bulgar toprağında bugün ne kadar Türk kaldı? Teselya ovalarını şenlendiren Türkler ne oldu? Daha altı yedi sene evvel bir Türk memleketi olan Selanik ve Manastır havalisinde, Garbı Trakya’daki Türkler gittiler? Bir Türk olan Pomakları Bulgaristan cebren Hristiyan yapmaya teşebbüs etmedi mi? Rumeli Türklerinin hiç olmazsa güvendikleri bir Anadolu var idi. Fakat bugün işte görüyoruz ki Türk geleneğinin merkezini teşkil eden bu muazzaz toprakları haksızca elimizden almak istiyorlar. Allah o günü göstermesin. Buralarda başka bayraklar dalgalanırsa biz nereye gideceğiz?

Osman Fikret’in “*İzmir İçin, Sulh Konferansı’na*” ismi ile yazmış olduğu yazısında kullanmış olduğu şu ifadelerle yapılmak istenilen hareketin sonuçlarının tesirine dikkat çekmiştir: ⁹⁰

Türk, toprağından fedakârlık edecek bir halde değildir... İzmir’ini ondan almak, yahut onu İzmir’inden kovmak ve orayı bir Yunanlıya bırakmak; Türk’ün harim-i ismetinden kadın ve kızlarını alıp da ‘Megalo İdea’⁹¹ liyakatlarının kirli ve çirkin kucağına atmak demektir!... Bugün azmi kavi, göğsü metin, imanı sağlam, sabrı bitkin bir halde olan Türk milletinin izzet-i nefsiyle oynamaktan tehaşi edilmiş olsa, beşeriyet ve tarihin şükran ve minnettarlığı kazanılmış olur!! Aks-i takdirde Türk çıldıracak; pek yaman ve pek biaman hareketler başlayacak! Acaba o zaman, Türk elindeki yangınları kim sürdürecektir; ve kim bu ateşi söndürmeye kadir olabilecektir?!...

İzmir için gazetede yazıların yanında şiirler de yazılmış, işgal edebi olarak da ele alınmıştır. Niyazi Tayyip Bey’in “*İzmir’e İthaf*” şiirinde yazmış olduğu şu mısralar çok manidardır:⁹²

⁸⁹ Ethem Nazif, “Millî Teşkilatın Lüzumu ‘-İzmir Faciası Münasebetiyle-’”, **Karadeniz**, No: 11, 20 Mayıs 1335/1919, s.3.

⁹⁰ Osman Fikret, “İzmir İçin, Sulh Konferansı’na”, **Karadeniz**, No: 11, 20 Mayıs 1335-1919, s.4.

⁹¹ Megalo (Megali) İdea: Yunanlıların (büyük fikir) dedikleri, Merkezini İstanbul’un oluşturduğu Yunan-Bizans İmparatorluğu’nun canlandırma düşüncesidir. Bkz: Oğuz Kalelioğlu, “Türk Yunan İlişkileri ve Megali İdea” **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, sayı. 41, Mayıs 2008, s.105-123; Erkan Şenşekerci, **Siyasal Boyutlarıyla Türk-Yunan İlişkileri (1830-1852)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1994, s.59.

⁹² Ethem Nazif, “İzmir’e İthaf”, **Karadeniz**, No: 11, 20 Mayıs 1335-1919, s.3.

Ey yeşil ağaçlar çimenli dağlar
Niçin ırmakların öyle şen çağlar
Duymadık mı; hala! Vatan kan ağlar
Evladı yastadır karalar bağlar
Yunan denilen o eski düşman
Sanki kudurmuş bu melun yılan
Bulunca fırsatı fevt etmez hemen
Saldırmış İzmir'e vermeyip aman
Bak galip olunca insanlar neyler
Adalet, mürüvvet demez mahv eyler
Wilson, prensip hep boş şeyler
Ezilir mağluplar iman et iman

16-17 Haziran 1335/1919 tarihinde Giresun Kaymakamlığı'na Vali Mehmet Galip Bey tarafından gönderilen telgrafta Yunanlıların İzmir'den çekildiği bilgisi veriliyordu.⁹³ Dr. Ali Naci Bey bu telgrafın vermiş olduğu bilgiye gayet temkinli bir şekilde yaklaşmaktadır.⁹⁴

Mustafa Kemal Paşa tarafından verilir valimiz Mehmet Galip Bey'in şehrimize çektiği telgrafta Yunan'ın İzmir'den çekildiği ve çekilmek üzere bulunduğu tebşir ediliyor. Bundan sonraki gelen telgraf ve ajanslarda gerçi buna dair bir şey yoksa da her halde biz, semamızı kaplayan siyah bulutların çizilip sokulduğu, boynumuza havale edilen hançerin iki büküm meyasane geri döndüğünü zulmetin dağılarak nurun görüldüğünü hisseder gibiyiz. İzmir'in işgali günü ne kadar acı ve elem duymuşsak; bu havadisleri işittikçe, aslı çehrelerin bize tebessümünü gördükçe de o kadar seviniyoruz. Fakat – inkâra ne hacet – mutmain değiliz, çünkü yarın ne olacağımızı, böyle ani ve müessif bir hadisenin zuhur edip etmeyeceğini henüz bilmiyoruz. Hissettiğimiz gibi düşünmem için elimizde kati bir şey yoktur. Pek çok fırtına görmek ihtimalimizde vardır. Ayağımızı karaya atmazdan denizin dalgalarından kurtulduğumuzu kimse iddia edemez. Her an için başka bir tehlikenin vuku bulmayacağına kim söz verebilir?

Daha sonra bu telgrafa dair herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Yunan'ın İzmir'den çekilişinin Millî Mücadelenin en yoğun silahlı savunması neticesinde olduğunu düşünecek olursak Ali Naci Bey'in ifadelerindeki temkinli oluşunun hiç de haksız olmadığı Batı Anadolu'da verilmiş olan mücadeleden anlaşılabilmektedir. İzmir'in işgali neticesinde İstanbul'da yapılmaya başlanan protestoda “İzmir işgalinden mütevellit hukuksuzluğun süratle tamirini meclisin hissi adaletinden bekleriz” yazılı kartlar postahaneye verilmekte ve bu postalar İstanbul'daki İtilaf devletleri mümessilleri ile Dörtler Meclisi'ne iletilmekteydi. Bu hareketin sadece İstanbul ile sınırlı kalmaması gerektiğini herkesin bu harekete destek vermesini isteyen Ethem Nazif Bey “Sevgili

⁹³ “İzmir'in Kurtuluşuna Dair Tebliğ Resmi Giresun Kaymakamlığına”, **Karadeniz**, No: 14, 26 Haziran 1335/1919, s.3

⁹⁴ Doktor Ali Naci, “Yine Cemaat Teşkilatı”, **Karadeniz**, No: 14, 26 Haziran 1335/1919, s.1.

İzmir'imiz için şayan-ı iftihar tezahürata bulunmuş olan kazamız Türklerinin hemen postahaneye koşarak bilade numunesi vecihle protesto kartlarını postahaneye tevdi hususunda yekdiğerine rekabet edeceklerine şüphemiz yoktur."⁹⁵ denilerek Giresun halkının işgal karşısındaki tutumunu ve kararlılığını bir kez daha göstermektedir. İşgali protesto etmek adına yapılan faaliyetlerden bir başkası da gazetede "*Giresun'da Şayan-ı İftihar Bir Levha*" başlığı ile verilen haberde Öğretmen Niyazi Tayyip Bey ve eşinin okuldaki öğrencilerin kollarına bir bez parçası üzerine *Ey Türk kızı (Ey Türk Oğlu) İzmir'ini Unutma, İzmir Senin Olmadıkça Göz Yaşını Kurutma*" ifadelerini içeren yazılardır. Bu yazılar şehirde yaşayan Türk vatandaşlar üzerindeki uyuşukluğu kaldırıp intikam duygusunu uyandırmıştır.⁹⁶ İzmir'in işgali bütün yurttaki olduğu gibi Giresun'da da büyük tepkilerle karşılanmıştır. İşgal, millî mücadele açısından bakıldığında millî birlik ve uyanışın potansiyelini ortaya çıkarmıştır.⁹⁷

2.3. Erzurum Kongresi

Mondros Ateşkes Antlaşması'nı takip eden süre içerisinde ateşkes antlaşmasının bazı maddeleri öne sürülerek yurdun çeşitli bölgelerinde işgaller başlamıştır. Yurtta bu işgallere karşı bölgesel reaksiyonlar olmuştur. Özellikle de İzmir'in savaş süresince mücadele edilen devletler tarafından değil de Yunanlılar tarafından işgali yurttaki büyük tepkiyle karşılanmış ve bu durum millî bir uyanışın temellerinin atılmasına neden olmuştur. İzmir'in işgali yurttaki işgallerin artabileceğini göstermiştir. Tehlikelerin büyüyerek yaklaşması, her bölgenin kendi başına vermiş olduğu mücadelenin yeterli gelmeyeceğini gösteriyordu. Artık bu zamana kadar meydana getirilen birliklerin birleştirilerek millî birliğe doğru ilerlemenin gerekliliği kendisini hissettirmeye başlamıştı. Bunun için de ilk somut adım Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Millîye Cemiyeti'nden gelmiştir. 30 Mayıs 1335/1919 tarihinde Vilayet-i Şarkiye Müdafaa-i Hukuk-ı Millîye Cemiyeti ile karşılıklı çekilen telgraflar neticesinde 10 Temmuz'da Erzurum'da bir kongre toplanması kararlaştırılmıştır.⁹⁸

Kongreye katılmak üzere Giresun'dan seçilen delegeler Dr. Ali Naci Bey ve İbrahim Hamdi Bey'dir.⁹⁹ Kongreye katılmak için seçilen Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Millîye Cemiyeti Giresun Şubesi üyelerini ve kongre için yola çıkışları gazetede okuyuculara şu şekilde duyurulmuştur: "*Gazetemiz sahib ve müdür-i müessili Doktor Ali Naci ve heyet-i tahririyemizden İbrahim Hamdi*

⁹⁵ Ethem Nazif, "Yeni Usûl Miting", **Karadeniz**, No: 14, 26 Haziran 1335/1919, s.4.

⁹⁶ "Giresun'da Şayan-ı İftihar Bir Levha", **Karadeniz**, No: 14, 26 Haziran 1335/1919, s.4.

⁹⁷ Özel, a.g.e., s.72.

⁹⁸ Goloğlu, a.g.e., s.51-54.

⁹⁹ M. Hanefi Bostan, "Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Millîye Cemiyeti'nin Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Yaşayanların Türk olduğuna Dair Bir Muhtırası", **Millî Mücadelede Giresun (Sempozyum 6-7 Mart 1999)**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:3, İstanbul, 1999, s. 43; Goloğlu, a.g.e., s.157; Coşkun Alptekin, "Erzurum Kongresi" **Atatürk Devrimleri Enstitüsü Dergisi**, S. 1, c.1, s. 39.

Beyler Giresun Muhafaza-i Hukuk-ı Millîye Cemiyeti murahhasları olarak Erzurum Kongresi'nde bulunmak üzere Temmuzun birinci günü Ümit Vapurıyla Trabzon'a hareket etmiştir."¹⁰⁰ Delegeler 13 Temmuz'da cemiyete çektikleri telgrafla Erzurum'a varmış olduklarını ve kongrenin sekiz gün sonra başlayacağını bildirmişlerdir.¹⁰¹ 10 Temmuz'da yapılmasına karar verilen kongre 23 Temmuz'a ertelenmiştir.¹⁰² Neticede 23 Temmuz 1919'da Erzurum Kongresi açılır. 23 Temmuz'da Giresun delegeleri Erzurum'dan cemiyete kongre ile ilgili gelişmeleri bildiren bir telgraf göndermiştir. Bunun üzerine 24 Temmuz'da cemiyetten delegelere *"İslam ve Türk âlemini ihataya yeltenen kanlı ve muhteris ellerin kırılması için kongrenizi pek ali bir hülâsakar olarak tanır ve heyet-i muhteremenizi kemal-i samimiyetle alkışlarız"* ifadelerini içeren bir telgraf çekilmiştir.¹⁰³

2.4. Yerel Siyasi Durum

Giresun, Millî Mücadele döneminde çok aktif bir siyasi dönem yaşamıştır. Azınlıkların siyasi faaliyetleri ve İtilaf Devletlerinin bölgedeki gizli planları bölgede aktif bir siyasi hayatın oluşmasına ve varlığını sürekli olarak hissettirmesine sebebiyet vermiştir.

Giresun bu dönemde siyasi olarak önemli konuklar ağırlamıştır. Gümüşhane Metropolit Lavrendiyos Efendi aynı zamanda Giresun Metropolitliği görevini de sürdürmekte olduğu için Giresun Metropolitliği olarak da bilinmektedir.¹⁰⁴ Gazetenin 30 Mart Pazar günü çıkan sayısında Metropolit Lavrendiyos Efendi'nin Romanya Vapuru ile Trabzon'dan Giresun'a geldiği ve bir müddettir Giresun'da bulunan İngiliz Komiser Hoçison (Hutchinson)'un 26 Mart 1919 Çarşamba günü İstanbul'dan gelen İngiliz posta vapuru ile Trabzon'a gittiği yazılmaktaydı.¹⁰⁵ Giresun'un ağırladığı önemli isimler bu kadarla sınırlı kalmamıştır. *"Yeni Valimiz"* başlığıyla verilen haberde Trabzon vilayetinin yeni valisi Mehmet Galip Bey, Kazım Paşa, Defterdar Emin Bey ve Polis Müdürü Rasim Mahmudi Beyler, Gülcemal vapuru ile Trabzon'a seyahatleri sırasında Giresun'a uğramışlar, birkaç saat istirahat ettikten sonra aynı vapurla yolculuklarına devam ettikleri yazılmıştır.¹⁰⁶ Giresun'un bir diğer önemli misafirleri de Amerika Salib-i Ahmer heyetidir. Yetimleri görmek, ihtiyacı olanlara erzak ve giysi getirmek için gelen heyet Rum cemaati tarafından misafir edilmiş, onurlarına balo düzenlenmiştir. Türk yetimlerinden haberdar etmek, Türk darüleytamını gezmek ve Müslümanların sefaletini görmeleri için Kaymakam ve İbrahim

¹⁰⁰ "Giresun Murahhasaları", **Karadeniz**, No: 15, 8 Temmuz 1335/1919, s.3.

¹⁰¹ "Murahhasalarımızın Muvasalatı", **Karadeniz**, No: 16, 17 Temmuz 1335/1919, s.2.

¹⁰² Goloğlu, a.g.e., s.67-73.

¹⁰³ "Erzurum Kongresi'nin Küşadı", **Karadeniz**, No: 17, 25 Temmuz 1335/1919, s.4.

¹⁰⁴ Mesut Çapa, **Pontus Meselesi**, Serander Yayınları, Trabzon, 2001, s.111; Stefanos Yerasimos, **Milletler ve Sınırlar, Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015, s. 392; Uğur Üçünçü, " Millî Mücadele Yıllarında Gümüşhane'de Rumlar ve Pontus Meselesi", **Karadeniz Araştırmaları Dergisi**, c. 12, S. 23, 2017, s. 112-113.

¹⁰⁵ "İngiliz Komiseri Mösyö Hoçison(Hutchinson)", **Karadeniz**, No: 2, 30 Mart 1335/1919, s.3.

¹⁰⁶ **Karadeniz**, No: 6, 21 Nisan 1335/1919, s.2; Aydın Çakmak, a.g.e., s.39.

Hamdi Bey heyeti ziyaret etmişler ve ziyaret gayet olumlu geçmiştir. Heyet Türk darüleytamını gezeceklerini ve ihtiyaçlarını raporlayacaklarını söylemişlerdir. Ayrıca ekmek fiyatını dikkate alarak asgari fiyatla Trabzon, Giresun ve Ordu halkına dağıtılmak üzere beş yüz bin elli bir milyon¹⁰⁷ okka Amerikan ununun yakında İstanbul'dan getirileceğini de belirtmişlerdir.¹⁰⁸

Giresun'a gelen bir başka siyasi isim de adem-i merkezîyet memuru Nazmi Nuri Bey'dir. 29 Nisan Salı günü Yeni Dünya Vapuru ile şehre gelmiş ve aynı gün İstanbul'a hareket etmiştir.¹⁰⁹ 15 Mayıs tarihli 10. sayıdaki haberde Vali Galip Bey'in ilerleyen günlerde teftiş amaçlı şehri ziyaret edeceği haber alındığı yazılmıştır.¹¹⁰ Haberi yapılan bu ziyaret 16 Temmuz tarihinde gerçekleşmiştir. Verilen haberde Mehmet Galip Bey'in beraberindeki vilayet erkânı, Kaymakam vekili Pertev, Fransız zabitinden Binbaşı Anşeri, Lazistan Tekamil-i Millî Cemiyeti müessisi Ahmet Tevfik ve Ali Rıza Paşazade Celal Beyler ile birlikte Aydın Reis gambotuyla şehre geldiği yazılmaktadır.¹¹¹ Belediye Reisi Osman Ağa tarafından şehri ziyaret eden vali beyin şerefine belediyede öğle yemeği ziyafeti verildiği anlaşılmaktadır.¹¹²

17 Temmuz tarihli gazetede “*Şehrimizde İngiliz ve Yunan Zabitanı*” başlığıyla verilen haberde Mr. Hamlin isminde bir İngilizin 16 Temmuz'da Konstantin vapuruyla şehre geldiği belirtilmiştir. 17 Temmuz günü de resmi bir İngiliz Vapuruyla şehre üç İngiliz, iki Yunan zabiti ve bir Salib-i Ahmer üyesi kadının geldiği yazılmaktadır. Alınan bilgiye göre Metropolitane'ye yerleşen bu misafirler Rumlardan ihtiyaç sahiplerinin ve yetimlerinin durumunu tetkik etmek üzere geldikleri bilgisi verilmektedir.¹¹³ İngiliz ve Yunan zabitleri hapishaneye giderek burada bulunan tutukluları gizli olarak sorguya çektiklerinin haber alındığı da gazete sayfalarında yer almaktadır.¹¹⁴ 25 Temmuz 1919 tarihli 17. sayıda bu haber ile ilgili düzeltme yapılmıştır. Resmi bir kaynaktan aldıkları bilgi doğrultusunda gelenler içerisinde iki Yunan zabitinin de bulunduğunu yazdıklarını, ancak gelenlerin tamamıyla İngiliz olduklarını, içlerinde Yunan bulunmadığının anlaşılmış olduğunu belirtmişlerdir.¹¹⁵

Giresun'u ziyaret eden siyasilerden bir diğeri de Amiral Bristol'dür. 26 Haziran 1919 tarihinde Amerika bayraklı 74 numaralı torpidosu ile Giresun'a gelen Amiral'i karşılamak üzere

¹⁰⁷ Gazetede yapılan haberde sayı bu şekilde verilmektedir. Yüksek ihtimalle yanlış yazılmış bir rakam olarak görünmektedir.

¹⁰⁸ “Amerika Salib-i Ahmer Heyeti”, **Karadeniz**, No: 7, 25 Nisan 1335/1919, s.2.

¹⁰⁹ **Karadeniz**, No: 8, 2 Mayıs 1335/1919, s.2.

¹¹⁰ “Valimiz Galip Bey”, **Karadeniz**, No: 10, 15 Mayıs 1335/1919, s.2.

¹¹¹ “Avdet-i Vilayetpenahi”, **Karadeniz**, No: 16, 17 Temmuz 1335/1919, s.2.

¹¹² “Ziyafet”, **Karadeniz**, No: 16, 17 Temmuz 1335/1919, s.4.

¹¹³ “Şehrimizde İngiliz ve Yunan Zabitanı” **Karadeniz**, No: 16, 17 Temmuz 1335/1919, s.3.

¹¹⁴ **Karadeniz**, No: 16, 17 Temmuz 1335/1919, s.4.

¹¹⁵ “Bir Tahsis”, **Karadeniz**, No: 16, 25 Temmuz 1335/1919, s.4.

gençlerden bir zümre, kaymakam, müftü ve metropolit limanda hazır bulunmuştur. Daha sonra da vapurda heyet ve amiral epeyce görüşmüşlerdir. Şehrin savaş sonrası durumunu, yetimlerin durumunu, milletin içinde bulunduğu fakirlik ve yoksulluğu, iaşe sıkıntısı, Rum ve Ermeni nüfusu gibi konuları büyük bir alaka ile öğrenmek istemişlerdir. Şehri gezmek isteyen Amiral Bristol heyettekilere teşekkür ederek beraberindekilerle birlikte şehir turuna çıkmıştır. Ethem Nazif Bey Amiral Bristol'un şehir gezisini ve bu gezideki izlenimlerini okuyuculara şöyle aktarmıştır:¹¹⁶

Akşam yaklaşmakta olduğu için, birkaç saatlik zaman zarfında Giresun hakkında mümkün mertebe bir fikir edinmek için şehri gezip dolaşmak arzusunu izhar buyuran Amiral Bristol heyet-i istikbaliyeden ayrılırken ellerini sıkmış teşekkürler etmiş ve sonra maiyeti ile şehrimizi teşrif buyurmuşlardır. Henüz vapurda iken sahile çıktığı takdirde kendileri için nümayiş yapılması arzusunda bulunmuşlardı. Onun için esasen halkın fakr u zaruret ve Ramazan dolayısıyla yaşasınlar haykırarak kadar dolu mideye malik olmadıkları, mamafih İngiliz ve Amerikalılara karşı evvelinden beri hissedilen hürmet halk tarafından izharına mümanaatin da mümkün olmayacağı bildirilmişti. Müşarünileyh Amiral cenapları şehri teşrifleriyle halkın sakit hürmetinin bizzat şahidi olmuşlardır. Polislerin faaliyetlerine rağmen herkes kalbindeki hasret açlığını gözleriyle doyurmak için Amiral cenaplarının etrafına yığılıyor ve yakından görebilmek için de gözlerini açıyorlar asabını görüyorlardı... Şayan-ı hayret bir mesele idi: Acaba nasıl bütün bu halk ziyaretten derhal haberdar olmuş haber alan da hemen iskeleye koşmuştu. Türk'ün atisini İngiliz ve Amerikan medeniyetinde arayanlar için ümitlenecek, cidden iftihar edilecek bir levha... Çarşıdan geçilirken beyaz ve mısır ekmekleriyle dolu fırınlar nazar-ı dikkati celp etmiş Giresun'un mebzul gıdaya müstağrakiyyeti kanaatini uyandırmıştı. Onun için hâlihazırda bile gıdasını yalnız pancarda bulan, şu on beş yirmi gündür meyve mevsimini hulûluna rağmen hala fakr-u zaruret hasebiyle ekmekten mahrum olan, gıdasızlıktan topraklara gömülen insanlar bulunduğu arz-ı mecburiyeti hâsıl olmuştu... Mısır buğdayı, ekmek fiyatları muhtelif fırınlardan dükkânlardan sorulmuş, gaz yağının tenekelere takılan musluklardan alınarak satılması nazar-ı dikkat ve merakını celp etmiştir. Çarşıdan çıkıldıktan sonra yeni yolu takiben kışla civarına, oradan kale arkasından dolaşmak üzere sinemadan aşağı dönülmüştür. Kale arkasında limanın manzarası lütuf bulunmuş ve Rus bombardımanı yadigârı kayalar üzerindeki mermi tesirleri hükümet binası, yapılmakta olan mektep binası, bahçe ve saire merak-ı aver görülmüştür... Manzarası, binaları, bahçeleri, her köşesi, takdirlere layık görülmüş olan şehrimiz hakkındaki tahsisatı Amiral cenapları sitayişkarane ve samimi cümlelerle ifade etmişlerdi. Maiyeti zabitanından beri, Giresun'u (Gezdiğim Türk şehirlerinin en temizi en güzel ve mamuru) diye tavsif etmiştir. Türklerin ümran ve terakkiye kabiliyetinin muhtelif safahatını İstanbul'da bizzat görmüş olan Amiral (Bristol) Türkler hakkında dahi pekiyi hislerle mütehasşıs olduklarını bildirmişlerdir. Akşam olduğu, iftar zamanı takrip ettiği halde merakı tatmin edememiş olan halk, Amiral misafirimizi iskeleye kadar teşyi etmiştir. Bu suretle mükerreren samimi teşekkürlerine iltifatlarına nail olduğumuz Amiral cenapları ve maiyetlerini torpidosuna gidinceye ve torpidosuyla ufkumuza elveda edinceye kadar Giresun halkı gözleriyle hürmetle selamlamıştır. Ve bir Ramazan günü kalbindeki eski dostluk hislerini uyandırarak sevinçlerle tesit etmiştir.

¹¹⁶ Ethem Nazif, "Amiral Bristol Cenaplarının Şehrimizi Ziyaretleri", **Karadeniz**, No: 14, 26 Haziran 1335/1919, s.2-3.

Gazete sütunlarında ilgi çekici bir başka konu da Giresun'un bir Türk-İngiliz dostluk yurdu olarak inşa edilmesi gerektiği fikrinin öne atıldığı yazıdır. Söz konusu yazı şu ifadeleri içermektedir:¹¹⁷

Avrupa akvamı içinde bizleri öğrendikten sonra en ziyade seven takdir eden İngilizlerdir. Her ne kadar İngiltere bize bir Piyarloti (Pierre Loti) verememişse de Türkleri seven pek çok İngiliz bulunduğunu inkâr etmek mümkün olamaz... Hatta Gambel Paşa bahriyemizden ayrılırken evladından ayrılan bir baba gibi müteessir olmuştur... İngilizler; prestij ettikleri ciddiyet, metanet, doğruluk mezayasını şimdiki Türklerde bulabilmişlerdir. Bütün kusurlarımız içinde Angolo Sakson ırkının en ziyade nefretini mucip olan yaygaracılık yer tutamamıştır. İhtimaldir ki yaygaracılığa adem-i vukufumuz, ümidimizin fevkinde pek çok Avrupalının bize karşı hürmetini uyandırmıştır... Fakat bize pek pahalıya oturan bu sükût, çekingenlik aynı zamanda dostlarımıza karşı hissettiğimiz muhabbet ve hürmetin de izharına mani olmuştur... Onun içindir ki dostlarımız ancak bizimle görüşebildikten sonra kendilerine karşı muhabbetimizi hissedebilmişler ve çok defalar hayret içinde kalmışlardır... İşte Giresun'umuz da hemen her Türk'ün kalbinde yaşamakta olan İngiliz dostluğuna tercüman olabilmek ve İngilizleri hürmetlerimizden haberdar edebilmek için birleşip bir Türk-İngiliz dostluk yurdu tesisi için çalışmaktadır. Takip edilecek gaye; Türkleri İngilizlere, İngilizleri Türklere tanıtmak ve Türk'ün en kolaylıkla temsil edebileceği kanaatinde bulunduğumuz şayan-ı temsil Angolo Sakson medeniyetinin neşr ve tamimine dost ve hizmet etmek olacaktır.

Giresun'un siyasi hayatında önemli dönüm noktalarından biri Osman Ağa'nın uzaklaştırılmış olduğu belediye başkanlığı görevine geri dönmesidir. İzmir'in işgali üzerine Giresun'da 17 Mayıs'ta büyük bir miting düzenleyen Osman Ağa, şehirdeki nüfuzlu Rum aileler tarafından şehirde istenmemekte ve uzaklaştırılmak istenmekteydi. Osman Ağa'nın tehcir suçlusu olarak İstanbul Divan-ı Harbi tarafından yargılanmak üzere İstanbul'a getirilmesinin istenmesi ve bu doğrultuda tutuklanması kararı Giresun'da bir müddet oyalanmıştır. Ancak Trabzon Valisi Mehmet Galip Bey tarafından Giresun Kaymakamı Nizamettin Bey'e yapılan ısrarlar neticesinde şehirden uzaklaştırılmıştır. Keşap bölgesine yerleşen Osman Ağa burada Rum çeteleriyle mücadelesine buradan devam etmiştir.¹¹⁸ Osman Ağa ve 169 arkadaşı hakkında 7 Temmuz 1919'da Meclis-i Vükela'dan çıkan af neticesinde Osman Ağa Giresun'a ve görevlerinin başına geri dönmüştür.¹¹⁹

Osman Ağa'nın Giresun'a dönüşü üzerine Osman Fikret Bey'in 12 Temmuz tarihinde kaleme aldığı yazısı gazetenin 17 Temmuz 1919 tarihli 16. sayısında "*Giresun'da Bayram, Belde*

¹¹⁷ "Giresun Türk-İngiliz Dostluk Yurdu", **Karadeniz**, No: 12, s.4, 2 Haziran 1335/1919.

¹¹⁸ Süleyman Beyoğlu, "Belgelerle Osman Ağa (1883-1923)", **Millî Mücadelede Giresun (Sempozyum 6-7 Mart 1999)**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:3, İstanbul, 1999, s. 80.

¹¹⁹ Süleyman Beyoğlu, "Belgelerle Osman Ağa (1883-1923)", s.80; Süleyman Beyoğlu, "Giresun'da Pontusçu Faaliyetler ve Osman Ağa", Ed: Veysel Usta, **Başlangıçtan Günümüze Pontus Sorunu**, Serander Yayınları, Trabzon, 2007, s. 375; Ayhan Yüksel, "Millî Mücadele'de Giresunlu Osman Ağa ve Arkadaşlarının Affı", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 231, Mart,2006, s.55-59.

Reisimizin Afv-ı Şahaneye Mazhariyeti” başlığıyla yayımlanmıştır. Osman Fikret Bey kaleme aldığı yazısında Osman Ağa’nın Giresun’a dönüşünü şu şekilde anlatmaktadır:¹²⁰

Yeşil ve mebzul güzellikleriyle Karadeniz’in peri-i ilhamı olan sevgili Giresun’umuzun fedakâr belde reisi de, nihayet, bini mütecaviz – ve her biri bir arslan – maiyetiyle ve meclis-i vükela kararıyla şevketmeab efendimiz hazretlerinin mazhar afv-ı şahaneleri oldular. Giresun’un bütün Türk ve Müslümanları sevgili ve cemiyetli belde reislerini millet ve memlekete bağışladıkları için muazzam sultan ve halifelerine arz-ı şükranı ictisarı millî ve dini bir fariza addederler. Yaşasın padişahımız!..” Okur ve yazar bulunduğu halde öteden beri “Osman Ağa” ünvanıyla şöretgir olan belde reisimiz, milliyet ve vatanperverliğiyle bilhassa son senelerde dillerde destan olmuş fedakarandır. Menafi-i milliyeyi teamülden aciz birkaç kişinin veya şahsi ve hususi emel ve ikbal peşinde koşan bir takım adamların yahut da Osmanlılıktan ayrılmak politikasını öteden beri her vecihle ve her vesile ile takip eden “Etniki Eteryâ”cılarının masruf olan gayretleri! Dolayısıyla tehcir ve nakil meselesinde methaldar gösterilen Feridunzade Osman Ağa, günün birinde canı kadar sevdiği Giresun’a ansızın veda etmişti. Meğer Osman Ağa İstanbul divan-ı harp örfisinden maznun sıfatıyla ba-ihzar talep olunmuş!. Şayan-ı hayret garabet bir vaka.. Çünkü herkes biliyordu ki tehcir ve nakiller ika edilirken Feridunzade, maiyetindeki kahraman çetesiyle cephelerde Moskofa karşı vatan memleketini müdafaa ediyordu ve buna şu memleketin Hristiyanları bile şahitti! O halde nasıl oluyor da, Osman Ağa maznun ve bir zalim sıfatıyla Trabzon’dan tutunuz da “Beyoğlu” ve “Atina”nın bazı gazetelerine kadar sermaye-i makal oluyordu? İşte bütün memleket buna hayret ediyor ve hatta çıldırıyordu. Çıldırıyordu, dedim. Zira bu pek feci iftira idi. Evet; Giresun ve mıntıkasında da filhakika tehcir yapılmış ve fakat esna-i tehcirde hiçbir katil ve zulüm irtikâp edilmemişti. Şimdi Osman Ağa’ya maznun demek tehcir meselesinde onu bir zalim ve katil göstermek, bütün bir memleketi kanla lekelemek, cinayetle itham etmektir. Acaba Giresun bunu nasıl kabul edebilirdi...

Osman Ağa Giresun için çok önemli bir değer ve önemli bir siyasi kişiliği olarak öne çıkmaktadır. Giresun halkı tarafından sevilen bu önemli şahsiyet hakkındaki suçlamalardan beraat etmiş ve görevinin başına dönmüştür. Haksız yere yapılan suçlamaların düşmesi neticesinde görevinin başına dönen Osman Ağa’nın dönüş tarihi olan 12 Temmuz 1919 Cumartesi günü Giresun’da bayram havası şeklinde geçmiştir. Sonunda Giresun halkının belde reislerine kavuştuğunu dile getiren Osman Fikret Bey bu yazısını “*El-hakku ya’lu vela yu’la aleyh*”¹²¹ sözleri ile bitirmiştir.

Giresun’da dönemin önemli gelişmelerinden biri de memleketin kurtuluşu için oluşturulan cemaat teşkilatıdır. Yazılarında cemaat teşkilatı üzerinde fazlasıyla duran ve bu konunun önemini

¹²⁰ Osman Fikret, “Giresun’da Bayram, Belde Reisimizin Afv-ı Şahaneye Mazhariyeti”, **Karadeniz**, No: 16, 17 Temmuz 1335/1919, s.1.

¹²¹ “Hak Yücedir ve ondan üstün hiçbir şey yoktur.”.

anlatmaya çalışan yazarlar Giresun'da oluşturulacak olan bir cemiyet teşkilatı için de kolları sıvamıştır. Bu konuda gazetede çıkan haber şu şekildedir:¹²²

Şehrimizin iyi düşünen ileri gelen, muteberanı tarafından Giresun Türklüğü, İslamlığını temsil etmek üzere istişare etmek, birlikte çalışmak için cemaat teşkili fikri tasvip edilmiş; aza olarak cemaate dâhil olabilmek için de miktarı bilahare takarrür edilecek bir meblağ itası münasip görülmüştür. Cemaat sırf milleti müdafaa, mevcudiyetini idame mefkûresini takip edeceğinden şahsi istifade gözetmek isteyenlerin müracaat etmemelerini rica ederiz. Fikrimize iştirak eden ve aza kayıt olmak isteyen zevatın gerek tahriren ve gerek şifahen isimlerini idarehanemize bildirmeleri istirham olunur. Cemaatin teşkili hakkında karar kati verildikten sonra beyannamesi de hükümete taktim edilecektir.”

2.5. Pontus ve Ermeni Meselesi

Millî Mücadele döneminde memleketin büyük sorunlarından biri de ülkedeki azınlıkların topraklar üzerinde hak iddia etmeleri idi. XIX. yüzyıl itibarıyla artan milliyetçilik akımları ülkedeki azınlıkların ülke toprakları üzerinde hülyalara dalmasına sebebiyet vermiştir. Avrupalı devletlerin bu hülyaları desteklemesi, Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkması ve savaş sonrası imzalanan Mondros Mütarekesi, bu azınlıkların iştahlarını kabartmış ve uzun yıllardır giriştikleri faaliyetlerin daha da artmasına sebebiyet vermiştir. Bir taraftan Rumlar bölgede Pontus Devleti kurma hayali ile yanıp tutuşurken, diğer tarafta Ermeniler Karadeniz'den Akdeniz'e uzanacak Büyük Ermenistan hülyalarında idiler. Bu doğrultuda 18 Ocak 1919'da başlayan Paris Barış Konferansı'na katılmışlardır. Rumlar, İnebolu'dan Batum'a kadar uzanan bölgeyi Trabzon Vilayeti ile Kastamonu ve Sivas Vilayetleri'nin bir kısmını içine alan bağımsız bir Pontus Devleti kurulmasını sağlama uğraşındayken; Ermeniler, Kars-Ardahan bölgesi ile Trabzon Vilayeti'nin bir kısmını alarak istedikleri devletin kurulması için çalışmaktaydılar.¹²³

Yunanca “deniz” anlamına gelen “Pontus” eski çağlarda Karadeniz sahillerini tanımlamak için kullanılmıştır. Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Artvin illerini kapsayan bölge için kullanılmıştır. Pers asıllı Mitrihadis sülalesinin M.Ö. 301 yılında kurmuş olduğu Pontus Krallığı, M.Ö. 63 yılında Roma İmparatorluğu hâkimiyetine girmiştir. 1204 yılında Doğu Roma İmparatorluğu'nun IV. Haçlı Seferi sırasında Haçlılar tarafında istilaya uğraması üzerine Aleksi Komnenos tarafından 1207 yılında Trabzon Rum İmparatorluğu adı ile yeni bir devlet kurulmuştur. Kurulan bu devletin eski Pontus Krallığı ile hiçbir bağlantısı bulunmamaktadır. Kurulan bu devlet 1461 yılında Fatih Sultan Mehmet'in fethi ile Osmanlı topraklarına

¹²² **Karadeniz**, No: 10, 15 Mayıs 1335/1919, s.2.

¹²³ Goloğlu, a.g.e., s.10.

katılmıştır.¹²⁴ Karadeniz Gazetesi’ndeki yazarı belli olmayan “Pont ve Komandus” başlıklı yazıda “Memleketimizin mukadderatı mevzu bahis olduğu ve Rumlar tarafından nakabul tahmil şumarıklığının yapıldığı şu günlerde bu kelimeler hakkında karilerimize malumat vermeği uygun gördük.” denilerek Pontus ve Kommenos hanedanının kurmuş olduğu Trabzon Rum İmparatorluğu tarihi hakkında okuyucularına bilgi vermektedir.¹²⁵

XIX. yüzyıldan itibaren artan milliyetçi akımların etkisiyle bu bölgelerde yaşayan Ortodokslar burayı coğrafi olarak Pontus adıyla anmaya başlamıştır. İlerleyen dönemde bölgede yaşayan Ortodokslar Yunan milletine ait olma duygusunu benimsemişlerdir. Bölgede Pontus Devleti kurma adına ilk faaliyet 1904 yılında Merzifon Amerikan Koleji’nde okuyan Rum öğrenciler tarafından atılmıştır. Kurdukları cemiyetle bölgede yaşayan Rumları siyasi bir birliktelik altında toplamayı amaçlamışlardır. Bu gaye üzerine kuruldukları günden itibaren aktif olarak çalışmışlardır.¹²⁶ Merzifon’daki bu okula yapılan baskınlarda bu hedefler doğrultusunda yüzlerce harita ve kitap ele geçirilmiştir. Kolej müdürü White tarafından yazılmış bir mektup ise olayı tüm gerçekliğiyle gün güzüne çıkarmaktadır:¹²⁷

Hristiyanlığın en büyük rakibi Müslümanlıktır. Müslümanların en kuvvetlisi Türkiye’dir. Bu hükümeti ve memleketi devirmek için Ermeni ve Rum dostlarımız tarafından o kadar kan feda edildi ki bunlardan birçoğu İslamlığa karşı mücadelede şehit kanı akıtılacaktır. Alevilere de mezhep konusunda serbestlik tanırsak onlar da bize katılacaktır. Bizim görevimiz bu fırsatı kaçırmamak, gereğince uygun hareket eylemektir. Hristiyanların şimdiye kadar görmüş oldukları zulümlere karşı onların zekâtını ödeyecek bir ruh aşılmalıyız. Biz bunu şimdiye kadar yaptık ve muvaffak olduk.

Dr. Ali Naci’nin 15 Mayıs 1919 tarihli sayıdaki “El Ele” başlıklı yazısında geçen “...Ölerek yaşattığımız, çalışarak yedirdiğimiz, kulübede oturarak kâşanede rahat ettirdiğimiz, marabacı olarak çorbacı yaptığımız, Rumlar...”¹²⁸ ifadeleri bir bakıma kolej müdürünün mektubunda geçen ifadelerle bir cevap niteliği taşımaktadır. Yapılan bu baskından sonra Pontus Cemiyeti’nin faaliyetleri çok daha dikkatli denetlenmeye başlanmıştır.¹²⁹ I. Dünya Savaşı devam ederken

¹²⁴ Süleyman Beyoğlu, “Giresun’da Pontusçu Faaliyetler ve Osman Ağa”, s. 365; Fatma Acun, “Tarih Boyunca Pontus”, **Millî Mücadelede Giresun (Sempozyum 6-7 Mart 1999)**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:3, İstanbul, 1999, s. 19-34.

¹²⁵ “Pont ve Komandus”, **Karadeniz**, No: 10, 15 Mayıs 1335/1919, s.3-4.

¹²⁶ Beyoğlu, “Giresun’da Pontusçu Faaliyetler ve Osman Ağa”, s.365-366; İlk Pontusçu teşkilatın kuruluşu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Yılmaz Kurt, **Pontus Meselesi**, TBMM Basımevi, Ankara, 1995, s. 64-67.

¹²⁷ İsmail Bozalioğlu, “Giresun’da Millî Mücadele Ruhu”, **Millî Mücadelede Giresun (Sempozyum 6-7 Mart 1999)**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:3, İstanbul, 1999, s. 69-70.

¹²⁸ Doktor Ali Naci, “El Ele”, **Karadeniz**, No: 10, 15 Mayıs 1335/1919, s.1.

¹²⁹ Metin Ayışığı, **Belgeler Işığında Millî Mücadele Tarihimiz**, Sentez Yayıncılık, İstanbul, 2012, s.26.

girişmiş oldukları faaliyetler nedeniyle bölgedeki Rum halk 1916 yılında Sivas'a sevk edilmiştir. Bu Rumlar 15 Mayıs 1918 tarihli izinle geri dönebilmişlerdir.¹³⁰

Millî Mücadele döneminde Pontus Devleti kurmak amacıyla çalışan çetelerin girişmiş oldukları faaliyetler arttı. Bütün bunların yanı sıra Yunanlıların İzmir'i işgali ve verilen mücadele potansiyel düşmanın kim olduğunu göstermiştir. Bu durumda aynı mücadelenin Doğu Karadeniz'de de verileceği herkes tarafından kabul edilmiş bir durumdu.¹³¹ Karadeniz gazetesinde yazılar yazan Doktor Ali Naci ve İbrahim Hamdi Beyler kaleme aldıkları yazılarında bu konuya değinmişlerdir. Doktor Ali Naci'nin 15 Mayıs tarihli ve on numaralı gazetede "El Ele" başlıklı yazısında *"Rumlar; koltuğumuza sokularak sakalımızı değil gırtlığımızı koparmak ve bizi boğarak kemiklerimiz üzerinde rüyasını, mirasımız üzerinde saadetini görmek; sürmeli, pudralı hülyasına altı yüz senelik pederini, veli nimetini feda etmek istiyor görürsünüz."*¹³² ifadeleri Rumların kurmuş oldukları hayallere ulaşmak adına uzun yıllardır var olan düzenlerinden vazgeçeceklerini belirtmektedir. İbrahim Hamdi'nin İzmir'in işgali sonrasında yazmış olduğu 20 Mayıs tarihli on birinci sayıdaki *"İzmir İçin"* başlıklı yazısında kullanmış olduğu şu ifadeler İzmir'i işgal eden Yunanistan'ın hedeflerinin sadece Ege'de değil Karadeniz'de de olduğunu göstermektedir: *"...İzmir'i Türk şühedası müşehhidi yapmak için uğraşan Yunan'ın buralarda da can damarı vardır. Sivri kafalıların hülyalarında Karadeniz de belirir..."*¹³³

Bölgedeki Rum nüfusunu arttırmak adına bölgeye Rusya'dan ve ülkenin diğer bölgelerinden Rumlar getirilmeye başlanmıştır.¹³⁴ Bu durum gazete sayfalarında *"Rusya'dan Hala Taşınıyorlar"* başlıklı haberde *"Çarşamba günü yine bir Yunan vapuru limanımıza gelmiş Rusya'dan topladığı firari guruhundan yüzlerce Rum'u muhacir (?) namı altında Giresun'a boşaltmıştır!"*¹³⁵ şeklinde yer bulmuştur. Bir başka haberde ise Rusya'dan getirilen Rumların Samsun ve Rize'ye yerleştirilmek istenmelerine halkın tepkisi neticesinde muvaffak olunamamıştır. *"Bugün Rize Rumsuz, tehlikesiz yaşıyormuş. Ne mutlu onlara!"* diyerek Rize halkı tebrik edilmiştir.¹³⁶

Giresun halkı bütün sıkıntılarının yanı sıra bölgede Pontus Devleti kurma hayalindeki Rum çetecilerin de faaliyetlerine maruz kalmaktaydı.¹³⁷ Giresun Metropolit Lavrendiyos Efendi de bu çetecilere el altından yardım etmekteydi. 8 Mayıs 1919'da içerisinde Yunan Kızılhaç heyetinin de

¹³⁰ Beyoğlu, "Giresun'da Pontusçu Faaliyetler ve Osman Ağa", s.368-369.

¹³¹ Acun, a.g.e., s.30.

¹³² Doktor Ali Naci, "El Ele", **Karadeniz**, No: 10, 15 Mayıs 1335/1919, s.1.

¹³³ İbrahim Hamdi, "İzmir Faciası Münasebetiyle Heyet-i Tahririyemizin Manzum ve Makaltı: İzmir İçin", **Karadeniz**, No: 11, 20 Mayıs 1335/1919, s.2.

¹³⁴ Acun, a.g.e., s.25.

¹³⁵ "Rusya'dan Taşınıyorlar", **Karadeniz**, No: 13, 14 Haziran 1335 /1919, s.4.

¹³⁶ "Samsun, Rize Havadisi", **Karadeniz**, No:12, 2 Haziran 1335/1919, s.3.

¹³⁷ Beyoğlu, "Millî Mücadele'de Giresun'un Yeri ve Önemi", s.209.

bulunduğu gemi Giresun limanına demirledi. Bundan cesaret alan Rumlar okullarına ve Rum yetimhanesine Yunan Kızıl Haç bayrakları çekti. Işık Gazetesi'nde yayımlanan "Rum Cemaatine" başlıklı bir yazıyla Rumların bu hareketi eleştirilerek Rumlar uyarılmıştır.¹³⁸ Daha da ileri gidilerek 5 Haziran'da okula mavi-beyaz Yunan bayrağı çekilmiştir. Bu bayrağı Osman Ağa atının ayakları altına alarak parçalatmış, bayrağı çeken doğramacı ustası Rum'u götürerek cezalandırmıştır.¹³⁹

İbrahim Hamdi'nin Kırbaç mahlasıyla gazetede yazdığı şiirindeki şu dörtlük, Türk yurdunda dalgalandırılan Yunan bayraklarına bir tepki olarak yazılmıştır.¹⁴⁰

Salib-i ahmerciye söyle,
Siyaset yakışmaz dine;
Mavi bayrak asacaksa
Buyursun geldiği yere.

Aynı şiirin diğer dörtlüklerinde bu vatanın Türk yurdu olduğu ve gitmek isteyen gitmekte özgür olduğu dile getiriliyordu. Bunu yaparken de karşısındakine bir mesaj vermeyi ihmal etmemektedir.¹⁴¹

Maksadın gitmekse Yunan'a
Olma beyhude divana
Yollar açıktır buyurun
Yeter yediğiniz nane.

Yok, eğer kalmaksa meramın,
Türk'ündür bura bilesin.
Sen böyle Türk'ün sırtından,
Geçinmede, yaşamadasın

Yunan, Kızıl Haç bayrağı çekilen bu yerlerde çetelere silah ve mühimmat sağlamaktaydı.¹⁴² Metropolit Lavrandiyos Efendi'ye yapılan bütün uyarılara rağmen Yunan bayraklarının çeşitli bahanelerle indirilmemesi bölge halkında rahatsızlığa sebebiyet vermiştir. Gösterilen tepki üzerine hükümet Yunan bayrağının yanına çekilmek üzere bir Türk bayrağı göndermiştir. Ancak gazetenin

¹³⁸ Teoman Alparslan, **Topal Osman Ağa**, Kum Saati Yayınları, İstanbul, 2007, s.256; Çakmak, a.g.e., s.47.

¹³⁹ Süleyman Beyoğlu, "Belgelerle Osman Ağa (1883-1923)", s. 81.

¹⁴⁰ İbrahim Hamdi (Kırbaç), "Mizahi", **Karadeniz**, No: 10, 15 Mayıs 1335/1919, s.3.

¹⁴¹ İbrahim Hamdi (Kırbaç), "Mizahi", **Karadeniz**, No: 10, 15 Mayıs 1335/1919, s.3.

¹⁴² Beyoğlu, "Giresun'da Pontusçu Faaliyetler ve Osman Ağa", s.372-374.

2 Haziran 1919 tarihli sayısındaki haberdan hükümetin Yunan bayrağının yanına asılması için gönderdiği Türk bayrağının akşamları indirilmediği anlaşılmaktadır. Oysaki bayrağa gösterilmesi gereken saygıdan dolayı akşamları indirilmesi gerekiyordu. Yunan bayrakları indirilirken Türk bayrağı indirilmemiştir. Bayrağa ve Türklüğe yapılan bu saygısızlığa sessiz kalamayan “Işık” ve “Karadeniz” gazetesi yazarlarının yapmış oldukları şikâyet üzerine dört gün sonra bayrak gereken şekilde akşamları indirilmiştir.¹⁴³

Rumların ve Ermenilerin Wilson Prensipleri’ne dayanarak Anadolu’da bağımsız bir devlet kurmak için Paris Barış Konferansı’na vermiş oldukları muhtıralar büyük devletlerin çıkarlarıyla uyuşmadığı için karşılık bulamamıştır. Konferansta yaşanan gelişmeler neticesinde bağımsız devlet kurma hayalleri suya düşen Rumlar, cumhuriyetçi ve adem-i merkeziyetçiler olarak ikiye bölünmüşlerdir.¹⁴⁴ Bağımsız Rum devleti kurmak isteyenler ile bölgenin adem-i merkeziyetle yönetilmesi taraftarı olan Rumlar arasında anlaşmazlık görülmeye başlanmıştır.¹⁴⁵ Gazetenin 30 Mart 1919 tarihli ikinci sayısında çıkan habere göre İstanbul’da Rumca “Pontus” gazetesi sahibi ve yazarlarından oluşan bir heyet Trabzon ve Havalisi Adem-i Merkeziyet Cemiyeti’nin İstanbul şubesine giderek burada görüşmeler yapmışlardır. Görüşmeler sırasında aralarında anlaşmazlıklar çıkmıştır. Yapılan bu görüşmeler neticesinde dertlerini anlatmak için Avrupa’ya heyet göndermeyi karar almışlardır. Heyet bölgenin adem-i merkeziyet ile yönetilmesini sağlamak konusunda çalışmalar yürütecekti. Alınan kararlar içerisinde Karadeniz sahilinde Ermenilere yer verilmemesi ve derneğin faaliyetleri doğrultusunda bir de Rumca gazete çıkarılması bulunmaktadır.¹⁴⁶

Giresun’un daha çok adem-i merkeziyetle yönetilme taraftarı olan Metropolit Efendi’ye karşı aşırı tepkiler oluşmaya başlamıştır. Gazetede, Rumlardan bir kesimin Trabzon’da bulunan Metropolit Lavrandiyos Efendi’yi limanda karşılayarak kendisine tepki göstereceklerine dair haberler çıkmıştır.¹⁴⁷ Hatta Metropolit Lavrendiyos Efendi Saytaş Kilisesi’nde vaazda iken kendisine tepki gösterilmiş ve bunun neticesinde kilisede iki grup arasında silahlı kavga çıkmıştır. Çıkan kavgada üç Rum bıçakla yaralanmıştır. Olaya karışanlar kısa sürede yakalanmışlardır. Olaya karışan Metropolit Efendi karşıtı grubun ileri gelenleri, olaydan bir gece evvel metropolithaneye giderek Lavrandiyos Efendi’ye “*Yarın kiliseye gitmeyiniz, Rum milleti sizi istemiyor*” demişler, bu isteği sakinlikle reddeden Metropolit Efendi “*Ben buraya hükümetin tayini ve irade-i padişahı ile geldim. Giresun’da birkaç Rum’un garazkarane maksatlarla aleyhime hücumları vazifemi icraya*

¹⁴³ “Bayrak İndirildi”, **Karadeniz**, No:12, 2 Haziran 1335/1919, s. 3; Çakmak, a.g.e., s.47.

¹⁴⁴ İtilaf Devletleri’nin kendi çıkarları doğrultusunda İzmir’in işgalini Yunanlılara vermesi üzerine Batı Anadolu’da emellerine ulaşmak isteyen Venizelos, Trabzon Vilayeti Karadeniz’e açılan kapı olarak kurulması planlanan Ermenistan devletine bırakmayı kabul etmiş görüntüsü vermiştir. Bkz: Yaşar Özüçetin, “Millî Mücadele İçerisinde Pontus Meselesi ve Yunanistan’ın Rolü”, **Karadeniz Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 16, Kış 2008, s. 49-64.

¹⁴⁵ “Pont Krallığı”, **Karadeniz**, No: 1, 22 Mart 1335/1919, s.1.

¹⁴⁶ “Trabzon ve Havalisinin Adem-i Merkeziyetle İdaresi”, **Karadeniz**, No: 2, 30 Mart 1335/1919, s.2; Goloğlu, a.g.e., s.41.

¹⁴⁷ “Metropolit Lavrandiyos Efendi”, **Karadeniz**, No: 1, 22 Mart 1335/1919, s.1.

katiyen mani olamaz” diyerek karşılık vermiş ve düşüncelerinde ne kadar kararlı olduğunu göstermiştir.¹⁴⁸

Giresun’da çete faaliyetlerini destekleyenlerin başında Mavridi ve Kırçiloğulları aileleri gelmekteydi. Rusya’dan gelen Rum çetecilerin bu Mavridilerin Saytaş mevkiinde bulunan köşklerinde himaye edildiğine dair bilgiler neticesinde buraya yapılan baskınla yakalanmışlardır.¹⁴⁹ Gazetenin 25 Temmuz 1919 tarihli on yedinci sayısına bu durum şu şekilde yansımıştır. Trabzon’da yayın yapan Rumca Epohi (Epochi)¹⁵⁰ gazetesi bu olayı şöyle aktarmaktadır:¹⁵¹

30 Haziran (13 Temmuz) Pazar günü Andırya (Andrea) Kırmelli oğlu tarafından hemşehrisinin düğünü münasebetiyle Saytaş mahallesinde kain hanesine yüz elli kadar dostları davet edilmişti. Zevk ve eğlence başladığı sırada gece saat dokuzdan sonra jandarma, polis ve kuvva-i muaveneden mürekkep kuvvetli bir müfreze saat iki buçuğa kadar mezkûr haneyi muhasara etmişler ve hane derununda bulunan kadınları ve tahkikat yaptıktan sonra erkekleri serbest bırakmışlardır. Bu muhasaranın sebebi orada bulunan Rumların içinde bir çete bulunduğuna dair hâsıl olan şüphe üzerinedir. Altı köylü muhacir tutulmuş ve bunların da el ve ayakları bağlanmıştı. O esnada silah istimalinden bütün memleket halkı heyecana gelmiştir. Bu muhacirlerden ikisi esna-i müsademede katledilmiş diğer ikisi aldıkları cürhlerden bilahare müteessiran ölmüşler diğeri de müteahhit ricalarına rağmen şehir içinde öldürülmüştür. Ertesi günü limanımıza gelen İngiliz harp komisyonu kumandanları Metropolit haneye azimetle bu vaka hakkında malumat talep etmişler ve bilahare burada Giresun’da bulunan vali beyi ziyaret etmişlerdir. Ahalimiz maalesef birinci olmayan bu vakanın tesir-i elimi altında bulunmakta ve Metropolit Efendi’nin meseleyi takip etmesi intizar etmektedir.

Epohi (Epochi) gazetesi kamuoyuna olayı bu şekilde aktarırken öldürülenlerin çete üyesi değil muhacir olduklarını ve suçsuz yere öldürüldüklerini dile getirmiştir. Yapılan bu haber Karadeniz Gazetesinde olduğu gibi aktarılırken gerçekleşen olayın aslında nasıl gerçekleştiği hakkında da bilgi verilmiştir. Belirtildiğine göre, burada öldürülen kişiler muhacir değil Rusya’dan getirilerek Aksu Deresi civarında karaya çıktıktan sonra gizlice Saytaş Mahallesinde Andrea’nın evinde üç gün kalan Kulakkayalı Haçika’nın idaresinde bulunan çete üyeleri idi. Rum gazetesinde verilen bilginin aksine 6 kişi değil 17 kişiden oluşan grubun Mavridilerin köşkünde bulundukları haberi alınınca buraya baskın yapılmıştır. Çıkan silahlı çatışmada yaralı ve ölü olarak ele geçirilen çete üyeleri olmuştur. Çete lideri Haçika sağ ele geçirilmiştir. Kaçmayacağına dair söz vermiş

¹⁴⁸ “Saytaş Kilisesi’nde Vukua”, **Karadeniz**, No: 3, 2 Nisan 1335/1919, s. 1; Goloğlu, a.g.e., s.41.

¹⁴⁹ Beyoğlu, “Giresun’da Pontusçu Faaliyetler ve Osman Ağa”, s.375-376.

¹⁵⁰ Epochi (Devir) gazetesi: 27.10.1887 tarihinde yayınlanmıştır. Haftalık olarak çıkarılmıştır. Daha sonra 1919’dan 5 Mart 1921 tarihine kadar Nickos Kapetanidis tarafından haftada iki kez yayınlanmıştır. Pontusçu faaliyetle suçlanan iki redaktör ve iki muhabiri Amasya’da yargılanarak askeri mahkeme kararı ile asılmıştır. Haftada iki defa yayınlanan gazetenin toplam olarak 250 sayısı vardır. Dağıtımı Trabzon dışına yasaklandığı için toplam baskısı 300’ü geçmemektedir. Bkz: Albayrak, **Dünden Bugüne Trabzon Basını 1869-2009**, s.580-583.

¹⁵¹ “Giresun’da Münteşir Rumca Epohi (Epochi) Gazetesinden: Giresun’da Dehşetli Vakalar”, **Karadeniz**, No: 17, 25 Temmuz 1335/1919, s.2.

olmasına rağmen hükümet konağına doğru getirilirken kaçmaya teşebbüs etmesi neticesinde açılan ateşle öldürülmüştür. Şehre gelen İngiliz komutan Binbaşı H. Smitt bizzat bu işten haberdar edilmiş ve yapılan soruşturma neticesinde yaralı ve ölü olarak ele geçirilen bu kişilerin Haçika'nın çetesine dâhil oldukları tespit edilmiştir.¹⁵² Haberde ayrıca şimdiye kadar Rusya'dan Karadeniz'e gelen Rum çetelerinin kimlerin idaresinde nerelere geldiklerinin bilindiğini, ancak bu kişilerin takip ediliyor olmasından dolayı bu konuyu yazamayacakları da belirtilmiştir. Bu sayede 17 kişilik bir Rum çetesi ortadan kalkmış oldu. Bu çete üyelerini evlerinde barındıran Mavridilerin çarşı içerisindeki hanının depolarında da 33 sandık 7.5'lik top mermisi ve cephane ortaya çıkarılmıştır.¹⁵³

Millî Mücadele'de bölge azınlıklarının girişmiş oldukları bir diğer faaliyet ise büyük bir Ermenistan devleti kurma düşüncesi idi. Tıpkı Rumların Pontus hülyaları gibi Ermenilerin de bu hayali çok önceye dayanmaktadır. Ancak savaş sonrası meydana gelen ortam ve Avrupalı devletlerden gördükleri destekler bu hayallerine kavuşmak konusunda daha istekli olmalarına sebebiyet vermiştir. 28 Mayıs 1918'de Başkenti Erivan olan Ermenistan Cumhuriyeti adıyla bir devlet kuran Ermeniler devlet meclisinde barış konferansındaki taleplerini belirlemişlerdir. Türk Ermenistan'ı olarak adlandırdıkları 6 vilayet ve denize bağlantı sağlamak için Trabzon Vilayeti'ni talep etmektedirler.¹⁵⁴ Bu hedef doğrultusunda yoğun siyasi faaliyetlere girişen Ermeniler, Paris Barış Konferansı'na üç heyetle katılmıştır.¹⁵⁵ Bu heyetlerden birisinin başkanlığını Bugos Nubar Paşa yapmaktaydı. Kurulmak istenen Ermenistan Devleti'nin yaşaması için Karadeniz'de bir liman şehrinin olması gerekmektedir. Bunun için Ermenilerin istediği şehir Trabzon idi. Ermenilerin İskenderun Körfezinden başlayıp doğu vilayetlerini içine alan ve Trabzon vilayetinden Karadeniz'e uzanan bölgenin Erivan Ermenistan Cumhuriyeti ile birleştirilmesi fikrinin savunucusu Bugos Nubar idi.¹⁵⁶ Ancak bu isteğin pek kabul görmediği, Karadeniz'in 22 Mart 1919 tarihli sayısında *"Ermeniler tarafından bu gayeyi temin için Paris Sulh Konferansı'na izam kılınan murahhasalar kongrece kabul edilmediğinden istiklal emellerinin şu suretle suya düştüğünü anlayan heyet-i murahhasa reisi Bugos Nubar Paşa artık yana yakıla derdini Tayms (Times) sütunlarına döktüğü İstanbul gazetelerinde görülmüştür"*¹⁵⁷ şeklinde yer bulmuştur.

¹⁵² "Karadeniz", **Karadeniz**, No: 17, 25 Temmuz 1335/1919, s.2.

¹⁵³ Beyoğlu, "Giresun'da Pontusçu Faaliyetler ve Osman Ağa", s.376; Mesut Çapa, **Pontus Meselesi**, s. 107; Mesut Çapa, "Giresun Mutasarrıfının Pontus Meseleleriyle İlgili Bir Raporu", **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, S. 29, s.58.

¹⁵⁴ Hasan Demirci, **1919'da Amerikan Heyetlerinin Doğu Anadolu ve Transkafkasya Gezileri ve Ermeni Meselesine Dair Raporları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Batman Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman, 2016, s.21.

¹⁵⁵ Bu üç heyet Bugos Nubar Paşa'nın başkanlığındaki "Avrupa Millî Ermeni Delegasyonu", Ermenistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Avedis Ahoronyan'ın başkanlığındaki "Ermeni Cumhuriyeti Delegasyonu" ve Kilikya (sis) Ermeni Katogigosu Paul Terziyan'ın başkanlığında oluşturulmuş bir "Din Adamları (Ruhani) Delegasyonu" idi. Bkz: Hayati Aktaş, "I. Dünya Savaşı Sonrasında Karadeniz'de Bağımsız Ermenistan Devleti Kurulması Planları", **Ermeni Araştırmaları Dergisi**, S. 62, Yıl: 2019, s.33-45.

¹⁵⁶ Rahmi Doğanay, **Millî Mücadele'de Karadeniz (1919-1922)**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2001, s.48-49.

¹⁵⁷ "Ermeni İstiklali", **Karadeniz**, No: 1, 22 Mart 1335/1919, s.1.

Ermeniler de tıpkı Rumlar gibi nüfus olarak azınlıkta kaldıkları bölgelere başka bölgelerden insan getirerek bu bölgelerdeki nüfuslarını arttırmaya çalışmışlardır. Vilayet-ı Şarkiye Müdafaa-i Hukuk-ı Millîye Cemiyeti 9 Mart 1919'da Doğu illeri bölgesinin tarihin en eski dönemlerinden itibaren Türk yurdu olduğunu, Ermeni nüfusun hiçbir zaman yüzde on beşi geçmediğini ve bu sebeple de Ermenilerin buralarda hiçbir hakkının bulunmadığını açıklayan ve göçler sırasında Ermenilere kötülük yapıldığı iddialarını reddeden bir beyanname hazırlayarak bütün doğu illerine dağıtmıştır.¹⁵⁸ Nüfuslarının azlığı hasebiyle istedikleri geniş coğrafyada devlet kurma fikirleri Avrupalı devletler tarafından çok gerçekçi olarak karşılanmamıştır. Karadeniz gazetesinin 9 Nisan 1919 tarihli dördüncü sayısında İngiliz kabinesine mensup Post Gazetesi'ndeki makale yayımlanmıştır. Yayımlanan makalede Ermenilerin Rusya ve Türkiye'de ancak üç milyon nüfusa sahip olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Ermenilerin Türkiye'de hak iddia ettikleri doğu vilayetlerinde nüfus olarak azınlıkta olduklarının tasdik edildiğini, büyük bir Ermenistan Devleti kurarak vasi bir devleti kontrolüne vermektense, dağınık haldeki Ermenileri bir araya toplatabilmek üzere küçük bir Ermenistan Cumhuriyeti vücuda getirmenin en münasip çare olduğu şeklinde görüş belirtilmiştir.¹⁵⁹

Gazetede Ermeni Meselesi ile ilgili bir başka yazı da Hint Müslümanlarının İngiliz hariciye nazırına vermiş oldukları muhtıra ile ilgilidir. Hint Müslümanlarının Barış Konferansı'nda İslam delegeleri bulunmaması nedeniyle fikirlerini beyan ettikleri muhtırayı İngiliz Hariciye Nazırı Mr. Balfour'a taktim etmeyi uygun görmüşlerdir. Bu muhtıranın Times'da yer alan nüshasını Karadeniz gazetesi de yayımlamıştır. Yayımlanan yazıda Ermenistan meselesi ile ilgili olarak Hint Müslümanları şunları dile getirmektedir:¹⁶⁰

Türkiye'nin işgal edilen şehirlerinde ve Ermenistan'da Cemiyet-i Akvam'ın güvencesi altında kendi kendini idare edecek muhtarlıklar kurulması teklifini kabul ederiz ama bu yerlerin Osmanlı'dan ayrılmasına itiraz ederiz. Ermenistan hükümetine ayrılacak olan arazide iskân eden Müslüman halkın medeni ve siyasi haklarının ve dini müesseselerinin korunması, bütün imtiyazlarda gayrimüslim ile bir tutulmasını gerek Birleşik Krallığa gerek Barış Konferansı'na bir kez daha izah ve talep ettiğimiz beyan ederiz.

Ermeniler bir taraftan siyaset arenasındaki faaliyetlerine devam ederken diğer taraftan da çetecilik faaliyetlerine sürdürerek Anadolu'da Müslüman Türk ahaliyi canlarından bezdirmeye devam ediyordu. Gazete, 21 Nisan 1919 tarihli altıncı sayısında Sabah Gazetesi'nin baş makalesinden alarak vermiş olduğu haberde; Tevfik Paşa kabinesinin İtilaf Devletleri'ne vermiş olduğu muhtıradaki Ermenilerin doğu vilayetlerinde katletmiş oldukları İslami nüfusun bir milyonun üzerinde olduğunun resmi olarak ispat edilmiş olduğu yazılmıştır. Osmanlı Hükümeti Ermeni naklinden dolayı cezalandırılması gerekenlerin cezalandırırken; Müslümanlara saldırmış, doğu

¹⁵⁸ Goloğlu, a.g.e., s.21.

¹⁵⁹ "Ajans Haberleri", **Karadeniz**, No: 4, 9 Nisan 1335/1919, s. 2.

¹⁶⁰ "Osmanlı İmparatorluğu'nun Atisi ve Hint Müslümanları", **Karadeniz**, No: 8, 2 Mayıs 1335/1919, s.2.

vilayetlerini harabeye çevirmiş, Ermeni çetelerinin de aynı surette cezalandırılmasının adaletin zorunluluğundan olduğu vurgusu yapılmıştır.¹⁶¹ Bu haberin hemen altında “Karadeniz” başlığı altında “Sabah’ın fikrine iştirak ederiz.” denilerek Karadeniz gazetesinin de aynı düşüncede olduğu belirtilmiştir.¹⁶² Ermenilerin bu katliamlarını İbrahim Hamdi “Mahalli Millî Birlik” adlı yazısında “Bulgar zulmünden ders almayan, Türk’ün Türk Erzurum’da iki Ermeni’nin elinde yine yığın yığın evlere camilere kapatılır yakılır. Medeniyet asrında Ermeni vahşetini kanlarıyla kemikleriyle bir abide-i ibret rekzeder. Dumanları afaki sarar. Yanarken de kırmızı aleviyle kanlı dumanıyla semamıza yaslara bürünmüş bir Albayrak asar...”¹⁶³ diyerek dile getirir.

2.6. Askerlerin Durumu

Gazetede yer alan önemli konulardan bir de askeri meselelerdir. Özellikle mütareke sonrası terhis edilen askerlerin memleketlerine dönüşlerinde çektikleri zorluklar gazete sayfalarında yer bulmuş ve çekilen bu zorluklara çözüm bulunması temenni edilmiştir. Bu doğrultuda 9 Nisan 1919 tarihli gazetede, birliklerinden terhis edilen askerlerin çektiği sıkıntılarla ilgili bir haber yer almaktadır. Haberde Bakü Cephesi’nden gelen askerlerin perişan ve bitkin oldukları, sadece Bakü’den Batum’a kadar trenle gelebildiklerini, Batum’dan itibaren yürüdüklerini ve yolculuklarının da Amasya’ya kadar devam edeceği belirtilirken, bu şekilde sevk edilmelerine şu cümlelerle tepki gösterilmektedir:¹⁶⁴

Harp devam ederken, denizlerimiz torpiller ile tahtelbahirlerle dolu iken, cephelerimizi düşmanlar sıkıştırırken, cebrî yürüyüşlerle Muhammedî canları heba etmek. Caddelerimiz kenarlarını asker mezarlarıyla süslemek kilometre taşlarımızı iskeletle kurmak bir mecburiyetti. Bu elim neticelere içimizi çekerek fikrimizi göstererek boyun eğdik. Bugünse artık hudutlarımızda ne süngü çarpışmaları var ne de denizlerimizde torpidolar. Fakat hala Muhammed-i canlar eski usul ile sevk edilmekte...! Acaba hükümet iki tacir kadar da mı bir mevcudiyet gösteremeyecek bir derekeye(aşağı seviye) düşmüştür. Bu askerler vapur değil sandalla da pek âlâ sevk edilebilirlerdi. Hayvanları mani ise: onları idare edebilecek kadar ifrad-ı tefrikayla rakıban berran, diğer piyade arkadaşları ve ağırlıkları da bahren sevki mümkün olamaz mıydı? Bu tarikin ihtiyar edilmesinde bilemeyiz mercii ne düşünmüştür... Her halde insaf-ı merhamet lazım.

Ethem Nazif Bey’in gazetesinin 25 Temmuz 1919 tarihli on yedinci sayısında kaleme aldığı “Kahramanların Takdiri” başlıklı yazısında Fransızların ve İngilizlerin savaş sonunda askerlerine verdiği değeri şu ifadelerle gösteriyor:¹⁶⁵

Reis-i cumhur ve Madam Povankara Fransa mareşallerine, müttefikin orduları başkumandanlarına ve bazı veys amiralleri ile müttefikin bahriye heyetleri rüesasına bir ziyafet

¹⁶¹ “Sabah’ın Baş Makalesinden”, **Karadeniz**, No: 6, 21 Nisan 1335/1919, s. 2.

¹⁶² **Karadeniz**, No: 6, 21 Nisan 1335/1919, s.2.

¹⁶³ “Mahalli Milli Birlik ‘Cemaat Teşkilatı’”, **Karadeniz**, No: 8, 2 Mayıs 1335/1919, s.2.

¹⁶⁴ “Sevkiyatta Lakaydı”, **Karadeniz**, No: 4, 9 Nisan 1335/1919, s.2.

¹⁶⁵ Ethem Nazif, “Kahramanların Takdiri”, **Karadeniz**, No: 17, 25 Temmuz 1335/1919, s.3.

keşide etmişlerdir. Ziyafette şecaatleriyle temayüz ederek “Lejyon Donör” (Legion d’Honneur) nişanıyla taltif olunan on kadar küçük zabıt çavuş nefer hazır bulunmuştur. Reis-i cumhur sofrasında bir neferin meduv bulunması, vatan için yapılan fedakârlığın takdir olunduğuna en parlak bir numunedir. İngiltere terhis komisyonları teşkil ederek askerlerini müreffehen yurtlarına gönderiyor, efrada iş buluyor, bulamaz ise bir müddet için geçinebilecek maaş tahsis ediyor ve ordusunun fedakârlığını takdir için ne mümkünse ifadan geri durmuyor.

Ethem Nazif Bey, İngiliz ve Fransız devletlerinin askerlerine göstermiş olduğu değeri dile getirirken öte yandan şu şekilde bir kıyaslama da yapıyor: “*Bize gelince; Kelimenin bütün manasıyla yoksulluk içinde harikalar gösteren Türk efradını, asırların birbirine mütezayit bir heyecan, hayret ve hürmetle nakil ve devir edeceği Çanakkale kahramanlarını tanıtmak, takdir etmek ve mübeccel namlarını ipka için ne yaptık?*”¹⁶⁶ demiştir. Yazının devamında ise “*Savaş sırasında analarının gözyaşları arasında cepheye götürülen bu canları mütarekeden sonra rıhtımlarda, iskelelerde, istasyonlarda, yağmur ve kar altında aç ve çıplak terk ettik ve harap yurtlarına gönderilmelerini ağlaya sızlaya yalvaran askerlerimizi müracaat kapılarından kovduk.*” sözleri ile o askerlere yapılan duyarsızlığı da dile getirmektedir. Yazıda ayrıca Ethem Nazif Bey, 1918 tarihinde soğuk bir kış günü karşılaştığı her haliyle perişan, ağlayan bir Türk askeriyle geçen ansına da şu şekilde yer vermiştir:¹⁶⁷

Akşamüzeri şiddetli ve soğuk bir rüzgâr esiyor ve kalın kaputları giyinmiş olduğumuz halde yine hep titriyor idik. Hareket etmek üzere bulunan trene bineceğim esnada, elbisesi lime lime, şüphesiz midesi boş, simasında sefaletin bütün ilamı nümayan ve kim bilir hangi cephe kahramanlarından bir Türk neferini vagona dayanmış, ağlar gördüm. Zavallıya “Ne için ağlarsın” demek, tesirini tezyit etmek demektir. Bununla beraber yanına giderek ne istediğini sordum. O hal-ı pürmelali içinde bile vaziyet-i askeriyesini aldı. Gözlerinden, dört seneden beri açlık ve susuzluğa, sıcak ve soğuğa tahammül ederek milletine ettiği hizmet ve fedakârlığa mukabil şimdi, acaba hangi cürmü yüzünden bu kadar müşkülât ve hakarete maruz kaldığından dolayı hissetmiş olduğu hayret ve acı görünüyordu. Amak-ı kalbinden kopup gelen bir seda ile cevap verdi:

– Efendim! Biz, bir daha bu millete lazım değil miyiz?

Gazetenin sayfalarında yer bulan “*Yabancı Bir Sima*” başlıklı yazıda Rusya’da Bolşeviklerden kaçarak Giresun’a sığınan bir savaş gemisinin komutanı ile ilgili habere yer veriliyordu. Haberin ayrıntısına göre; Giresun, Trabzon ve daha birçok yerin bombalanmasında bulunun bu yüksek üniformalı Rus komutanı ihtilalcilerden kaçarak Giresun’a sığınmıştır. Türk topraklarını bombardıman altında bırakmaktan, Türk insanının canına kıymaktan dolayı suçlu olarak gördükleri bu şahsiyete ufak tefek uyarılarda bulunmak da ihmal edilmemiştir. Burasının bir Türk toprağı olduğu, üniformasının Rusya’da kalması gerektiği ve en önemlisi burada misafir iken

¹⁶⁶ Haberde atılmış dipnotta sadece I. Dünya Savaşı sırasında Çanakkale ilgili Yeni Mecmua’da yayınlanan bir yazı olduğunu Ethem Nazif şu cümleyle dile getirmektedir. “*Harb-i umumi esnasında Yeni Mecmua Çanakkale muharabatına dair mütteliklerimizin ihtisasatını muhtevi bir nüsha-i fevkalade neşretmişti. İşte o kadar... Ethem Nazif*”, Ethem Nazif, “Kahramanların Takdiri”, **Karadeniz**, No: 17, 25 Temmuz 1335/1919, s.3.

¹⁶⁷ Ethem Nazif, “Kahramanların Takdiri”, **Karadeniz**, No: 17, 25 Temmuz 1335/1919, s.3.

Türklerle münasebetini kesmemesi öğütlenmiştir. Haberde son olarak komutana şu tavsiyelerde bulunulmuştur: *“Bolşeviklerden kaçındığına göre sermayedar olması icap eden misafirimiz yollarımızdaki yetim evlerimizdeki yoksulları gözünden ayırmasın. Babalarının şehadetine kendisinin de iştirak ettiği yetimlerimize yardımı istirahatinin birinci maddesi bilsin. Türklerce günahı çoktur.”*¹⁶⁸

Gazete Trabzon’da Rumca yayın yapan Epohi (Epochi) Gazetesi’nin Samsun muhabirinin yapmış olduğu haberi sütunlarına taşımıştır. Habere göre İngilizler 4 Temmuz sabahı Batum’dan Samsun’a yetmiş kişilik bir müfrezenin muhafazasında askeri eşya ve yiyecek getirmişlerdir. Ertesi gün gemiden Hindu ve Çinlilerden oluşan bin kişilik bir asker grubu da karaya çıkmıştır. Birkaç güne kadar tekrar bir sevkiyat yapılacağını ve toplamda gelecek olan asker sayısının 3700’ü bulacağını yazmaktadır. Gazetede gelen askerlerin şimdilik şehir dışında kışlalarda kalacakları da belirtilmiştir.¹⁶⁹

2.7. Asayiş İle İlgili Sorunlar

Savaş sonrası dönemde ülkenin her yerinde olduğu gibi Giresun’da da çetecilik faaliyetleri, hırsızlık, silahlı kavga, adam yaralama, korsanlık gibi asayiş sorunları görülmüştür. Dolayısıyla da bu olaylarla ilgili olarak gazetede pek çok haber yer almıştır.

Gazetede asayiş ile ilgili ilk haber belde reisi Osman Ağa’ya karşı girişilen suikastın haberidir. 22 Mart 1919 tarihli ilk sayıda verilen habere göre; cumartesiye pazara bağlayan gece saat üç buçuk civarlarında Osman Ağa’nın evinde şüpheli bir şahıs yakalanmıştır. Kendisini Hamsiköylü olarak tanıtan bu şahıs, savaş yıllarında Osman Ağa’yı evinde misafir ettiğini ve kendisini ziyarete geldiğini söylemiştir. Ancak uygunsuz bir saatte gelmesi, yarı sarhoş olması ve şüphe uyandıran cevaplar vermesi şahsı şüpheli göstermiştir. Osman Ağa’ya haber verilerek durumdan haberdar edilmiştir. Beş altı kişi içerisinde Osman Ağa’yı tanıması istenen şüpheli “Ben Osman Ağa’yı tanırım, bunlar içerisinde yoktur” demesi üzerine tutuklanmıştır. Olay yerinde yapılan incelemede bir de silah bulunmuştur. Yapılan tahkikat neticesinde 26 yaşında olduğu ve Trabzon’un Tuzluçeşme Mahallesi’nden Kuşdıloğullarından Panço ile iki gece evvel aynı yerde dolaştığı, bu olaydan bir buçuk saat evvel de meyhanede ve sokakta yarı sarhoş şekilde Osman Ağa’yı öldüreceğini söylediği ortaya çıkmıştır.¹⁷⁰

Gazetede yer alan başka bir habere göre; 21 Mart 1919’da bölgede çıkan fırtına nedeniyle Demirkapı İskelesi’nde bir sandal batmış ve birkaç kayık da parçalanmıştır. Can kaybı olmamıştır.

¹⁶⁸ “Yabancı Bir Sima”, **Karadeniz**, No: 9, 8 Mayıs 1335/1919, s.2.

¹⁶⁹ “Samsun’da İngilizler”, **Karadeniz**, No: 16, 17 Temmuz 1335/1919, s.2.

¹⁷⁰ “Belde Reisine Suikast”, **Karadeniz**, No: 1, 22 Mart 1335/1919, s.1.

Limandaki diğer kayıkların da tehlikede olduğu ve içindekilerin silah atarak yardım istedikleri belirtilmiştir.¹⁷¹

Giresun, fethinden itibaren Hristiyan halk ile Müslüman halkın birlikte yaşadığı bir şehir olmuştur. Mondros Mütarekesi sonrasında bu azınlıkların girişmiş oldukları faaliyetler bölgede asayişin bozulmasına ve huzurun kazmasına sebep olmuştur. 30 Mart tarihli gazetede yer alan haberde Saytaş Kilisesi'nde Metropolit Efendi'ye yapılan ağır hakaretler sonucunda metropolit taraftarları ve karşıt grup arasında kavga çıktığı belirtiliyordu.¹⁷² Haberin ayrıntısı bir sonraki sayıya bırakılmış ve orada verilmiştir. Haberin ayrıntısına göre; kilisede ayin sırasında Metropolit Efendi'ye muhalif kimseler küfürler ederek ellerinde silahlarla içeriye girmişlerdir. Açtıkları ateş, kilisedeki kadın ve çocuklar arasında korkuya sebebiyet vermiştir. Polis Hasan ve Haydar Efendiler ile Jandarma Kumandanı Binbaşı Tevfik Bey'in olay yerine yetişmesiyle olaylar daha fazla büyümeden engellenmiştir. Olaya karışanlar ve kaçmaya çalışanlar yakalanmışlardır. Kilisede meydana gelen olayda üç Rum bıçakla yaralanmıştır. Bunun dışında da ufak tefek yaralanmalar ile kavga esnasında her iki taraftan da yüzlerine ufak tefek yaralar almış şahıslar bulunmaktadır.¹⁷³

Rumlar arasında çıkan ve silahların çekildiği bir olayla ilgili başka bir haberde; Rum yetimleri için Mavridi Mihaloki Efendi'ye verilen paraların tamamını bu zatın vermemesinden kaynaklandığı belirtilmekteydi. Mavridilerin çarşı içindeki dükkânlarında geçen olayda Rumlar tarafından Rum yetimlerine verilmek üzere toplanan paranın bin beş yüz lirasının neden verilmediğinin hesabını sormak isteyen kişiler Mihaloki Efendi'den ters cevap almışlardır. Mavridi'nin "*Keyfim öyle istiyor*", cevabına biriken Rum kalabalık "*Senin keyfine fukara kurban olamaz*" diye tepki gösterince sözlü olan tartışma kavgaya dönüşmüştür. Çarşı muhbirinin ifadesiyle: "*Taraftın yekdiğerine güzelce bir dayak atmışlar bıçak ve tabancalar çekilmiş ve bu sırada civarda bulunan esnaf ve tüccaran araya girerek müzabereye nihayet vermişlerdir.*" Kavgada bir kişi de bıçakla yaralanmıştır.¹⁷⁴

Gazete sayfalarında bir başka dikkat çekici haber de, İstanbul ve Trabzon'daki Fransız mümessilleri ile ilgiliydi. Bu konuda gazetede yer alan yazıda; Giresun'da bulunan bir Rum'un kendisini Fransız mümessillerinin muhabiri olarak ifade ettiğini ve o şekilde hareket ederek davrandığını ancak bölge halkının bu duruma pek olanak vermek istemediği bildiriliyordu. Haberde bu kişinin Giresun'da bir rivayete göre hakiki, bir diğer rivayete göre Rus melezi bir Rum olduğu ve Kiriyoş lakabını kullandığı, yıllardır yaptığı Rum aleyhtarlığından ötürü bölgede pek sevilmediği yazılmaktaydı. Kendisinin her zaman saman çöpünden kıvılcım, kıvılcımdan yangın

¹⁷¹ "Fırtına", **Karadeniz**, No: 1, 22 Mart 1335/1919, s.1.

¹⁷² "Giresun Rumları ve Lavrendiyos Efendi", **Karadeniz**, No: 2, 30 Mart 1335/1919, s.2.

¹⁷³ Sokakbaşı Muhbiri, "Saytaş Kilisesi'ndeki Vukua", **Karadeniz**, No: 3, 30 Mart 1335/1919, s.2.

¹⁷⁴ "Mavridi Biraderlere Hücum", **Karadeniz**, No: 3, 30 Mart 1335/1919, s.2.

çıkartabilecek özellikleriyle nam saldıgının bilindiğı de ifade edilmekteydi. Ayrıca son günlerde bu zatın Giresun sokaklarında dolaşmasının, olumsuzlukları da peşinde getireceğı genel bir kanı olarak ortaya çıktığına işaret ediliyordu. Haberde Fransız mümessillerine bu zatın kendisini Fransız mümessilliginden görevli olarak bölgede bulunduğunu ancak bu söylemlerinin pek inandırıcı olmadığı belirtilmiştir. Fransız mümessilliginin bu konu ile ilgilenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.¹⁷⁵

Giresun'da Millî Mücadele döneminde meydana gelen ve gazetede yer alan bir diğcr önemli asayiş sorunu da hırsızlıktır. Hırsızlıkla ilgili ilk haber gazetenin 8 Mayıs 1919 tarihli dokuzuncu sayısında yer alan “*Hırsızlık Çoğaldı*” adlı haberde, hırsızların ilk olarak çarşıda mağaza ve dükkân kapaklarını kırarak eşya çaldıkları daha sonra ise evlere saldırıp ne var ne yok alıp götürdükleri yazılmıştır. Evlere girerken pek mahir oldukları, girdikleri evlerin bölümlerini önceden biliyormuş gibi her tarafı kurcaladıkları hatta içeride keyif sigarası içtikleri elde edilen delillerden anlaşılmaktadır. Bilinçli olarak hareket eden bu hırsızlar muhtemelen girecekleri evleri daha önceden öğrendikleri ve bu nedenle içlerinde kadınların da olduğunu tahmin edildiğı yazılmaktadır. Halkın artık bizar durumda olduğı ve şiddetli tedbirler alınmasının beklendiğı dile getirilmektedir. Haberin devamında hırsızlıkla mücadele için bekçilerin değıştiğini ve bekçi başılığına Pehlivan İsmail Efendi'nin getirildiğı ve kaymakamın da gece devriyesine çıktığına haberi verilmektedir.¹⁷⁶ Hırsızların akıbeti 15 Mayıs 1919 tarihli onuncu sayıda “*Hırsızlar Yakalanıyor*” başlıklı haberde verilmiştir. Alınan tedbirler netice vermiş ve kasabadaki hırsızlardan sekizi yakalanmıştır. Yakalananlar içerisinde altı ay önce menzil ambarını soyanlar ile üç ay önce Sürmeli Kapıdan Yordan Efendi'nin mağazasına girerek mağazadan eşya çalanların da bulunduğı bilgisi verilmektedir. Hırsızları gece gündüz takip ederek yakalayan Komiser Yusuf Efendi takdir kazanmıştır.¹⁷⁷ Sürmeli Yordan Benayut Efendi'nin dükkânını soyanlar bu kadarla sınırlı kalmamıştır. Dükkâna girerek iki çuval un çalan Büyükbahçe Mahallesinden Çavuş oğlu Benayut ile Saytaş Mahallesinden Yani Oğlu Nikola suçüstü, firar eden arkadaşları da daha sonra yakalanarak adliyeye teslim edilmiştir.¹⁷⁸ Akköy hükümet binasının bitişiğinde devlete ait askeri ambardaki fındıkların çalınması üzerine ambar memuru Yüzbaşı Sadık Efendi ile müdür naibinin gece gündüz sarhoş gezdikleri ve bu durumun da hırsızlara gün doğurduğı yazılmıştır.¹⁷⁹

Bir başka hırsızlık olayı da gazetede “*Cüretkarane bir Haydutluk*” olarak verilmiştir. Batum'dan Giresun'a gelen Konstantin adlı Rus bayraklı vapurda gerçekleşen hırsızlık haber yapılmıştır. Habere göre gemiye yolcu kılığında binen otuz kırk kadar şahıs vapurun Batum

¹⁷⁵ “İstanbul ve Trabzon Fransız Mümessillerine”, **Karadeniz**, No: 12, 2 Haziran 1335/1919, s.3.

¹⁷⁶ “Hırsızlık Çoğaldı”, **Karadeniz**, No: 9, 8 Mayıs 1335/1919, s.2.

¹⁷⁷ “Hırsızlar Yakalanıyor”, **Karadeniz**, No: 10, 15 Mayıs 1335/1919, s.2.

¹⁷⁸ “Vukaat-ı Zabıta ‘Sirkat’”, **Karadeniz**, No: 15, 8 Temmuz 1335/1919, s.4.

¹⁷⁹ “Bu da Nazar-ı Dikkate”, **Karadeniz**, No: 15, 8 Temmuz 1335/1919, s.3.

Limanı'ndan hareketinden bir müddet sonra havaya ateş ederek kamaralarındaki yolcuları kamaralardan çıkmamaya zorlamışlardır. Yaptıkları işi çok iyi planlayan bu şahıslar gemi mürettebatının yardım istememesi için geminin telsiz ve telgraf mekanizmasını kırmış, mürettebata da faaliyetlerine engel olmamaları için kırk bin manat dağıtmışlardır. Zengin yolcuları birer birer soyduktan sonra vapurun kasasını açtırarak vapur şirketine ait para dışında bütün parayı almışlardır. Emellerine ulaştıktan sonra güvenlikleri için geminin çarkçı başısını da yanlarına alarak vapurun sandallarıyla sahile çıkmışlar ve çarkçı başını gemiye göndererek kendileri kayıplara karışmışlardır. Yolcuları ile birlikte önce Trabzon sonra da Giresun limanına uğrayan gemi 29 numaralı Amerikan torpidosu ile birlikte limandan kuzeydoğu yönüne hareket etmiştir. Gazetede verilen bilgiye göre gasp olunan toplam tutar 17 milyon manata¹⁸⁰ denk gelmektedir. Bundan başka yine yolculardan alınan bir torba altın para¹⁸¹ ile yolcu kadınların mücevher ve kıymetli takıları da gasp olunmuştur.¹⁸²

26 Haziran 1919 tarihli on dördüncü sayıda “*Bir Anarşist*” başlıklı haber dikkati çekmektedir. Şüphelenilerek tutuklanan bir şahsın üzerinden biri Rumca iki şifre ile Tiflis Harbiye Mektebi'nden çıkış yaptığına dair bir belge çıkmıştır. Yakalanan bu şahsın hiç Türkçe bilmediği halde nereli olduğuna dair sorulan soruya Çınarlar Mahallesinde bir Rum ismi vererek onun oğlu olduğunu söylemesi şüphelere neden olmuştur. İfadesinde on beş gündür Giresun'da bulunduğunu belirtmiştir. Bu süre zarfında nerede saklanmış, kimlerle hangi gizli teşkilatın yardımıyla Çınarlar Mahallesinde bir Rum ismi öğrenmiş ve bu şekilde ifade vermeye cesaret ettiği merak edilmiştir. Cebinden Yunan bayraklı bir pasaport çıkması bu merakları gidermeye yetmiştir. Haberde geçen şu ifade konunun ne kadar derin ve önemli olduğunu göstermektedir: “*Mavi bayrağın ne kadar inceden inceye ağlar dokuduğunu gösteriyor. Demek şimdiye kadar yerli olan teşkilatın kadrosuna eski Rus zabıtları anarşistler de kabul edilmeye başlamış!!!*”¹⁸³

Gazetenin sayfalarında görülen bir başka asayişle ilgili haber korsanlıkla alakalı bir haberdir. Giresun'un Zefre Limanı açıklarında korsanlık yapan, hırsızlık, eşkıyalık ve yol kesicilik faaliyetlerinde bulunan resmi olarak takip edilip aranmasına rağmen bir türlü yakalanamayan Rize'nin Mahanca karyesinden Mizeloğullarından İsmail Oğlu Salih ile arkadaşı Rizeli Sandıkçıoğullarından Yunus oğlu Sadık, kaza polisleri tarafından yakalanarak adliyeye teslim edilmişlerdir.¹⁸⁴

¹⁸⁰ Gazetede Rus parası olan bir manatın “*on iki buçuk kuruş kıymeti var ise de elyevm iki kuruşa tedavül etmektedir*” denilmektedir.

¹⁸¹ Verilen haberde yolculardan toplanan bu paranın miktarının belli olmadığı bilgisi verilmektedir.

¹⁸² “Cüretkarhane Bir Haydutluk”, **Karadeniz**, No: 16, 17 Temmuz 1335/1919, s.4.

¹⁸³ “Bir Anarşist”, **Karadeniz**, No: 14, 26 Haziran 1335/1919, s.3.

¹⁸⁴ “Vukaat-ı Zabıta ‘Korsan’”, **Karadeniz**, No: 15, 8 Temmuz 1335/1919, s.4.

Gazetede yer alan bir diğ er önemli haber bölge limanlarında yapılan kaçakçılık faaliyetiyle alakalıdır. Konu ile ilgili verilen haberde kasabada ticaret ile uğraşan Tirebolulu Kara Hasan zade Salim Efendi'nin limandaki vapuru kaçırmakta olduğu otuz çuval fındık ile iskele polisi ve vergi memurları tarafından yakalandığı bildirilmektedir.¹⁸⁵

¹⁸⁵ “Vukaat-ı Zabıta ‘Kaçakçılık’”, **Karadeniz**, No: 15, 8 Temmuz 1335/1919, s.4.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT İLE İLGİLİ DURUM

Yayın hayatı çok uzun soluklu olmasa da Giresun basın tarihi açısından önemli olan Karadeniz Gazetesi'nin sayfalarında ekonomi ve sosyal hayata dair haberlere de rastlanmaktadır. Bu bölümde gazete sayfalarında ekonomi ve sosyal hayatın içerisindeki sağlıktan eğitime, belediye işlerinden reklam ve ilanlara kadar yer alan haberleri ele alınmıştır.

3.1. Ekonomik Durum

Karadeniz Gazetesi'nin sayfalarında yer alan önemli bir konu reji tütünleri meselesidir. 3 Nisan 1919 tarihli beşinci sayıdaki haberde reji tütünlerinin durumundan bahsedilmiştir. Habere göre; savaşın getirmiş olduğu ekonomik zorluk her alanda olduğu gibi reji tütünlerini de etkilemiştir. Sadece fiyatların aşırı derecede artması değil, tütünlerin kalitesinin düşmesi ve içilmez bir hal alması şikâyet edilen bir durum haline gelmiştir. Haberde ayrıca, daha önce 35 kuruşa satılan birinci yeni tütünün şimdi bunun birkaç misli fiyatına satıldığı, bu fiyat artışına rağmen tütünde eski kalitenin olmadığı, içim kalitesi olarak da kötüye gittiği belirtilmekteydi. Buna ilaveten dükkân sahiplerinin de her paketi dört beş kuruş kar ile sattığı ve halkın bu şekilde soyulduğu dile getirilerek de yetkililerin buna bir çare bulması istenmekteydi.¹⁸⁶

Gazetede yer alan bu haber üzerine yetkili merciler rahatsız olmuşlardır. Bunun üzerine 15 Mayıs tarihli onuncu sayıda konu ile ilgili bir haber daha yapılmıştır. Haberde, Reji müdürünün, yapılan haber üzerine üç yer dışında başka şubenin açılmasına izin vermediği belirtiliyordu. İdarenin böyle bir karar vermesinin doğru olduğu ancak bu şubelerin yerini belirlemenin de şube müdürünün mesuliyetinde olduğu yazılarak şu ifadeler kullanılmıştır:¹⁸⁷

Gemiler çekeği, Hacı Hüseyin, Büyük bahçe, Çınarlar, Kapu, Kale mahallerini ihtiva eden yarım saatlik bir saha dâhilinde şube küşad edilmiyor da on dakikalık bir saha dâhilinde niçin üç şubenin küşadına teşebbüs edilerek noksanı tedabir ittihaz olunur? Mademki koca bir kasabanın tütün ihtiyacı münhasaran üç şube tarafından temin edilecekmiş reji altında bir şube var iken iki dakikalık mesafede ve çarşı içinde ve hiç de münasebeti olmayan bir mevkide diğer şubenin küşadı neden iltizam olunur bilemiyoruz.

¹⁸⁶ “Reji Tütünleri”, **Karadeniz**, No: 9, 8 Mayıs 1335/1919, s.2.

¹⁸⁷ “Reji Tütünleri”, **Karadeniz**, No: 10, 15 Mayıs 1335/1919, s.4.

Gazetede çıkan bu haberden sonra reji müdürü gazeteye bir mektup göndermiş olacak ki 2 Haziran 1335/1919 tarihli gazetede bu mektuba verilen cevap yayımlanmıştır. “*Reji Müdürü Beyefendiye*” başlığıyla yayımlanan mektupta şunlar dile getirilmiştir:¹⁸⁸

Mektubunuz alındı. Haberlerimizin malumatlarının doğru ve izahatlı olduğuna kaniiz. Zat-ı aliniz tarafından açılan şubelerin dükkânlarını ve sahiplerini de bizzat müdüriyetimiz intihap etti? Yoksa falan yerde mesela; hükümet civarında bir şube açacaksınız diyerek dükkânı, dükkâncıyı değil yalnız mevkinin mi gösterdi? Müdür bey, mafevkten gelen emir daima mantıkî ve doğru olmayabilir. Müdüriyet şimdiki mahalleri intihapta hata etmişse zat-ı aliniz bu hatayı bildirerek tashih ettirmiş, dükkân ve dükkâncıları da vicdanınıza müracaat ederek tebdil etmeniz icap ederdi.

Millî Mücadele döneminde memleketin sıkıntı çektiği konulardan birisi de karaborsacılıktır. Halkın temel ihtiyaçlarına ulaşması zaten zorken belli başlı kişiler tarafından karaborsa yoluyla bu ürünleri piyasaya sürmesi halkın belini daha da bükümüştür. Bu dönemlerde de bu işle uğraşanlar genellikle zenginliklerine zenginlik katarak daha da büyümüşlerdir. Gazete sütunlarında bu konu ile ilgili “*Gidiyorlar!*” başlığı ile yazılan yazıda şu ifadeler kullanılmıştır: “*Memleketimize beş parasız gelerek milyoner olan, Giresunluların varını, yoğunu soyan; izzet-i nefis ve haysiyetini ayakları altına alan ve vazifelerini suiistimal eden formalı formasız mamuriyenin memleketimizi terk etmek üzere hazırlandıklarını işittik. İlk postayı kaçırmamalarını menfaat-ı zaniyeleri namına istirham ederiz. Çünkü artık efkar-ı umumiye hırsızlarını gözleri önünde görmek istemiyor.*”¹⁸⁹ Benzer şekilde İbrahim Hamdi, Kırbaç mahlasıyla yazmış olduğu “*Kefen Soyuculara*” isimli şiirindeki şu satırlar da bu konuya işaret etmektedir:¹⁹⁰

Samsun’a divan-ı harp getirmişsin

Namusluymuşsun, beraat etmişsin

Vehip Paşa’nın kolu imişsin

Bunlar, delildir demişsin.

Çıkar formanı çekil buradan,

Alçaltıyorsun çık ordudan;

Utan yere geç yaptıklarından,

Belanı versin senin Yaradan.

¹⁸⁸ “Reji Müdürü Beyefendiye”, **Karadeniz**, No: 12, 2 Haziran 1335/1919, s.4.

¹⁸⁹ **Karadeniz**, No: 5, 14 Nisan 1335/1919, s.2.

¹⁹⁰ Kırbaç (İbrahim Hamdi), “Kefen Soyuculara”, **Karadeniz**, No: 7, 25 Nisan 1335/1919, s.3.

Kayık hazır vapur hazır atla,
Lazım olur metresini bırakma;
Teneke Bayramı var haydi durma,
Kafanı ezerler sakın kalma.

Karaborsa ile ilgili başka bir haber gazetede “*Su-i İstimalat*” başlığıyla verilmiştir. Yağın karaborsasını yapan bu kişilere yönelik olarak haberde uyarı niteliğinde ifadeler kullanılmıştır. Nitekim bir teneke yağın herkes tarafından alınabilecek kadar ucuzladığının da bilindiği ve dolayısıyla yapmış oldukları işin suç olduğunu bilmeleri istenmiştir.¹⁹¹ Bir başka yüksek fiyat şikâyeti de kahvehanelerde satılan kahvenin fiyatına dair olan şikâyettir. Kahve ve şekerin ucuzlamış olmasına rağmen bir fincan kahvenin hala beş kuruş olması üzerine yetkililerin bu konuyla alakalı bir şeyler yapması istenmiştir.¹⁹² İbrahim Hamdi, yine aynı şiirinde bu konuya şu şekilde temas etmektedir:¹⁹³

Türk müsün Rum musun nedir İsmi?
Mavridi biraderler midir şerikin
Çürük odunlar mıdır öz işin
Çalmak çırpma mıdır hep, yaptığın

Bir müdürle başlamışsın sirkate
Heybelerin şişkin dönmüşsün eve
Altınları ipeklileri metresine
Saçırılmışsın.. kanlı elinle

Sakal kazıtmak, dayak atmak
Bunlarmış hep senin meşgalen
Türk’ü dövmek Rum’u sevmek
Düsturunmuş öyle mi ahmak!

Gelişen siyasi ortam ekonomik faaliyetleri ve ekonomik ilişkileri de etkilemiştir. “*İstanbul’da Uyanıklık*” başlığı ile verilen haberde İstanbul’da Türk ve Müslümanların menfaatlerini anlayacak kadar gözlerinin açıldığı hatta hamalların bile bu duruma ayak uydurarak

¹⁹¹ “Su-i İstimalat”, **Karadeniz**, No: 10, 15 Mayıs 1335/1919, s.2.

¹⁹² “Mecinin Nazar-ı İnsafına”, **Karadeniz**, No: 13, 14 Haziran 1335/1919, s.4.

¹⁹³ Kırbaç (İbrahim Hamdi), “Kefen Soyuculara”, **Karadeniz**, No: 7, 25 Nisan 1335/1919, s.3.

ticaret ve her hususta kendi millet ve dindaşlarına yardım ve hizmet etmeye başladıkları, bazı hususlarda kati bir boykot halini aldığı yazılmıştır.¹⁹⁴ Ramazan ayı dolayısıyla Giresun’da rakı üreten ve satanların geçinebilmek adına başka işler yapmaya meylettiği görülmüştür. Bu durum gazetede şayan-ı iftihar bir levha olarak görülmüştür. Bunun sebebi ise rakı imal edenlerin ve satanların Rumlar olmasıdır. Müslüman Türk ahali içki içmediği için ekonomik olarak sıkıntıya girmişlerdir.¹⁹⁵

Gazetede sadece yerel ekonomik konulara yer verilmemiştir. Bütün dünyayı ilgilendiren çalışma saatleri konusu da gazetede haber yapılmıştır. Yeni Gazete’den alınan haberde mesai meselesinin Amerika’da Washington’da görüşüleceği yazmaktadır. Yapılacak olan görüşmede şu dokuz maddenin müzakere edilerek karara bağlanacağı belirtilmiştir. Görüşülerek karara bağlanacak maddeler şunlardır:¹⁹⁶

- 1 – Mesai-i beşeriye emtia-i ticariye gibi telakki edilmeyecektir.
- 2 – Memurun ve amelenin hak müşareketi temin edilmiştir.
- 3 – Sene on dörtten dün bulunan çocukların amele işinden meni.
- 4 – Yevmiyelerin medeniyet zaman memlekete mütenasip olarak muvaffak bir miktarda bulunması.
- 5 – Mesavi işte kadınlara ve erkeklere mesavi ücret itası.
- 6 – Haftada bir gün istirahat.
- 7 – Haftada 48 saat çalışılması.
- 8 – Tebaa ve ecenibe aynı suretle muamele edilmesi.
- 9 – Kadın müfettişlerde gahil olduğu halde bütün memleketlerde mesainin teftişi.

Karadeniz Gazetesi’nin bazı sayılarında “Gazetelerden” başlıklı bölümler bulunmaktadır. Yedinci sayısındaki bölümde yer alan “Rus Meskukatı” başlıklı haberde altın dışında Rus akçeleri, kağıt paraları, borç senetleri ve hisselerinin ithali, kullanımı ve kullanımının yasaklanması gibi konularda alınan kararnamenin sureti yayımlanmıştır. Gazetede yayımlanmış beş maddeden oluşan bu kararname sureti şu şekildedir:¹⁹⁷

Madde 1-Sabık Rusya İmparatorluğu ile elhaletü hazihi işbu imparatorluk hududu dâhilinde bulunan ve her ne nam ve şekilde olur ise olsun bundan sonra teşkil edecek olan hükümat ve idarat ve eşhas-ı hakimiye ve maddiye tarafından işbu kanunun tarih-i neşrine kadar muvakkı tedavüle konulan veya badema konulacak olan altından gayrı her nevi meskukat ve varak-ı nakdiye ve bankonotlar ve bunların üzerine verilen çekler ve poliçeler ve havale-nameler

¹⁹⁴ Karadeniz, No: 12, 2 Haziran 1335/1919, s.3.

¹⁹⁵ “Kim Kimin Sırtından Geçiniyor?”, Karadeniz, No: 14, 26 Haziran 1335/1919, s.4.

¹⁹⁶ “Mesai meselesi Vaşington (Washington)’da Halledilecek”, Karadeniz, No: 7, 25 Nisan 1335/1919, s.4.

¹⁹⁷ “Rus Meskukatı”, Karadeniz, No: 7, 25 Nisan 1335/1919, s.3.

ve emsalinin ve esham ve tahvilat ve hisse senedatı ile kuponlarının memalik-i Osmaniyyeye ithali ve burada enzar-ı ammeye vaz'ı ve ilanen veya hafiye tedavili ve bey' ve şırası ve depo ve rehn suretle ahzı ve bunların üzerine kambiyo ve arbitraj muamelesi icrası ve Bursa'da alınıp satılması memnudur.

Madde 2 -Birinci maddede tadat olunan bilumum vesait mübadele ve kayyım menkule her ne taraftan olursa olsun postahaneler ile gümrüklere vurudunda mürsil-i ileyhlerine teslim edilmeyip mahreçlerine iade olunur. Memalik-i Osmaniyyeye dahil olacak yolcular ilk hudut gümrüğünde üzerlerinde ve eşyaları meyanında bulunan Rus vesait mübadele ve kayyım menkulesini rusumat memurlarına aliyyül müfredat tahriren beyan ile makbuz mukabilinde teslim edeceklerdir.

Madde 3 -Memalik-i Osmaniyyede eşha-ı maddiye ve hakimiye yedinde mevcut bulunan mezkur Rus vesait mübadele ve kayyım menkulesi gösterilecek mahallere makbuz mukabilinde teslim olunarak bir hesab-ı mahsusda mahsur kalacaktır. Bunların miktar ve miat tevdini maliye nazırı başkaca tayin ve ilan edecektir.

Madde 4 -Rusya'dan vuku bulacak mübayata mukabil ashab-ı yedinde mevcut veyahut madde-i anifede muharrir mahsur Rus vesait mübadele ve kayyım menkulesi sahiplerinin talep ve rızası lahık olduğu taktirde kendilerinden teminat alınarak memalik-i ecnebiyyeye ihracına Maliye Nezareti mezuniyet ita eder.

Madde 5- Mevad-ı anifeden muharrir ahkama riayet etmeyenlerin Rus vesait mübadele ve kayyım menkulesi zabıt olunmakla beraber fail ve şeriklere on liradan bin liraya kadar cezayı nakdi itası veyahut on beş günden bir seneye kadar hapis cezası hüküm olunur.

Gazetede yer alan bir başka dikkat çekici haber Giresun'un Akköy Nahiyesinde bulunan Müslüman tacirlerle alakalı haberdur. Haberde bu Müslüman tacirlerden bir kısmının aileleriyle birlikte kalıcı olarak Giresun merkeze taşındığı, bir kısmının da taşınma aşamasında olduğu bilgisi yer almaktaydı.¹⁹⁸ Bu haberden Akköy Nahiyesinin Müslüman tüccarlarının ekonomik olarak sıkıntı yaşadığı ve bu nedenle de göçü bir çıkış yolu olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

3.2. Sosyal Hayat

Millî Mücadele döneminde yayımlanan gazetede sosyal hayatın içerisinden konulara da yer verilmiştir. Savaşın getirmiş olduğu sıkıntıları çeken yoksul halkın dertleri, sorunları gazete yazılarıyla duyurulmaya çalışılmıştır. Muhacirlerin memleketlerine dönüşlerinde çektikleri sıkıntıları dile getiren Dr. Ali Naci, "*Muhacirler*" başlıklı yazısında bu durumu şöyle anlatmaktadır:¹⁹⁹

Harbin en büyük en felaketli derdini çeken, bin türlü musibet ve perişanlığa maruz kalan hesapsız tehlike ve meşakatlere göğüs geren, mahrumiyet ve yoksulluk içinde çırpınan, gönü

¹⁹⁸ "Vali Bey'in Nazar-ı Dikkatine", **Karadeniz**, No: 15, 8 Temmuz 1335/1919, s.3.

¹⁹⁹ Doktor Ali Naci, "Muhacir", **Karadeniz**, No:7, 25 Nisan 1335/1919, s.1.

mahsun, dimağı perişan, boynu bükük bu zavallı insanlar. Muhacir; bir garip, sevdiklerinden ayrılmış bîkes bir yetimdir. Muhacir; varından soyulmuş bir fikirdir, atından indirilmiş bir yaya, beyefendiliği terk ederek uşaklığı zillete tercih eden, mevdi mahkumiyete, namusu hayâsızlığa ve kari tenezzüle, haysiyeti adiliğe, metaneti cebanete terk edemeyen mert insan; muhacir, kalbi imanla dolu, asabi hiss-i milliyetle, sinesi aşk-ı vatanla memlû koca insan; muhacir, yurdundan ağlayarak ayrılan öz ana vatanını halifenin toprağını koklayarak mesut olan milliyet ve vatandaşını kucaklayarak bağrına basmakla şad olan muhterem insan. Onun bu, harb-ı meşumede çektiğini hiç kimse görmemiştir. O, büyük bir his ile doğduğu yeri terk ederek kardeşlerini, halifenin hâkimiyetine kavuştuğu zaman gördü ki yarasını saracak ne bir el, halini soracak ne bir yar, istirahatini temin edecek ne bir yer var. Geldikleri memleketlerde tok değil açtılar, müsterih değil perişan oldular.

Yazısının devamında karşılaşmış oldukları muhacir kafilesinin perişanlıklarını dile getirerek bu işe devletin bir çözüm getirebilmesi gerektiğini de şöyle dile getirmektedir:²⁰⁰

Kim bilir dedik memleketlerine varıncaya kadar bu zavallılar içlerinden kaç kişiyi kara toprağın karanlıklarına bırakıp gidecekler..! Yazık ve günah değil mi? Türk'ün öldüğü, kırıldığı yetmez mi? Öz kardeşimiz ve dindaşımız musibet ve meşakkatler içinde kırılıp mahvoluyor. Türklük; bir taraftan hastalıkla, diğer taraftan bunun gibi bin bela ile evladını azaltıyor, atisi adeta sarsılıyor. Neden gözlerimizi açıp hali görüp atiyi keşfetmiyoruz da lazım gelen tedbirde bulunmuyoruz. Şimdi de harp mi ediyoruz? Gemilerimizi torpiller ve tahtelbahirler mi tehdit ediyor? Neden bu zavallılar yürüyerekten çırpıplak gidiyorlar? Kabahat Türk olmalarında mı? Yoksa bu, bedbaht milliyet ve dindaşlarımızı hiç olmazsa Samsun'dan Trabzon'a götürecektir kadar vesait-i nakliye mi malik değiliz? Fesuphanallah.

Dr. Ali Naci Bey'in şikâyet ettiği duruma bir başka örnek yine gazetede verilen “*Batum ve Havalisi Mültecileri*” başlıklı haberdır. Giresun'a gelen Yeni Dünya vapurunda bulunan 300-350 kadar mültecinin vapuru, kendi varlarını yoklarını satarak kiraladıklarını ve memleketlerine bu şekilde gitmeye çalıştıkları yazılmaktadır.²⁰¹ Karadeniz Gazetesi'nin yedinci sayısında “*Gazetelerden*” başlıklı bölümde Sabah Gazetesi'nden nakledilen haberde memleketin genelinde muhacirler için evler yapılacağı yazılmaktadır.²⁰²

²⁰⁰ Doktor Ali Naci, “Muhacir”, **Karadeniz**, No:7, 25 Nisan 1335/1919, s.1.

²⁰¹ “Batum ve Havalisi Muhacirleri”, **Karadeniz**, No:7, 25 Nisan 1335/1919, s.2.

²⁰² “İttihatçılar Anadolu köylülerimizi düşünmek ve onların berhayatını tahfife etmek söyle dursun, Çar ordularının savlet ve muhacematı altında, evlerini, parklarını, tarlalarını, emval ve eşyasını terk ederek sefil ve perişan bir halde Anadolu Vilayetine ilticağa muzdar kalan bedbaht muhacirleri, sefil sefil süründürdüler, aç bıraktılar, arasına bedbaht-ı vatan oldukları için tahsis edilen milyonlar, hep ittihad yardakçılarının çeplerine intikal etti. Daha geçen gün vilayet-i şarkiden aldığımız bir mektupta oraya avdet eden muhacir kardeşlerimizin sefalet ve perişanlığı muessir ve acıklı bir lisan ile anlatıyor, hükümet-i hazaranın nazar-ı dikkatini celp etmemiz rica ediliyordu. Dahiliye nezareti, ahval ve şerait-i hazırada, menabi maliyemizin pek sarsılmış olduğu ve hariçten para istikraz etmenin müteassir olduğu şu zamanda, ehemmi mühime takdim ederek evvela Anadolu'nun muhtelif yerlerinde sürünen muhacir ve mülteciler için Bursa vilayetinden başlanarak muhtelif yerlerde sıhhi, fenni köy evleri inşa ettirmek azmindedir.” **Karadeniz**, No:7, 25 Nisan 1335/1919, s.3.

Millî Mücadele döneminde Giresun'un sosyal hayatında düğünlerin önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu nedenle Karadeniz Gazetesi'nin sayfalarında düğün haberleri de bulunmaktadır. Düğünler ve düğünlerdeki çalgı konuları önemli bir yer tutmaktadır. Memleketin içerisinde bulunduğu sıkıntılı günleri göz önüne alarak düğünlerini yapanlar takdir edilirken, düğününde çalgı isteyenler de kınanmıştır. Ethem Nazif'in "Yine Çalgı Meselesi" başlıklı yazısı bu konu ile ilgili olarak kaleme alınmıştır. Yazıda, düğününde çalgı çalınmasını isteyen gelinin bu konuda babasına baskı yapması eleştirilmiş ve kınanmıştır. Ülkenin içerisinde bulunduğu sosyal ve ekonomik sıkıntılar içerisinde düğünlerde gereksiz harcamalar şu ifadelerle eleştirilmiştir: "*Makam-ı istirahatte şunu da arz edeyim zevk ve eğlence için otuz kırk lira verilmekte tereddüt edilmiyor. Ve fakat beri tarafta şehit yavruları yahut herhangi bir emr-i hayr için birkaç kuruş itası için yüz ekşitiliyor, yok deniyor, bahaneler aranıyor.*"²⁰³

Memleketin içerisinde bulunduğu durumları göz önüne alarak düğünlerini o şekilde icra edenler ise gazetede takdir ve tebrik edilerek ilan edilmişlerdir. Ethem Nazif'in yazısının hemen devamında "Türkler İçin Şayan-ı İftihar Levha" başlığı ile verilen yazıda; yapılan üç düğünde çalgı konusuna dikkat ettiklerinden dolayı düğün sahipleri ve davranışları şu ifadelerle tebrik edilmiştir: "*Her üç akit merasiminin tarafeyn hakkında mesut olmasını temenni ve şu muhabbet-i milliyelerinden dolayı cümlesine bilhassa nikâh merasimini pek hazin icra eden Hüseyin ve Şaban Efendilerin bu yüksek duygularına Karadeniz ve Işık heyet-i tahririyeleri arz-ı teşekkür ve tebrik eder ve bütün halkımızın, nikâh-ı velimeye cemiyetlerinde mummaileyhuma peyrev olmasını rica eder.*"²⁰⁴ Tebrik ve takdir edilen düğünler bu kadarla sınırlı kalmamıştır. Gazetede on altınca ve on yedinci sayılarında "Millî İntibahlardan" başlıklı yazılarda da düğün sahipleri takdir edilmiş ve düğün yapacakların örnek almaları temenni edilmiştir.²⁰⁵

²⁰³ Ethem Nazif, "Yine Çalgı Meselesi", **Karadeniz**, No:12, 2 Haziran 1335/1919, s.2.

²⁰⁴ Bu düğünler, "Mayısın otuzuncu günü Çolakzade Hüseyin Efendi'nin mahdumu ile Uzun Hacı Hasan zade Şaban Efendi'nin kerimesi hanımın akitleri icra kılınmış ve her iki evde çalgı bulunduktan maada gelin hanımın başına – adet olduğu üzere – kırmızı tül yerine siyah tül karpılmış, boynuna takılan altın da siyah kurdele ile talik edilmiştir. Mayısın yirmi dokuzuncu günü şehrimizde mukim Tirebolu tüccaranından Raim zade Yusuf Efendi'nin kerimesi hanım ile Arslan zade Hacı Ömer Efendi'nin nikâh merasimi gayet sükûnetle icra kılınmış. Mayısın yirmi dokuzuncu günü Davul oğlu Rıza Reis'in mahdumunun nikâh merasiminde kadınlar klarnet ile sokaklardan geçmişler ise de vaka olan ihtar üzerine beyan-ı itizar ile hemen çalgı tatil edilmiştir.", "Türkler İçin Şayan-ı İftihar Levha", **Karadeniz**, No:12, 2 Haziran 1335/1919, s.2.

²⁰⁵ "Memleketimizin gençlerinden Kılınçzade Harun Efendi ve bu haftaki velime cemiyetlerinde katıyen çalgı çaldırmadığı gibi hissiyat-ı milliyeyi rencide edecek hiçbir ahval ve alayı de müsaade etmemiştir ve düğünlerini pek sakın ve nümayişten azade bir tarzda yaptırmıştır. Emsaline nispetle şu hususta her masrafı ihtiyara vakit ve nakdi müsait olduğu halde düğünlerin söyle sakit ve sakın bir suretle icra ettirdiğinden dolayı memleketimizin bu hassas gencini tebrik ve tarafeyn hakkında saadetler temenni eder ve herkese düğünlerinde Harun Efendi biraderimiz gibi hareketlerini halisane tavsiye ve rica eyleriz.", "Millî İntibahlardan", **Karadeniz**, No:16, 17 Temmuz 1335/1919, s.4; "Bu hafta Giresun'da ulvi ve şayan-ı hürmet bir intibah safhasına şahit olduk: Bıçakçı esnafından Ali Efendi'nin kerimesi hanımın tahsildar Ali Efendi ile vaki olan velime cemiyetinde, fena adetlerden bir türlü ayrılmayan bir kesim kadınların çalgı getirmek teklifini, gelin hanım: "Bütün Türk alemi matem içinde bulunduğu bir sırada düğünümün server ve alayıştan azade olmasını isterim" diyerek teklif-i vaki reddetmiş ve zevci Ali Efendi de düğün için ihtiyar edeceği masrafları bıçare eytamımıza sarfetmek suretiyle yüksek bir hamiyet göstermiştir. Her türlü mülahazadan sırf-ı nazar bir Türk kızının ve gencinin bu ulvi duyguları karşısında "Karadeniz" ve "Işık" aile-i tahririyesi derin bir hiss-i şükran ile mütehasis olur ve bütün gençlerimizin bu intibah eserini takip eylemelerini temenni ederken genç zevç ve zevceye uzun ve mesut ömürler niyaz eder.", "Millî İntibahlardan", **Karadeniz**, No:17, 25 Temmuz 1335/1919, s.1.

Giresun sosyal hayatı ile ilgili önemli bir haber de, Giresun'da Türk kadınları arasında bir birlik tesis edileceği ve dikiş nakış, sağlık terbiyesi, ahlaki ve eşi görülmemiş şekilde hizmet edecek bir cemiyetin kurulacağı ve bu doğrultuda da bir gazetenin çıkarılacağı ile ilgiliydi. Gazetede bu konuda kadınlara her türlü desteğin verileceği şu şekilde ifade edilmekteydi: *“Muazzez hanım hemşirelerimizin bu ulu fikirlerinin kuvvetten faale çıkmasını bütün varlığımızla temenni ve hanımlarımızı tebrik ve kendilerine gençliğin her vecihle suhulet ve muzaheret göstereceklerinden emin olduğumuzu arz ederiz. Yaşasın hanımlarımız.”*²⁰⁶

Amerikan Salib-i Ahmer Cemiyeti üyelerinin Giresun'a yapmış oldukları ziyaret ile ilgili de gazetede haber yer almıştır. Haberde *“Amerika'nın hiss-i insaniyetine teşekkür eder, din ve milliyet hissi gözetmeyerek insanî gayelerinden idame-i faaliyetlerini temenni ederiz. Bu münasebetle Türk kardeşlerimize ve bilhassa zenginlerine, Rumlardan ders almalarını rica eder ve medeni surette medeni millete karşı mevcudiyet göstermek için Rumlar nasıl fedakarane çalışıyorlarsa Türklerin de Rumlardan geri kalmamalarını bekleriz.”* ifadeleriyle bu sıkıntılı dönemde Türklerin de sosyal sorumluluklardan kaçmaması gerektiği dile getirilmiştir.²⁰⁷

Dönemin haberleşme noktasında en önemli araçları telgraflar ve gazetelerdir. Bundan mütevellit şehre yağın şiddetli yağmurlarından zarar gören telgraflar hatlarının tamirâtı ile ilgili olarak telgraf müfettişi İhsan Cemal Bey'in şehre geldiğini, telgraf makinelerini teftiş etmek için İstanbul'dan Halil Edip ve Leon Efendi'nin geldiği yazılmıştır.²⁰⁸ Şehre İstanbul'dan gelen gazetelerin de geç geldiğini ve bunun halk arasında huzursuzluğa neden olduğu yazılmaktadır. Bu durum karşısında Posta ve Telgraf Müdüriyet-i Umumiyesi'ne yönelik olarak şu eleştiri getirilmiştir: *“Halk buhranlı zamanlarda merakını payitahttan gelecek gazete vesair ile teskin eder. Bu teahhur mecburi olduğu için haydi bir şet demeyelim. Ajansımız ne için muntazaman gönderilmiyor? Hayat mematımızı mutlak saati – sansürün müsaade ettiği derecede – neden vakit ile öğrenmeyelim? İşte kazamıza tamam bir haftadır ajans gelmiyor. Bu hususa himmet eder ve ajanslarımızın her gün muntazaman irsalini ederseniz Giresunlular size müteşekkir kalacaktır.”*²⁰⁹ Bu cümleler ile ülke gündeminden haber almanın sosyal hayatın içerisindeki önemi vurgulanmıştır.

Savaş dönemleri her zaman dünya hayatında önemli değişiklikleri beraberinde getirmiştir. I. Dünya Savaşı'nın getirmiş olduğu değişikliklerden biri de kadınların sosyo-ekonomik hayatta daha fazla yer almalarına sebebiyet vermesidir. Uzun süren savaşın ve bu savaşta beş milyondan fazla erkeğin silah altına alınması kadınların çalışma hayatına girişini zorunlu hale getirmiştir. Ancak bu

²⁰⁶ “Hanımlarımız Arasında”, **Karadeniz**, No:1, 22 Mart 1335/1919, s.2.

²⁰⁷ “Amerika Salib-i Ahmer Heyeti”, **Karadeniz**, No:7, 25 Nisan 1335/1919, s.2.

²⁰⁸ “Telgraf Müfettişleri”, **Karadeniz**, No: 16, 17 Temmuz 1335/1919, s.4.

²⁰⁹ “Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumisine”, **Karadeniz**, No: 17, 25 Temmuz 1335/1919, s.4.

durum beraberinde birçok yeni sorunu da getirmişti. Kadınların iş hayatına girmesi var olan toplumsal düzeni değiştireceği endişesi ve kadınlara çalışma hayatında eşit işte eşit ücret ödenmemesi gibi sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Savaş yılları İngiltere’inde kadınlar haklarını elde edebilmek için mücadeleye girişmişlerdi.²¹⁰ İngiltere’de kadınların vermiş olduğu bu mücadele Karadeniz Gazetesi’nde de yer bulmuştur. İngiltere’de kadınların seçme ve seçilme hakkı kazandığını yazan gazete ayrıca İsviçre’de de kadınların bu hakkı kazanıyor olduğunu yazmaktadır.²¹¹ Hatta kadınlar Cemiyeti’nin belirli haklar için Sulh Konferansı’na başvurması hürmetle karşılanmıştır. Burada kadınların istekleri doğrultusunda alınan kararlar telgraflarla duyurulmuş ve bu telgrafın içeriği gazetede yayınlanmıştır.²¹²

Savaşın neticesinde meydana gelen toplumsal alandaki değişimler ve bu değişimlere toplumun bakış açısından ötürü Dr. Ali Naci Bey memleketin ulemasına yönelik bir yazı kaleme almıştır. “*Memleketin Ulemasına*” başlıklı yazısında Ali Naci Bey, ulemayı halkı bilinçlendirmek amacıyla vaaz vermek için camilere davet etmişlerdir.²¹³ Ethem Nazif de Dr. Ali Naci gibi bu vaazların önemine dikkat çekmiş ve “*Mevizeler*” adlı yazısında vaizlerin artık sadece ahireti değil dünyevi konuları da anlatması gerektiğini dile getirmektedir. Bunu yaparken de vaizlere eleştirel bir tavırla yaklaşmaktadır. Bu konuda kaleme aldığı yazısındaki şu cümleler dikkate değerdir:²¹⁴

Vaaz kürsüsünü işgal edenler, milletin kendilerini dinlemeye kavaid-i Arabiyye (Arap dili kuralları) tahsiline değil, dini ve dünyası namına bir şey öğrenmeye, melül ve münkesir ruhuna teselli verecek birkaç söz işitmeye geldiğini bilmek ve anlamak mecburiyetindedirler. Cennet-i Ala’nın kaç kapısı, cehennemin kaç kuyusu mevcut olduğunun, meleklerin dünyaları kaplayacak kadar kanatları bulunduğunun yüzlerce seneden beri söylenmesi işte görülüyor ki millete bir hayır bir fayda temin etmiyor. Millet-i İslamiyenin bir cennet ve cehennem bulunduğu itikadı ve netice-i amalane göre her ikisinden birine gireceğine imanı vardır. Fakat bu kadarı kâfidir. Layık ve müstahak isek kader-i terbiye bizi arzu ettiği kapıdan o makam-ı muallaya değil isek, cehennemin herhangi bir kapsında tecziye eder.

Cennette hurilerin getireceği çeşit çeşit yemeklerin nasıl yenileceği, cehennemde nasıl dirilip dirilip tekrar yanılacağı, meleklerin kanatlarının büyüklüğünü hesap etmenin, şeytanın aleyhinde

²¹⁰ Savaş yıllarında İngiliz kadınının verdiği mücadele için bkz: Onur Yamaner, “ Birinci Dünya Savaşı’nda İngiliz Kadını Üzerine Bir İnceleme: Savaşın İngiliz Kadınına Etkisi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.42, Ekim 2014, s.145-150.

²¹¹ **Karadeniz**, No:7, 25 Nisan 1335/1919, s.3.

²¹² Dört madde olarak telgraflarda özetlenen bu haklar gazetede şöyle verilmiştir: “*Evvela: Cemiyet-i Akvam tarafından tesis edilen gruplarla komitelere kadınların da erkekler derecesinde hak intihap ve tayinine malik olması, Saniiyen: Cemiyet-i Akvama mensup olacak hükümetler tarafından genç kadınların işgal ve fuhşiyata teşvikini men edecek kavanin tanzim edilmesinin deruhte olunması, selasin: Kadınların hak rai esas Cemiyet-i Akvamca tastik edilmesi, Rabian: Cemiyet-i Akvama mensup hükümetlerin talim ve terbiye usulunu ve gayesini tespit ve Cemiyet-i Akvam teşkinini icap ettiren ruh ve zihniyet ilee telif etmesi ve beynelminel hıfsızsıhha teşkilatı vücuda getirilmesi.*”, **Karadeniz**, No:7, s.2, 25 Nisan 1335/1919.

²¹³ Doktor Ali Naci, “Memleketin Ulemasına”, **Karadeniz**, No:2, 30 Mart 1335/1919, s.1.

²¹⁴ Ethem Nazif “Mevizeler”, **Karadeniz**, No:13, 14 Haziran 1335/1919, s.3.

konuşmanın dünya işlerini unutturduğunu ve insanların bu şekilde mendebur olup kaldığını dile getirerek hurafelerle bozulmuş olan şeriatın dünya işleri ile de meşgul olmamızı bu ahireti dünyanın yaptığını söylemektedir. Yazısının devamında da bu konuya değinerek vaizlerin hem kendi selametleri için hem de memleketin selameti için bu asırda gidilmesi gereken kurtuluş yollarından, iktisattan, ticaretten, birbirimizin etini yemememizden, otuz lira kıymeti olmayan bir bahçe için üç yüz lira mahkeme masrafı verilmesinden, iki koyun hududu geçti diye yedi sekiz sene bir yayla davası görülmesinden gibi mahvedici zihniyetlerin yok edilmesinden bahsetmeleri gerektiğini belirtmektedir. Bu şekilde vaaz veren iki vaiz olduğunu kendilerine ederek biraz daha cesur ve serbest telkinlerde bulunmalarını ve bunları sadece Ramazan ayında değil her zaman ve her fırsatta yapmaları rica ederek yazısını tamamlamıştır.”²¹⁵

Niyazi Tayyip de değişen dünya düzenine ayak uyduramayan ya da uydurmamak için ayak direten kesimi “*Muhafazakârlar*” isimli yazısıyla eleştirir. Dünyanın her yerinde kas ve sinir gücüyle yapılan işlerin artık buhar ve demirle yapıldığını ancak bizim memleketimizde hala babamdan öyle gördüm diyerek arabaları insanların çektiğini, tarlaların öküzlere sürdürüldüğünü söyleyerek bunun köylüye zor da olsa anlatılması gerektiğini belirtmektedir. Niyazi Tayyip geleneğimizi ve kültürümüzü muhafaza ederken gündelik hayatı kolaylaştıracak, yeniliklere ve gelişmelere de ayak uydurmak gerektiğini dile getirmektedir.²¹⁶

Topraklarımızın kuvve-i inbatıyyesinin fevkaladeliliğine rağmen gece gündüz güneşin yakıcı, kavurucu harareti altında akşamlara kadar elinde çapası, önünde öküzü çabalayıp duran köylülerimizin idrak ettikleri mahsulat ile nispeten kuvve-i inbatıyyeden mahrum topraklardan pek az bir masraf ve mesai ile demir ve buhar kuvvetiyle elde edilen faydalar mukayese edilecek olur ise aradaki fark-ı azim karşısında gözler kamaşır, dimağlar lal, diller ebkem kalır. Köylüye bunu anlatabilmenin maalesef imkânı değilse de anlatacak diller de olmadığı için esma edebilmek gayr-ı kabildir. Çünkü köylü dedesinden, babasından böyle görmüştür. Onun muhafazakâr dimağına bir şule-i teceddüd isale edebilmek pek müşgüldür. Hatta: Teşbihte hata olmaz ya: Milletlerinin menafî ve yükselmesi namına heyet-i ruhani Paris ve Londra’yı dolaştığı şu sırada maalesef bizim muhafazakârlıktan bir türlü kurtulamayan ekserî hocalarımız da vakitlerini nasara yensuru tasrifatıyla öldürüyorlar. Erbab-ı sanayimiz de böyle. Faraza bir kuyumcu, bir doğramacı, bir demirciyi tetkik edelim. Dükkânında göreceğimiz şeylerin kâffesi aynı nakış, aynı boya, aynı şekildedir. On sene, yüz sene evveli ne ise yine odur. Sorsanız dedemizden, babamızdan böyle gördük, sanatın bereketi kaçır cevabını alırsınız! Adam olmak istiyor isek ihtiyacıyla tevafuk eden âdetimizi muhafaza etmekle beraber her gün saha-i cidal hayata sevk edilen yeniliklere de kollarımızı açalım.

²¹⁵ Ethem Nazif “Mevizeler”, **Karadeniz**, No:13, 14 Haziran 1335/1919, s.3.

²¹⁶ Niyazi Tayyip, “Muhafazakarlar”, **Karadeniz**, No:14, 26 Haziran 1335/1919, s.2.

Gazetenin yayımlandığı dönemde Ramazan ayına denk gelen dönemde hafızların yaşamış oldukları sıkıntıları dile getiren yazılar da kaleme alınmıştır. Ethem Nazif'in "*Mukabele Hafızları*" başlığıyla kaleme aldığı yazısında hafızların çektiği sıkıntıları şöyle dile getirmektedir:²¹⁷

Mukabele hafızlarının sefaletten başka bir şey olmayan hayatı nazar-ı itibara alınırsa büyükçe aliü'l-ala ile elim bir tezat teşkil ettiği pek nazarda anlaşılır. Köyünü, memleketini terk eyle ihtiyar gurbet ve çocukların vereceği birkaç kuruş fitreye, halktan toplayıp verilecek birkaç liraya arz-ı iftikar etmek, kahve köşelerinde, camilerin müezzinliklerinde yatıp kalkmak... İslamiyet için birliğe, İslamiyet düşmanlarının elinde aleyhimize muvaffakiyetle istimal edilmekte olan mühim bir silahtır. Başkalarına bir tesir icra, bir hürmet ve itimat telkin edebilmek için bilgi ile beraber hayat ve maişet itibarıyla de şayan-ı ihtiram bulunmak lazımdır. Bir zamanlar hale-i tedrisinden feyz aldığım Katolik rahiplerinin, ta Irak çöllerinde ara sıra ziyaretine gittiğim misyonerin kibar ve temiz kıyafetlerini, hayat ve maişetlerindeki intizamı, dairelerindeki tezyinat ve hatta ihtişamı göz önüne getiriyor, bir de pis, murdar han ve kahve köşelerinde akşam ne yiyeceğini düşünen, kirli yorgan altında yatıp kalkan yüz ve ellere bakıyorum da aradaki büyük farktan utanmamak, yürek sızlamamak mümkün olmuyor. Peygamber zışanımızın ümmeti arasında müşerref kılındığı kimseler bu mülevves ve zelil hayattan kurtarılmalıdır.

Gazetenin 30 Mart 1919 tarihli ikinci sayısındaki diğer gazetelerdeki yazılardan bahsettiği "*Gazeteler*" bölümünde İhtiyat Zabitleri Postası'nın "*İstanbul'da iaşe müdüriyetinin mecmualara 50 kilo, gazetelere 10 kilo şeker itasına karar verdiği memnuniyetle istihbar edilmiştir.*" haberini vermiştir. Bu haberin hemen altında Karadeniz Gazetesi tarafından: "*Şekerden vazgeçtik, burada gazete ve mecmualara bir dirhem erzak bile verdikleri yok. Doğrusu imrendik...*" denilmiştir.²¹⁸

3.3. Sağlık ile İlgili Konular

Uzun süren savaş dönemleri salgın hastalıkların artmasına ve bunlarla mücadelenin yeterince yapılamamasına sebebiyet vermiştir. I. Dünya Savaşı yılları ve bu savaşın getirmiş olduğu olumsuzluklar arasında salgın hastalıklar da bulunmaktadır. Ayrıca uzun süren savaş döneminde hastalıklarla mücadele ve tedavi edebilecek hekim sayısının azalması da hastalıkların artmasının bir başka sebebi olarak ortaya çıkmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı'nın meydana getirmiş olduğu yoksulluğun savaş sonrası dönemde de devam etmiştir. Savaş döneminde cephede bir taraftan düşman ile bir diğer taraftan olumsuz hayat şartları ile mücadele ederek hayatta kalan askerlerin, memleketlerine dönüşlerde hastalıkları da

²¹⁷ Ethem Nazif, "Mukabele Hafızları", **Karadeniz**, No:13, 14 Haziran 1335/1919, s.2.

²¹⁸ **Karadeniz**, No:2, 30 Mart 1335/1919, s.2.

beraberlerinde göturmeleri salgın hastalıkları memleketin her noktasında mücadele edilmesi gereken önemli bir tehlike haline dönüştürmüştür.²¹⁹

Savaş dönemi boyunca ve savaş sonrasında var olan salgın hastalıklardan birisi de frengi hastalığıdır. Karadeniz Gazetesi ile aynı zamanda Işık Dergisi'nde de yazılar yazan Dr. Ali Naci Bey bu konu ile ilgili olarak dergide bir yazı kaleme almış ve hastalıkla ilgili bir rapor hazırlamıştır.²²⁰ Karadeniz Gazetesi'nde bu konu "*Fahişeler Serbest mi Kalmalı?*" başlığıyla verilmiştir. Haberin içeriği şöyledir:²²¹

Fahişeler yollarımızda, dağlarımızda her tarafta vergiden, temettüden, kayıttan azade kemal-i serbestiyetle icra-i sanat etmekte; firengi yuvası bu biçareler, tecrübesiz pek çok zavallıları da kendi hallerine sokmakta; hükümet, milletse uyumada... Şube, jandarma veyahut buna mümasil efrad-ı hükümetin muayeneden geçtiklerini yirmide ikisinin ancak firengiden salim olduklarını işitiyoruz. Ve sonra diyorlar.. Şu gençler, hepsi firengi... Aynı zamanda haftada beş altı düğün... Evlenin, frengili oldukları bilinen adamların ellerinde de tammüs-sıhha şahadetnamesi... Yarab nedir bu millî intihat!! Avrupa'da hayvanları düşünen, onlar için cemiyetler yapan insanlar, Türk'ün kara kaşlı kara gözlü, ahu bakışlı her şeyden münezzeh şu yavru tomurcuklarının ölmesini görseler nasıl dayanırlar. Yaşı gürbüz, arslan, genç niçin bu fahişenin kurbanı olsun. Boş evlerimiz yok değil, cemiyetten muayene edebilecek doktorlarımız da var. Giresun'un doktor kadrosunda boşluk da göremiyoruz. Sonra bütün bu varlık içinde cinayetlere müsaade niçin?

Yapılan haberde bir yandan o kadınların düşmüş oldukları sıkıntılı duruma temas edilirken bir diğer yandan da bu hastalığa düşüp hayatları kararan gençler için dert yanılmaktadır.

Trabzon Muhafaza-i Hukuk Cemiyeti, Trabzon Vilayeti'nin sorunlarını anlatmak için Hariciye Nezareti'ne sunduğu 9 Nisan 1919 tarihli raporda salgın hastalıklardan dolayı vilayet genelinde 400.000 kişinin hayatını kaybettiğini belirtmiştir.²²² Hastalıkların tedavisi kadar yayılmasını engellemek de önemli bir meseledir. Karadeniz Gazetesi'nin 9 Nisan 1919 tarihli dördüncü sayısında bu konu ile ilgili bir haber yazılmış ve haberde şu ifadeler kullanılmıştır:²²³

Yeni yolda sütlaç değirmeni ve köprüyü geçtikten sonra sağ tarafa başınızı çevirip bakınız. Nazarlarınız bir levha-i dilsiz tesadüf edecektir. Hiçbir medeni ve vahşi memlekette beşerin bu kadar feci ve felaketli akıbetini tasvir edemez, havsalarınıza sığdıramaz ürperirsiniz. Dağ başında, ıssız çölde değil kasaba içinde aç hayvanların tırnakları, dişleri arasında dipsiz

²¹⁹ Abdullah Lülecî, *İşgal İstanbul'unda Salgın Hastalıklar (1918-1922)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2009, s.37.

²²⁰ Doktor Ali Naci Bey'in yayınlamış olduğu rapor için bkz: Çakmak, a.g.e., s.56-57.

²²¹ "Fahişeler Serbest Mi Kalmalı?", *Karadeniz*, No: 10, 15 Mayıs 1335/1919, s.2.

²²² Selçuk Ural, "Mütareke Döneminde Trabzon Vilayeti'nin Sosyal ve Ekonomik Durumunu Düzeltmeye Yönelik Çalışmalar", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2007, S.32,s.284.

²²³ "Dilsiz Bir Levha", *Karadeniz*, No: 4, 6 Nisan 1335/1919, s.2.

çukurundan çıkarılıp sürüklene, didiklene etleri koparılmış, kolları, bacakları parçalanmış hemcinsinizin bu feci, akıbeti sizi düşündürür; müteessir ve müteallik olursunuz. Ya Rabbi dersiniz ve cidden beşer bu kadar karardı ve körleşti mi? Artık ölümlere hürmet, mukabire itibar kalmadı mı? Haydi, vazife-i insaniyemizi unutalım! Vazife-i diniyemizi de mi kayıp ettik. Din; mekabir sıhhat ve saadet hiçbir şey emir etmemiştir. Her emrin tahtında bir hikmet mevcuttur. Mekabir ölümler her cins mikrobun tecemmüğüdür. Ölümlerin gömülü ve örtülü bulunmasındaki hikmet de mikropların intişarına mani olmak ve bu suretle hayattakileri vikaye etmektir. Bin türlü haşerat hariçte bulunan cesetlerden her saat, her gün milyonlarca mikropları taşıyarak insanlara nakl eder ve sıhhat-i umimiyyeti tehdiatı atında tehlikede bulundurur. Her iki cihetle gerek manevi gerek dini ve maddi düşünerek bu satırları yazdık. Merci-i aidiyenin nazar-ı dikkatini celp etmek bizce bir mecburiyet-i vicdaniyedir.

Salgın hastalıkların birçok bulaşma yolu bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi de insanlık için hayatı önem taşıyan sulardır. Bölgede sular ile alakalı olarak 8 Mayıs 1919 tarihli Karadeniz gazetesinde bir haber yapılmıştır ve haberde belediyenin bu konuyla alakadar olması istenmiştir: ²²⁴

Bir memleket sularının halkın sıhhatiyle pek büyük alakası vardır. Sarı hastalık zamanında sular, sirayet nokta-ı nazarından mühim rol ifa eder. Memleketimizden hiçbir zaman eksik olmayan tifo en ziyade sularla sirayetini çoğaltır, hastalığı şahs-ı ahire nakleder. Binaenaleyh bu itibarla sularımızın mecralarına, geçtikleri mahallerin nezafet ve taharetine son derece itina ile bakmaklığımız lazımdır. Birçok zamandır Saytaş'ta yüzbaşı suyuna giden yolda su yof lunda demir kapak açılarak halk tarafından su alınıyor ve her türlü eşya yıkıyor. Hâlbuki yanı başında hemen alt tarafında çeşme var. Niçin buradan su alıyorsunuz, diğer ahaliye yazık değil mi? Sualimize efendim çeşme bozuktur ne yapalım diyorlar. Herhalde belediyemizin halkın hayatıyla şiddetle alakası olan sularımızı telvisten kurtarmasını rica eder ve nazar-ı dikkatlerini celp ederiz.

Gazetenin sayfalarında salgın hastalıklar dışındaki sağlık konularına da rastlamak mümkündür. 15 Mayıs 1919 tarihli onuncu sayıda hapishanede yatan bir hastanın çektiği acıdan dolayı feryadının hapishane dışına çıktığından ve bu acının sebebinin de bir buçuk ay gibi uzun bir müddettir sadece pansuman edilerek tedavi edilmeyen bir yarısından dolayı kaynaklandığından bahsedilmektedir. Gazetede yer alan yazıda *“Korkarım teseyyübümüz milletimize bir vücut daha kaybettirmesin. Doktorlarının kesretiyle iftihar edebilecek Giresun’umuz böyle bir faciaya sahne olmamalıdır. Kulaklarımıza kadar gelen şayiati bastırmak için vazifedar makamat, halkın ketum olamayacağını bilmelidirler?!”* ifadeleriyle bir an önce bu hastanın tedavi edilmesi dile getirilmekteydi. ²²⁵

²²⁴ “Sularımız”, **Karadeniz**, No: 9, 8 Mayıs 1335/1919, s.1.

²²⁵ “Hapishanede Bir Hasta”, **Karadeniz**, No: 10, 15 Mayıs 1335/1919, s.2.

3.4. Eğitim ve Okullar ile İlgili Konular

Memleketin her köşesinde olduğu gibi Giresun'da da savaş yıllarında ve savaş sonrası dönemde eğitim faaliyetleri aksaklıklara uğramıştır. Memleketin genelinde olduğu gibi Giresun'da da bu dönemde eğitimin ve okulların önemini anlatan yazılar yazılmıştır. M. Fuad Bey “Maarif ve Mekteplerimiz” başlıklı yazısında eğitimin ve okulun önemini şöyle dile getirmektedir: *“Bugünün ve yarının en mühim ve en acil işlerinden biri ve belki de birincisi itikadımca maarif teşkilatıdır. Beş senelik harb-ı meşumun ahlakımızla birlikte hırpaladığı ve belki de büsbütün mühmil bir halde bıraktığı mekteplerimizi; eski usulden tamamıyla tecrit ve başka bir sistemde ihya ve tesis etmek lazımdır.”* Bir amelenin, bir araba uşağının otuz lira maaş aldığı bir dönemde öğretmenlere beş yüz kuruş maaş vermenin yanlış olduğunu dile getirmektedir. Artık savaş sonucunda imzalanacak olan anlaşmalar neticesinde harbiye ve donanma bütçelerinde yapılacak olan iktisat ile yeterli gelmezse de maarif vergisi ile zengin bir bütçe ile esaslı bir teşkilat yaparak köy ve kasabalarda okulların inşa edilmesinin ve bu okullarda münevver öğretmenlerin istihdam edilmesinin zannedildiği kadar zor olmaması gerektiğini belirtmektedir. Maarif teşkilatının arzu edilen şekilde meydana getirmek için gereken zorluklara göğüs geremeyecek olursak beka ve istiklaliyetin anlamlarını suya düşürüleceğine belirterek *“Bir milletin tekamülü muayyer beka ve istiklaliyettir, marifetten, hünlerden mahrum olan milletler, değil midir ki: beka ve istiklallerinde mehur kalmışlardır.”* diyerek eğitimin önemini bir kez daha vurgulamıştır. Avrupa'nın yaşamış olduğu ilerlemeyi uçakları, savaş meydanında kullanmış olduğu telsizleri, tankları daha binlerce fenni aracı örnek vererek ilim ve marifetin en son noktasında bulunan bu milletlerin ayak toprağı kadar varlığa sahip olmadığımızı unutmamamız gerektiğini belirterek: *“Hakkını tamamıyla muhafaza eden ve lokomotif süratiyle ilerleyen bu milletlerin yanı başında bundan böyle olsun asri ihtiyaçlarımızı temin etmek meziyet ve liyakatini gösteremez ve daha doğrusu bunlardan istifaza ve istifade çarelerini bilmek öğrenmek istemez isek emin olalım ki: daha on sene yaşayamayız. Harbin sefaleti, sefaletin ahlaksızlığı tevhit ettiği şu hengâmede bizi ölüm tehlikesinden kurtaracak mekteplerimizdir, seciyye-i milliyemizi istifa edecek ve bizi Avrupalıların payesine ısad eyleyecek yine mekteplerimizdir.”* diyerek varlığımızı korumanın hangi yoldan geçtiğini ortaya koymaya çalışmıştır. Biraz daha tembellik ve gevşekliğe düşüp bu önemli vazifeyi ihmal etmek gibi bir yanılsa düşmeden hemen acele ile bu işe başlanması gerektiğini belirterek yazısını tamamlamıştır.²²⁶

Eğitimin ve okulların önemini bu yazı ile veren gazetede okulların eksikliklerinin giderilmesi adına da haber yapılmıştır. Yapılan haberde tamamlanamamış mekteplerin inşasında kullanılmak üzere kasaba maarif encümeni tarafından satın alınarak Soğuksu Mektebi ile eski belde binası civarındaki bir yer ile Hacı Hüseyin Mahallesi'nde emin bir mahale biriktirilen kereste, petrol gibi

²²⁶ M. Fuad, “Maarif ve Mekteplerimiz”, **Karadeniz**, No: 17, 25 Temmuz 1335/1919, s.1.

inşaat malzemesinden bahsedilmiştir. Bu malzemelerin değerlendirilmesi adına gazetede yazıda söyle bir öneri kaleme alınmıştır:²²⁷

Mademki şu sıralarda parasızlık yüzünden mekteplerimizin itmam-ı inşaatı tamam değildir; o halde bunlar zayi edileceğine hükümetçe satılsa da, iki bin lira tutacağı tahmin edilen bu para ile beş aydır maaş almayan kasabamız mekatib-i muallimin ve müstahdeminun tavizen maaşatı tesviye edilerek bu biçarelerin zaruretine mümkün merteye nihayet verilse nasıl olur? Diye bir zat-ı muhterem tarafından gazetemiz muharrirlerinden birinin nazar-ı dikkati celp edilmiş olmakla keyfiyeti alakadar makamın ehemmiyetle nazar-ı tasvibine arz ederiz.

Karadeniz Gazetesi'nin diğer gazetelerdeki yazılardan bahsettiği “Gazeteler” bölümünde İzmit'te yeni bir okulun açıldığı haberini “*Siz açıyorsunuz Trabzon'da mevcutları kapatılıyor, korkarım yarın burada da öyle olacak*” diyerek yayımlamışlardır.²²⁸

Karadeniz Gazetesi'nde okullarla ilgili olarak Niyazi Tayyip Bey'in açmış olduğu okulun haberi verilmiştir. Haberde girişmiş olduğu bu şahsi teşebbüs konusunda kendisi tebrik edilmiş ve başarılar dilenmiştir.²²⁹ Bir başka haberde de az zamanda okuyup yazmayı öğretirmek, sağlam millî ve metin bir terbiye verdirmek isteyen babaların çocuklarını Niyazi Tayyip'in açmış olduğu okula göndermeleri yönünde tavsiyede bulunulmuştur.²³⁰ Bu dönemde açılmış bir başka okul da Hafızlar Mektebi'dir. 14 Nisan 1919 tarihli beşinci sayıdaki haberde heyet-i müteşebbise tarafından kurulan okulun resmî açılışının 10 Nisan'da yapıldığı yazılmıştır.²³¹

3.5. Önemli Günler

Her toplumun kendisine ait dini ya da millî özel günleri vardır ve bunlarla ilgili haberler basında yer alır. Bu tür yazılara Karadeniz Gazetesi'nde de rastlanmaktadır. Sultan VI. Mehmet'in doğum günü dolayısıyla gazetede “*Bugün İslam âleminin şerefli halifesi ve Osmanlı'nın adil padişahı Sultan Mehmet Vahdettin Han Efendimiz hazretlerinin doğumuna tesadüf eden gündür. Karadeniz Gazetesi'nin halkının ve okuyucularının bu yüce ve muhterem gününü tebrik ederim.*” şeklinde bir yazı yazılmıştır.²³²

Niyazi Tayyip Bey “*Şehrimizde Paskalya*” adıyla bir yazı kaleme almıştır. Bu yazıda Giresun'da uzun bir dönem geceleri silah seslerinin kesilmemesi üzerine İngiliz Komiser Mr. Hoçison (Hutchison)'un Giresun'a davet edildiği yazılmaktadır. Mr. Hutchison'un şehre gelişinden

²²⁷ “Alakadar Makamın Nazar-ı Dikkatine”, **Karadeniz**, No: 15, 8 Temmuz 1335/1919, s.4.

²²⁸ **Karadeniz**, No: 2, 30 Mart 1335/1919, s.2.

²²⁹ **Karadeniz**, No: 4, 9 Nisan 1335/1919, s.2.

²³⁰ **Karadeniz**, No: 13, 14 Haziran 1335/1919, s.4.

²³¹ **Karadeniz**, No: 5, 14 Nisan 1335/1919, s.2.

²³² “Vilayet-i Hümayun-u Hazret-i Hilafet Penahı”, **Karadeniz**, No:6, 21 Nisan 1335/1919, s.1.

sonra sesler kesilmiş ve şehir gecelere sakin bir görüntüye bürünmüştür. Ancak Paskalya sebebiyle gecenin bir yarısı herkes yataklarından yoğun silah sesleriyle uyanmıştır. Kilise çanlarının sesi, silah sesleri esnasında yaşanan panik ve heyecana son vererek olayın nedenini açıklamaya yetmiştir. Hükümet ve İtilaf Devletleri mümessilleri Paskalya’da silah atmayı yasaklamış olmalarına karşın Giresun’da böyle bir hadisenin cereyan etmesi, haberi yapan kişi tarafından hayretle karşılanmıştır. Niyazi Tayyip yazısının devamında Rumların tek tük silah seslerinden dolayı memlekette herkesi zan altında bırakarak İngiliz Komiserini şehre kadar getirmişken, gazete Rumları yapmış oldukları bu hareketten dolayı kınamış ve daha dikkatli olmaları gerektiğini dile getirmiştir.²³³

Gazetenin 15 Mayıs tarihli sayısında Berat Gecesi münasebetiyle bir tebrik yazısı yazılmıştır. *“Derya-yı vahdet-penah-ı kibiriyadan katarat-ı feyz-i ezeli serpilen ve bütün ehl-i İslamın kalblerini envar-ı meserretle lamiadar eyleyen leyle-i celile-i berat mesadet-i gayetin bilumum din kardeşlerimiz hakkında bais-i yümn ve felah olması tezarruatında bulunarak idrakiyle müşrif olduğumuz bu leyle-i mübarekeden dolayı ihvan-ı dinimizi tebrik eyleriz.”*²³⁴ diyerek Berat Gecesi tebrik edilmiştir. Gazetede bir başka yazı da Ramazan’ın gelişi dolayısıyla Niyazi Tayyip Bey’in yazmış olduğu yazıdır. Memleketin içinde bulunduğu siyasi durumdan da bahsettiği yazısında Ramazan ayının gelişiyle vatandaşlardan bazı isteklerini şöyle dile getirmiştir:²³⁵

İslamiyet’in, Türk milletinin bî-payan şükranlarını müşarunileyh iblağa müsaraat ederken hulul ile müşrif olduğumuz Ramazan-ı mağrifet-i nişan hürmetine milletimden bazı temenniyatta bulunmaya cesaret ediyorum. Makalemin baş tarafında da arz eylediğim vecihle şehir-i siyam, yalnız ağızlarımızı kitlemek, midelerimizi boş bırakmak için gelmiyor. Bütün hareket ve sükunatımızda, her bir ifal ve amellerimizde de saim olmaklığımız lazımdır. İbadat ve taatte kusur etmeyelim, camilerimizi cemaatsiz bırakmayalım, bütün ihtiraslarımızı susturalım. Mucib-i şer-i millet ve memleket olacak mefsedetlerden vazgeçelim. Pek, nezih bir nasiye ile huzur-u aleyhiye çıkalım. Ta ki Cenab-ı Hak bütün musibet ve seyyiatımızı af, atimizi emin, alem-i İslamiyeti rahmet-i rahmaniyesine müstağrik ederek her türlü afet ve belayattan siyanet eylesin amin. Bi hürmeti seyyidü’l-mürselin.

Giresunlular için çok önemli bir karakter olan Osman Ağa’nın yargılanması neticesinde suçsuz olarak görevinin başına ve Giresun’a dönüşü de bir bayram havasında olmuştur. Osman Ağa’nın affedilerek görevi başına dönüşü gazetede *“Giresun’da Büyük Bir Bayram”* başlığıyla verilmiş ve Osman Ağa’nın görevine dönmesi büyük bir sevinçle karşılanmıştır.²³⁶

²³³ Niyazi Tayyip, “Şehrimizde Paskalya”, **Karadeniz**, No:7, 25 Nisan 1335/1919, s.2.

²³⁴ “Leyle-i Berat”, **Karadeniz**, No:10, 15 Mayıs 1335/1919, s.1.

²³⁵ Niyazi Tayyip, “Ramazan”, **Karadeniz**, No:12, 2 Haziran 1335/1919, s.1.

²³⁶ Osman Fikret, “Giresun’da Büyük Bir Bayram”, **Karadeniz**, No:16, 17 Temmuz 1335/1919, s.1.

3.6. Belediye İşleri

Millî Mücadele Dönemi Giresun'da belediyecilik faaliyetleri önemli bir yer tutar. Belediyenin yapmış olduğu faaliyetlerde halkın belediyeye yapmış oldukları şikâyetler ya da belediyeden yapılmasını istedikleri hizmetler konusundaki istekleri etkili olmuştur. Karadeniz Gazetesi'nde de bu konu ile ilgili yazılar yer almış ve belediye göreve davet edilmiştir.

Gazetede öne çıkan ilk haber 17 Temmuz 1919 tarihli sayıdaki *“Kadınlar Pazarı İlga Ediliyor”* başlığıyla verilen haberdir. Giresun'da zamanında kadınların rahat rahat alışveriş yapmaları için kurulmuş olan kadınlar pazarının daha sonra farklı işlerin odak noktası haline geldiği gerekçesiyle belediye tarafından kaldırılmasına karar verilmiştir. Zamanında kalabalık erkeklerin bulunduğu ortamlarda sıkıntı çekerek bir şeyler satmaya çalışan kadınlar için kurulmuş olan satıcılarının ve alıcılarının genelde kadınlardan oluştuğu bu pazarın adı çok geçmeden *“Kadınlar Pazarı”* adını almıştır. Ancak çok geçmeden burasının bir şenaat ve fuhiyat merkezi haline dönüştüğünü ve vatandaşların bu durumdan rahatsızlık duymaya başladığı yazılmaktadır. Haberin devamında Osman Ağa'nın yapmış olduğu teftişlerde bu vaziyetin farkına vardığını ve burada satış yapan kadınları belediyede ağırlayarak kendilerine çarşı ve pazarın istedikleri yerinde dükkân tutmalarını ve bunun için de kendilerine birkaç gün müsaade ettiklerini yazmaktadır. Haber belediyeye ve Osman Ağa'ya duyulan güveni gösteren şu ifadelerle bitirilmiştir: *“Memleketin namusu için bir leke teşkil eden şu kadınlar pazarını ilgaya karar-ı kati verdiklerinden dolayı belde reisimizi tebrik ve kendilerine alenen ve şimdiden teşekkür eder ve bu husustaki icraatı tesri edeceklerinden emin olduğumuzu da ilaveten arz ederiz.”*²³⁷

Karadeniz Gazetesi'nde vatandaşların belediyeden yapılması konusunda istekte bulunduğu bir başka konu da mezarlıkların temizlenmesi meselesidir. *“Belde Reisimizden Bir Rica”* başlığı ile kaleme alınan yazıda daha önceleri mezarlıkları temizleyen gönüllü kişilerin olduğunu ancak memleketin içinde bulunduğu durum neticesinde bu işlere bakan kimsenin kalmadığını, mezarlıkların bu nedenle birer ormana döndükleri dile getirilmiştir. Kadınlar pazarını kapatmakla halkın bir kesiminin takdirini kazanan belediyenin bu işi de üstlenerek hem dinî bir âdeti yerine getirmek hem de insanların mezarlıktaki otların arasında bulunan yabani bir hayvan tarafından ısırılması ihtimalinin önüne geçilmesini istemiştir.²³⁸

Gazetede halkın belediyeden beklediklerinin yanı sıra belediyenin yapmış olduğu faaliyetler de yazılmıştır. Buna örnek olarak Trabzon Valisi'nin şehri ziyaretinden dolayı belediye reisi Osman Ağa tarafından hükümet konağında verilen bir öğle yemeği ziyafeti²³⁹ ile Vali Bey'in

²³⁷ Osman Fikret, “Giresun'da Büyük Bir Bayram”, **Karadeniz**, No:16, 17 Temmuz 1335/1919, s.3.

²³⁸ “Belde Reisimizden Bir Rica”, **Karadeniz**, No:17, 25 Temmuz 1335/1919, s.4.

²³⁹ **Karadeniz**, No:16, 17 Temmuz 1335/1919, s.4.

ziyareti vasıtasıyla verilen bu büyük ziyafette Giresun'un imar ve gelişimini sağlamak için görüşmek ve karar vermek üzere hükümet konağında belediye başkanı ve valinin daveti üzerine beldenin ileri gelenlerinin, tüccarlarının ve itibar gören kişilerinin bir araya geleceğinin yazılmış olması örnek verilebilir.²⁴⁰

3.7. Reklam ve İlanlar

Karadeniz Gazetesi'nin hemen her sayısında bir reklam ya da bir ilana rastlamak mümkündür. Ölüm ilanı, müsamere ilanı, mahkeme kararlarının ilanı, doktor, eczane, kitapevi (kırtasiye), fırın reklamları, düğün ilanları, kayıp ilanları gibi çok çeşitli reklam ve resmî kurum ilanları bulunmaktadır. Bu reklam ve ilanlar gazetenin son sayfasında yer almaktadır. Reklamlar çıkarılan gazeteler için bir gelir kaynağı olduğu muhakkaktır. Özellikle devlet desteği olmayan özel gazetelerde giderlerin bir kısmının karşılanması noktasında reklamlar önemli bir yere sahiptir.²⁴¹ Reklam gelirlerinin özel teşebbüsle yayın hayatına devam eden gazeteler için aşırı derecede önem arz ettiği bilinmekle birlikte Karadeniz gazetesinin yapılan bu reklam ve ilanlar için gazetenin herhangi bir ücret alıp almadığına, alıyorsa da ne kadar ücrete tabi olduğuna dair bir bilgiye rastlanmamıştır.

Baykal Kitaphanesi Karadeniz Gazetesi'ne reklam veren bir kitapevidir. Bu kitapevinin ilanı 3 Nisan 1919 ile 2 Mayıs 1919 tarihleri arasında üç yayımlanmıştır. “*Baykal Kitaphanesi*” başlığı ile verilen ilanlarda kitaphanede en ucuz ve en kaliteli kâğıtların, her türlü kırtasiye malzemesinin bulunduğu ve uygun fiyata satıldığı yazılmaktadır.²⁴² Bu kitaphane aynı zamanda gazetenin de merkezi olarak kullanılmaktadır.

Gazetede bir başka ilan Ud ve keman kursu veren Kemani Tayyip Bey de gazetede reklam vermiştir. “*Çalgı Muallimi*” başlığı ile verilen ilanda ud ve keman öğrenmek isteyenlerin Hüseyin Ağa'nın kahvesinde Kemani Tayip Bey'e müracaat etmeleri belirtilmiştir.²⁴³

Gazetede sağlık alanında ilanlar verilmiştir. Doktor Beşir Fuad Bey'in gazeteye verdiği ilan kalın puntolu “*Doktor Beşir Fuad*” başlığı ile verilmiştir. Başlığın hemen altında “*Emraz-ı Cildiyye ve Efrenciye Mütahassısı*” şeklinde bir başlık daha verilmiştir. İçerisinde Yeni yolda divan-ı umumiye bitişindeki dairesinde cumadan itibaren her gün öğleden sonra hastalarını kabul

²⁴⁰ **Karadeniz**, No:16, 17 Temmuz 1335/1919, s.4.

²⁴¹ Melek Öksüz, “ “Trabzon'da Meşveret” Gazetesi'ndeki Reklamlar Üzerinden Trabzon'un Sosyal-Ekonomik ve Kültürel Analizi”, **Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, S.24, Bahar 2018, s.199-234.

²⁴² **Karadeniz**, No:3, 3 Nisan 1335/1919, s.2; **Karadeniz**, No:5, 14 Nisan 1335/1919, s.2; **Karadeniz**, No:8, 2 Mayıs 1335/1919, s.2.

²⁴³ **Karadeniz**, No:9, 8 Mayıs 1335/1919, s.2.

ettiği ve fennin son gelişmelerine göre tedavi ettiği yazılmaktadır.²⁴⁴ Sağlık alanında verilen bir başka ilan da Eczacı Ali Şükrü Bey'in sahibi olduğu Giresun Eczanesi'nin ilanlarıdır. Gazetede iki defa “*Giresun Eczanesi*” başlığı ile verilmiştir. 3 Nisan 1919 tarihli sayıda verilen ilk ilanda başlığın hemen altında “*Müessis ve Sahibi: Ali Şükrü Bey*” denilmektedir. İçeriğinde yeni açıldığı ve reji karşısında olduğu belirtilmiştir. Reklamın içeriğinde bütün ecza ve sıhhiye malzemesinin yeni olduğu ve hastalara az zamanda şifa verdiği, eczanede her saat doktor bulunduğu, depolarında eski ilaç bulundurmadığı, fiyatlarında indirim olduğu, her türlü mikrop muayenesi için Giresun'un yegâne laboratuvarlarına sahip olduğu yazılmaktadır. Hastası olanların bir defa denemeleri belirtilmiştir.²⁴⁵ 9 Nisan 1919 tarihli bir sonraki sayıdaki reklamın içeriğinde reçetelerinizi doğru hazırlamak için diplomalı on üç senelik tecrübeye sahip Eczacı Ali Şükrü Efendi'ye koşun denilmektedir.²⁴⁶

Gazetede gıda alanında da reklamlar yapılmıştır. Buna örnek olarak gazetede reklamı verilen bir fırın ve bir pasta salonu reklamını vermek mümkündür. “*En Ala Ekmek*” başlığı ile verilen fırın reklamında reklamın içeriğinde “*En ala, nefis ve pişkin ekmek yeni yolda Hattatzade Hacı Ali Efendi'nin fırınındadır*” denilmektedir.²⁴⁷ Pasta salonu reklamı “*İspatoplu Pastacı Salonu Yeni Yolda Pansiyon Belov Sırasında*” başlığıyla verilmiştir. Reklamı yapan dükkân sahibi temiz ve gayet güzel bir şekilde açtığını söylediği salonunda “*nefis ve mütenevvi pastalarla sütlaçlar, baklavalara, kadayıflar, kremalar mevcut olduğu gibi sabahları da halis süt verilir. Nefasetine nispeten fiyatlar pek mutedil ve uygundur. Fazla söz söylemekten ise bir defa teşrif ederek sözlerimizin doğru olduğunu anlamak kâfidir.*” diyerek müşterilerini dükkânına beklemekte olduğu yazılmaktadır.²⁴⁸ Bir başka reklam da Talaslı Mehmet Ali Efendi'nin dükkânının reklamıdır. Çocuklar için çikolatalar ve çeşitli sütlü ve kakaoların satıldığına dair ilan “*Giresun'a Ne Geldi?*” başlığıyla verilmiştir. Reklamın içeriği ise şöyledir: “*Harp senelerinde çocuklarımızla nefais-perveranın mütehasır olduğu mütenevvi çikolatalar, şekerli süt hülusalara, sütlü un ve kakaolar toptan ve perakende Talaslı Mehmet Ali Efendi'nin kadınlar pazarındaki mağazasında satılıyor.*”²⁴⁹ Gazetede daha önce Reji tütünlerinin yüksek fiyattan satıldığına dair eleştiri yazıları yazılmıştır. Bu defa “*Reji Şubesi*” başlığı ile yapılmış olan reklamda hafız Mahmut Efendi'nin dükkânında her nevi tütünün bulunduğu ve hiçbir dedikoduya sebep olmayacak fiyatlarla satıldığı yazılmıştır. Tütün içenlere Kapı Kahvede muvakkithane karşındaki bu dükkân tavsiye edilmiştir.²⁵⁰

²⁴⁴ Karadeniz, No:3, 3 Nisan 1335/1919, s.2.

²⁴⁵ Karadeniz, No:3, 3 Nisan 1335/1919, s.2.

²⁴⁶ Karadeniz, No:4, 9 Nisan 1335/1919, s.2.

²⁴⁷ Karadeniz, No:7, 25 Nisan 1335/1919, s.4.

²⁴⁸ Karadeniz, No:9, 8 Mayıs 1335/1919, s.2.

²⁴⁹ Karadeniz, No:9, 8 Mayıs 1335/1919, s.2.

²⁵⁰ Karadeniz, No:16, 17 Temmuz 1335/1919, s.4.

Gazetede “*Muhterem Beyefendilere Müjde*” başlığıyla Osmanlı Terzihanesi’nin reklamı yapılmıştır. Yapılan reklamda Osmanlı Terzihanesi müdürü Ali Atıf Efendi’nin Kurban Bayramı münasebetiyle ucuz ve dayanıklı kumaşları bizzat almak için İstanbul’a gideceği yazılmıştır. Devamında da “*İstanbul’dan aydetinde dikiş ve kumaşlarda rekabet kabul etmez derecede tenzilât yapacağından emin olabiliriz. Sabrediniz, yirmi gün sonra hem güzel hem de ucuz elbise giyineceksiniz.*” denilmiştir.²⁵¹

Gazetede “*Talashlı Birader*” başlığı ile verilen reklamda Giresun’da jandarma binbaşılığında emekli Ahmet Tevfik Bey ile ticaretle uğraşan kardeşi Mehmet Ali Efendi tarafından kurulan ticari müessesenin reklamı yapılmıştır. Güvenle tavsiye edilen müessesenin reklamın içeriği şöyledir: “*Her nevi imtia-yi ticariye üzerine komisyon muamelatıyla iştigal eder. Giresun jandarma binbaşılığında namus ve istikametiyle tanınmış mütekait Ahmet Tevfik Bey ile ticaretle meluf biraderi Mehmet Ali Efendi tarafından tesis olunan Türk müessesesinin muamelatındaki ciddiyeti alakadarane tavsiye ederiz.*”²⁵² Bir başka ticari işletme reklamı da bir İngiliz gemicilik şirketi olan White Star Line şirketi adına yapılmış reklamdır. Karşılıklı konuşma şeklindeki reklamın içeriği şöyledir:²⁵³

- Efendim niçin bu kadar düşünüyorsunuz?
- Şu malların İstanbul’a ne suretle sevk olunacağını...
- A... Bunun için uzun boylu düşünmeye lüzum yok...
- Neden?
- Çünkü üç milyon lira sermaye ile teşkil eden İngiliz (Vayt İstar)²⁵⁴ kumpanyası mallarınızı emin ve salim olarak arzu edilen mahale sevk eder.
- Teşekkür ederim efendim! Giresun’da şubesi var mı?
- Reji karşısında Kara Mustafazade Mahmut Efendi ticarethanesi...

Karadeniz’de sadece iş yeri ilanları yoktur. Sosyal faaliyetlerin de ilanları gazetede verilmiştir. 22 Mart Cumartesi 1919 tarihinde yayımlanan ilk sayıda bir müsamerenin ilanı yapılmıştır. “*Türk Yetimleri Müsameresi*” başlığıyla verilen ilanda “*yarın akşam Sokakbaşında “Şark” Tiyatrosu’nda*” denilmiştir.²⁵⁵ Türk yetimlerinin ihtiyaçları için yapılan bu müsamereden elde edilen gelirin 4000 lira olduğu yazılmıştır. Bir sonraki sayıda verilen “*Bir Müsamere (4000) Lira*” başlığıyla verilen haberde “*Hasılatı kışla pavyonunda iskân edilen Türk öksüz ve yetimlerinin ilbas ve iâşesine ait olmak üzere geçenlerde hanım kızlarımızın iştirakiyle gençlerimiz*

²⁵¹ Karadeniz, No:16, 17 Temmuz 1335/1919, s.4.

²⁵² Karadeniz, No:16, 17 Temmuz 1335/1919, s.4.

²⁵³ Karadeniz, No:16, 17 Temmuz 1335/1919, s.4.

²⁵⁴ White Star Line, 1874 yılında oluşturulmuş gemicilik şirketi.

²⁵⁵ Karadeniz, No:1, 22 Mart 1335/1919, s.2.

tarafından verilen müsamere varidatı (4000) lirayı geçmiştir. Yaşasın yaşasın şefkat ve hamiyet, yaşasın Türk gençliği!...” denilerek yapılan etkinliğin ne kadar önemli olduğu dile getirilmiştir.²⁵⁶ Hanımların Türk yetimleri için yapmış oldukları faaliyetler müsamere ile sınırlı kalmamıştır. Yapmış oldukları bir başka etkinlik de gazetede ilan edilmiştir. “Hanımlara Musahabe” başlıklı ilan da bu etkinlik için “Türk yetimleri menfaatine Salı günü, öğleden sonra; Sokakbaşında Şark tiyatrosunda, saat alaturka altı buçukta...” denilmiştir.²⁵⁷ Ancak yapılacak olan etkinlik, bütün izinlerin alınmış olmasına rağmen bazı yanlış anlaşılımlar neticesinde iptal edilmiştir. İptal edildiğine dair bilgiler şöyle verilmiştir: “Yetimlerimiz için bir nisanda hanımlara verilecek musahabe hükümetin muzaherat-ı kanuniye ve müsaade-i resmiyesine rağmen bazı suizanlar (!?) dolayısıyla maalesef tehir edilmiş ve tehirini talep eden heyet izasında ve Giresunlu tüccardan Firidinzade Hacı Hasan Efendi eytama hanımlar adına üç yüz lira itasını teahhüd etmişlerdir.”²⁵⁸

Gazetede ilanlar bölümünde ölüm ilanı da yapılmıştır. Bölgede uzun müddet noterlik yapan Hocazade Rüştü Efendi’nin ölüm ilanı “Uzun yıllardır memleketimizin noterliğini yapmakta olan Hocazade Rüştü Efendi yakalandığı zatürreden kurtulamayarak bu ayın yirmi ikisinde Salı günü vefat etmiştir. Merhumun kederli ailesinin üzüntülerine katılarak taziyelerimizi beyan ederiz.” denilerek verilmiştir.²⁵⁹ Gazetenin ilanları arasında düğün ilanı da yer almaktadır. Yapılan ilanda Hacı Ahmetzade Salih Efendi’nin oğlu Hasan Efendi ile Giritli Ramazan Efendi’nin kızı İffet Hanım’ın nikâhları kıyılacağını her iki tarafa mutluluklar dileyerek verilmiştir.²⁶⁰

Gazeteye kayıp eşya ilanlarının da verildiği görülmüştür. Toplamda üç tane kayıp eşya ilanı verildiği görülmüştür. Mülga Nokta Taburu kâtibi Nuri Reşat Bey kaybettiği mühür ile ilgili vermiş olduğu ilanda “Zayi eylediğim mührümle kimseye borcum yoktur. Zuhurunda hükmü olmayacağını ilan eylerim.” demiştir.²⁶¹ Bir başka kayıp eşya ilanını da Keşap Bayramşah Karyesi İmamının oğlu İbrahim Fevzi Bey vermiştir. İlanda 14 Haziran Cumartesi günü Bayramşah Köyü’ne ait imamlık mührü ile şahsına ait mührü kaybettiğini ancak sekiz gün sonra bulduğunu belirtmiştir. Hiç kimseye bu mühürler taahhütleri ve borcunun olmadığını ve mühürlerini iptal ettiğini dile getirmiştir. Kimin alacağı varsa şimdiden müracaat etmeleri ve bundan sonra edilecek müracaatların geçerli olmayacağını belirtmiştir.²⁶² Bir diğer kayıp ilanı da Kırımlızade Osman Galip’in vermiş olduğu kayıp ilanıdır. Kaybettiği mührünü elde ettiğini hiç kimseye borcu

²⁵⁶ Karadeniz, No:2, 30 Mart 1335/1919, s.2.

²⁵⁷ Karadeniz, No:2, 30 Mart 1335/1919, s.2.

²⁵⁸ Karadeniz, No:3, 3 Nisan 1335/1919, s.2.

²⁵⁹ Karadeniz, No:7, 25 Nisan 1335/1919, s.4.

²⁶⁰ Karadeniz, No:8, 2 Mayıs 1335/1919, s.2.

²⁶¹ Karadeniz, No:12, 2 Haziran 1335/1919, s.4.

²⁶² Karadeniz, No:14, 26 Haziran 1335/1919, s.4.

olmadığını ve bir hükmü olmadığını belirtmiştir.²⁶³ Bir başka kayıp ilanı eşya değil de insan için verilmiştir. “*Gümüşhane-Giresun Metropolit tarafından ilan olunur ki*” başlığıyla verilen ilanda kayıp bir Rum’un bulunup canlı olarak getirilmesine dair şöyle denilmiştir. “*Gaipte bulunan biçare dava vekili Benayut Ermedi’yi berhayat olarak götürüp teslim eden şahsa mumaileyhin akrabası dersadeti Kalaycıoğlu Vasil Efendi tarafından ve metropolit efendi vasıtasıyla 1000 adet Osmanlı lirası bahşis verileceği ilan olunur.*”²⁶⁴

Karadeniz Gazetesi yazarları aynı zamanda Giresun’da yayımlanan Işık Mecmuası’nda da yazılar yazdığı için gazetede Işık’ın yazıları hakkında da reklam yapılmıştır. Işık Mecmuası’ndaki iki yazı hakkında reklam yapılmıştır. İlk reklam 30 Mart 1335/1919 tarihli ikinci sayıdaki “*İki Muzip Arasında*” başlığıyla verilmiştir. Yapılan reklamın içeriği şöyledir:²⁶⁵

- Azizim “Işık”ın on dördüncü numarasında tiyatro hakkındaki “Açık İztizah”ı gördünüz mü?
- Evet; (Fettahzade)nin değil mi? Amma da yazmış ha!.. Lakin bu adam kim?
- Bilmiyorum fakat memlekette de kıyametler kopuyor: bilsen, onu yazana da, gazetenin müdür-i mesulüne de neler söylüyorlar, neler!...
- (Tebessümle) varsın söylesinler, ne zarar?... Şunu da unutmayalım ki yapılan istizah pek nazik ve pek haklıdır. Doğrusu, Müftü Efendi buna meydan vermemeliydi!...
- Evet; işittim ki “Topaloğlu” da bir şey yazmış?
- Öyle söylüyorlar; hem pek acı ve gelecek Işık’ta imiş.
- Ya.. O halde? Ben karışmam; neme lazım! (??)”

Işık Mecmuası’na ait bir diğer reklam Frengi hastalığı ilgili yazılmış bir yazının reklamıdır. “*Dikkat*” başlığı ile verilen reklamda “*Şahadetnamesiz küşat edilip kapanması emrinin vusulüne rağmen icra-i senette devamı iltizamı ve meccanen (?) frengi tedavisi hakkındaki tafsilat gelecek Işık’da neşr edilecektir.*” denilerek yazının mutlaka okunması gerektiği söylenmiştir.²⁶⁶

Gazete sahipleri gazete hakkındaki malumatları da okuyucularına ilan etmiştir. Karadeniz’in ilk üç sayısında müdür olarak adı geçen Osman Fikret Bey’in müdürlükten istifa ettiği dördüncü sayıda okuyuculara “*Gazetemiz müdür-i meshuli ve heyeti tahririyemizden Osman Fikret Efendi müdür-i meshullikten istifa etmiştir.*” denilerek ilan edilmiştir.²⁶⁷ Yine gazete hakkında bir başka ilanda gazete ile ilgili bilgi sahibi olmak isteyenlerin direkt olarak gazete müdüründen veyahut

²⁶³ Karadeniz, No:9, 8 Mayıs 1335/1919, s.2.

²⁶⁴ Karadeniz, No:14, 26 Haziran 1335/1919, s.4.

²⁶⁵ Karadeniz, No:2, 30 Mart 1335/1919, s.2.

²⁶⁶ Karadeniz, No:12, 2 Haziran 1335/1919, s.4.

²⁶⁷ Karadeniz, No:12, 2 Haziran 1335/1919, s.4.

müdürün göstermiş olacağı bir kimseden bilgi almalarını, bunların bulunmadığı zamanlarda Niyazi Tayyip Bey'e başvurmaları gerektiğini, bunun dışında kimsenin kendi adlarına hareket etmeye hakları olmadığını bildirmişlerdir.²⁶⁸ Yine gazetenin idari işleri ile ilgili bir ilanda gazetenin sahibi Dr. Ali Naci Bey'in Trabzon Muhafaza-ı Millîye Cemiyeti Giresun Şubesi delegesi olarak Erzurum Kongresi'ne katıldığı için onun Erzurum'dan dönüşüne kadar geçen sürede gazetenin idari işleri ile ilgili konularda Işık Kitaphanesi'ne başvurulması istenmiştir.²⁶⁹

Karadeniz Gazetesi'nde ilanların çoğunluğunu resmî ilanlar oluşturmaktadır. Giresun Tahrirat Kâtipliği görevine atanan Hocaade Ziya Bey bu vazifeden dolayı gazetede tebrik edilmiştir. Gazetede yazıya göre daha önceden bu görevde bulunan Ziya Bey tehcir meselesinden vatandaşlara hoşgörülü davrandığı için Cemal Azmi Bey tarafından görevinden alınmıştır. Görevine atanmasından memnun kaldıklarını belirtmişler ancak uğradığı acılara mükâfat olarak daha büyük bir makama verilmesi gerektiğini düşündüklerini de dile getirmişlerdir.²⁷⁰ Trabzon Vilayet Valiliği'ne atanan Mehmet Galip Bey'in Trabzon'a giderken beraberindekilerle birlikte Giresun'a uğradığını, birkaç saat dinlendikten sonra yeniden yola devam ettiği yazılmış ve yeni görevi tebrik edilmiş ve bu görevinde başarılar dilenmiştir.²⁷¹ Bir başka ilanda da Piraziz Nahiye Müdürü Vasıf Efendi hakkında yapılan şikâyet üzerine görevden el çektirilmiş ve geçirdiği soruşturma neticesinde görevi başına dönmüş olduğu bilgisi verilmiştir.²⁷²

Gazetede resmî ilanlardan bir başkası da müftülüğün yapmış olduğu ilanlardır. Camilerde boşalan imam-hatiplik vazifesi için yapılacak olan sınavlara girmek isteyenlerin Giresun Tevcih-i Cihat Komisyonu'na başvurmaları gerektiğini belirten ilanlar yapılmıştır. Bu şekilde gazetede ilki 2 Mayıs tarihli sekizinci sayıda, sonuncusu 14 Haziran tarihli on üçüncü sayıda olmak üzere toplam dört ilan bulunmaktadır. 2 Mayıs tarihli sekizinci sayıdaki ilan Keşap Nahiyesi'ne bağlı Frenk Karyesi imamlığı için yapılacak olan sınavın ilanıdır. Göreve talip olanların Fi 26 Nisan 1335/1919 tarihli ilan tarihinden itibaren on beş gün içerisinde komisyona başvurmaları istenmiştir.²⁷³ Bir diğer ilan 15 Mayıs 1919 tarihli onuncu sayıdaki Ulupir Karyesi imamlığı için müftülüğün yapılan ilandır. İlanda imamlık sınavına başvurmak isteyenlerin Fi 13 Mayıs 1335/1919 tarihinden itibaren on beş gün süre içerisinde Giresun Tevcihi Cihat Komisyonu'na başvurmaları istenmiştir.²⁷⁴ Bir diğer ilan "*Tevcih-i Cihat Komisyonu'ndan*" başlığı ile 2 Haziran 1335/1919 tarihli on ikinci sayıda verilmiştir. Akköy Nahiye'si Mağdala karyesinin camii şerifinin boşalan imam-hatiplik makamı

²⁶⁸ Karadeniz, No:5, 14 Nisan 1335/1919, s.2.

²⁶⁹ Karadeniz, No:15, 8 Temmuz 1335/1919, s.4.

²⁷⁰ Karadeniz, No:1, 22 Mart 1335/1919, s.2.

²⁷¹ Karadeniz, No:6, 21 Nisan 1335/1919, s.2.

²⁷² Karadeniz, No:12, 2 Haziran 1335/1919, s.4.

²⁷³ Karadeniz, No:8, 2 Mayıs 1335/1919, s.2.

²⁷⁴ Karadeniz, No:10, 15 Mayıs 1335/1919, s.4.

için yapılacak olan sınavın 30 Mayıs 1335/1919 tarihi ilanından itibaren on beş gün içerisinde komisyona başvurmaları ilan edilmiştir.²⁷⁵ Müftülükler tarafından yapılan son ilan “Giresun Müftülüğünden” başlığıyla 14 Haziran tarihli on üçüncü sayıda verilmiştir. Akköy Nahiyesi Darı karyesinin imamlık sınavı için ilan edilen 10 Haziran 1335/1919 tarihinden itibaren on beş gün süre zarfında komisyona başvurmaları ilan edilmiştir.²⁷⁶ Bir başka ilan da mal müdürlüğü tarafından yapılan memur alımı ilanıdır. Orman cibayet memurluğu için yapılmış ilan da şöyle denilmektedir: “Dört yüz kuruş maaşla merkez orman cibayet memurluğu münhal olduğundan şehr-i hal on yedinci günü meclis-i idarede bila imtihan talip olanlar makam-ı kaymakamıya müracaat eylemeleri ilan olunur.”²⁷⁷ Bir başka resmî kurum ilanı da Giresun Ahzı Asker Şubesi Riyasetinin birinci ve ikinci sınıf ihtiyat zabitlerinin terhisleri hakkında yapmış olduğu ilandır. Yapılan ilanın içeriği ise şöyledir: “Bilumum birinci ve ikinci sınıf ihtiyat zabitleri yedlerinde bulunan terhis vesikalarını şubeye teslim ederek vurud eden matbu vesikalardan almalarının ve üçer adet vesikalarına rabt ve ilsak edilmek üzere ufak kıta, fotoğraflarıyla şubeye müracaat etmeleri ilan olunur.”²⁷⁸

Gazetede yapılan resmi ilanlar arasında mahkeme ilanları da bulunmaktadır. Bu ilanlar her sayının son sayfasında sayfanın en sonunda yer almaktadırlar. 1, 3, 6, 7, 8, 10 ve 13. sayılarında mahkeme kararlarının ilanları bulunmaktadır.²⁷⁹ Bu ilanların ilki ilan 22 Mart 1335/1919 tarihli birinci sayıda Giresun Bidayet Mahkemesi Hukuk Dairesi tarafından yapılmıştır. Bu ilanda Giresun kasabasından Delikarı Hacı Miyeldi Efendi’nin Mildiyadi Kostantin Veledi İlya ve Fideci oğlu Nikola haklarında açmış olduğu alacak davasının 16 Teşrinievvel 1334 (16 Ekim 1918) tarihinde görülecek olan davanın ilanı yapılmıştır. 14 Haziran 1335/1919 tarihli sayıda kendilerine gönderilen tebligatlarda davalı kişilerin ailecek yerlerinden taşınmış oldukları ve bu nedenle davanın dönemin kanunlarına göre karara bağlanacağı hükmüne yer verilmiştir.²⁸⁰ Bir diğer ilanda da yine Giresun kasabasından Yordam Efendi’nin Çıtlakkale mahallesinden Hristo, Yanko ve İstavro adlı kişilerden alacağına karşılık açmış olduğu davanın karara bağlanması hususunda yapılmıştır.²⁸¹ Akköy Hakani İdaresi’nin yapmış olduğu ilanda Akköy nahiyesinin Bulancak mahallesinde Leo isimli bir gayrimüslimin Yorgo isminde bir başka gayrimüslime olan borçları karşılığındaki mülklerinin ihaleye çıkarılacağı ve talip olanların Akköy Nahiyesi Defteri Hakani

²⁷⁵ Karadeniz, No:12, 2 Haziran 1335/1919, s.4.

²⁷⁶ Karadeniz, No:13, 14 Haziran 1335/1919, s.4.

²⁷⁷ Karadeniz, No:10, 30 Mayıs 1335/1919, s.4.

²⁷⁸ Karadeniz, No:14, 26 Haziran 1335/1919, s.4.

²⁷⁹ Bu ilanlar daha çok savaş sonrası dönemde ekonomik sıkıntılar çekildiği için ödenememiş borçlar ve bu borçlara karşılık rehin verilmiş mülklerin satışa çıkarılması ile alakalıdır. Verilen ilanlarda genellikle gayrimüslim ahalinin isimlerinin geçiyor olması ekonomik alanda bölge için ne derecede önde olduklarını gösteren önemli bir delil olarak göze çarpmaktadır.

²⁸⁰ Karadeniz, No:1, 22 Mart 1335/1919, s.2; Karadeniz, No:13, 14 Haziran 1335/1919, s.4.

²⁸¹ Karadeniz, No:7, 25 Nisan 1335/1919, s.4.

İdare'si'ne başvurmaları hususunda bir ilan yapılmıştır.²⁸² Keşap Tapu Dairesi'nin yapmış olduğu ilanda Firmacıoğlu kerimesi İsmahan isimli kişinin Salbacakzade İsmail Efendi'ye beş yşz bin kuruş borcuna karşılık vermiş olduğu bir tarla ve bir bahçenin 11 Nisan 1335/1919 tarihinde ihalesinin yapıldığı ve on gşn mşddetçe yşzde řç zamlarla askıya çıkarıldığı ve talip olanların Keşap Defteri Hakani İdare'si'ne başvurmaları gerektiği belirtilmiştir.²⁸³ İcra Dairesi'nin yapmış olduğu ilk ilan Karahisar-ı şarkı Hastanesi'ne ait bir şkşzş almasından ştşrş kasaba esnafından Gşllş oğlu Yanin'in 8 Temmuz 1334/1919 tarihinde gşrşlen mahkemesinde almış olduğu bir yıllık cezanın adresinde bulunmadığı ve gittiği yerin bilinmediği için kendisine tebliğ edilememiş olmasından dolayı karara bağlanmış ceza kanunun gerekli maddeleri uyarınca karara bağlandığı hususundaki ilanlarıdır. İcra dairesinin vermiş olduğu bir diğer ilan Ahmet Tutan Efendi'nin Yolağzı kasabasından Melik oğlu Yani bir Anastas adlı kişiden alacağı olan iki yşz otuz kantar fındığa karşılık icraya vermiş olduğu ilandır. Ancak bu davada da davalı tarafın adresinde bulunamamıştır.²⁸⁴ Giresun İcra Memurluğunun yapmış olduğu ilanda ise Giresun Kasabası'ndan Dervişzade Ali Efendi'nin ř oğlunun Hamit avuş terekesinden alacağı olan Hasargiriş Karyesindeki bahçenin satışa çıkarılacağını, talip olanların ilan tarihinden itibaren otuz gşn içerisinde Mehmet Ağa'ya mşracaat etmeleri gerektiği yazılmıştır.²⁸⁵ Gazetede bir başka ilan Giresun Aşar ve Ruhsatiye Memuru Zşhtş Bey'in yapmış olduğu ilandır. Bazı gelişmelerden dolayı elindeki işi bitirememesinden ştşrş Fatsa ve Cemaş Bolaman eşraf ve ailelerinden bu konu ile ilgili olarak kusurunun affedilmesi hususunda temennilerde bulunmuştur.²⁸⁶

Gazetede yer alan mahkeme kayıtlarının çoğunluğu Gayrimşslim ahalinin alacak verecek davalarını kapsamaktadır. Bu durum da bu Gayrimşslim ahalinin Giresun'un ticari hayatında ne derecede önemli olduğunu gşsteren önemli kayıtlardır.

²⁸² **Karadeniz**, No:10, 30 Mayıs 1335/1919, s.4.

²⁸³ **Karadeniz**, No:6, 21 Nisan 1335/1919, s.2.

²⁸⁴ **Karadeniz**, No:5, 14 Nisan 1335/1919; **Karadeniz**, No:8, 2 Mayıs 1335/1919, s.2.

²⁸⁵ **Karadeniz**, No:3, 3 Nisan 1335/1919, s.2.

²⁸⁶ **Karadeniz**, No:17, 25 Temmuz 1335/1919, s.4.

SONUÇ

Sanayi Devrimi ve sonrasında batılı devletlerin ekonomik alandaki hızlı yükselişi beraberinde askeri rekabeti de getirmiştir. Sanayi devrimini gerçekleştirmiş olan Avrupalı devletler dünyanın geriye kalan coğrafyası üzerinde müthiş bir sömürge yarışına girişmişlerdir. Avrupa’da siyasi birliğini diğer devletlere göre daha geç tarihlerde sağlayabilen Almanya ve İtalya’nın bu sömürge yarışında diğer devletlerin sömürge alanlarına göz dikmeleri devletlerarasında kutuplaşmalara sebebiyet vermiştir. Bu kutuplaşma 1914 tarihinde bütün dünyayı etkileyecek olan bir savaşın patlak vermesine neden olmuştur. Dört yıl süren bu savaş neticesinde dünya üzerindeki birçok devlet doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmiştir. Bu savaşta doğrudan etkilenen devletlerden bir tanesi de Osmanlı Devleti olmuştur. Osmanlı Devleti uzun süren savaşlar silsilesine dünya savaşının da eklenmesi ile her alanda büyük sıkıntılar yaşamaya başlamıştır. Uzun süren savaş yılları ekonomiyi alt üst etmekle kalmamış üstüne bir de vatan toprağının işgal edilmesi gibi bir tehlike ile karşı karşıya kalınmıştır.

I. Dünya Savaşı neticesinde imzalanan Mondros Mütarekesi ile elinde avucunda vatan toprağı dışında hiçbir şeyi kalmayan Türk insanının vatani da elinden alınmaya çalışılmıştır. I. Dünya Savaşı sonrasında imzalan Mondros Mütarekesi ile Anadolu’da yeni bir dönem başlamıştır. Yıllardır devam eden savaşlar neticesinde Anadolu bir fiil işgal edilmekle karşı karşıya kalmıştır. dönüşmüştür. Mütareke sonrası ülkenin yavaş yavaş işgal edilmesine Anadolu Türklüğü tepki göstermiş ve direnişler başlatmıştır. Her şeyi elinden alınan Anadolu Türklüğü bu işgallere müsaade etmemiş ve elinde avucunda ne varsa onunla birlikte mücadeleye girişmiştir. Mütareke sonrası işgallere karşı bölge bölge başlatılan bu mücadelenin bütün Anadolu’da birlik ve beraberlik içerisinde devam edilmesini sağlamada basın-yayının önemi oldukça önemlidir. Özellikle gazeteler bu alanda çok büyük sorumluluk üstlenmiştir.

Osmanlı Devleti’nde basın yayın faaliyetleri Avrupa’ya göre daha geç bir dönemde başlamıştır. Gazetecilik XIX. yüzyılda başlamış zirve dönemini XX. yüzyılda yaşamıştır. Bu süre içerisinde birçok gazete çıkarılmıştır. Bu gazetelerden uzun ömürlü olanlar olduğu gibi kısa ömürlü olanlar da olmuştur. Bu süre içerisinde maddi olumsuzluk ve imkânsızlıklar olmasına rağmen basın alanındaki faaliyetler artarak devam etmiştir. Özellikle I. Dünya Savaşı süresindeki ve sonrasındaki ağır ekonomik ve sosyal şartlar dolayısıyla birçok gazete yayın hayatına devam edememiş ve kapatılmıştır. Karadeniz Gazetesi ekonomik anlamda sıkıntılı bir dönemde yayın hayatına başlamıştır.

Millî Mücadele Dönemi'nde yayın yapan gazeteler içerisinde bir kısmı başlatılan mücadeleye destek verirken bir kısmı da bu mücadeleye karşı çıkmıştır. İşgallere karşı başlayan Millî Mücadele'ye destek veren gazeteler bu mücadelenin haklılığını, yapılan işgallerin haksızlığını, Anadolu'nun bir Türk yurdu olduğunu duyurmak için çalışmışlardır. Karadeniz Gazetesi de bu dönemde üzerine düşen görevi yapmış ve Millî Mücadele'ye destek veren, bu mücadelenin haklılığını duyurmaya çalışan gazeteler içerisinde yerini almıştır.

Millî Mücadele Dönemi'nin başlarında 22 Mart 1919 tarihinde yayın hayatına başlayan Karadeniz gazetesi 25 Temmuz 1919 tarihinde muhtemeldir ki son sayısını yayınlamıştır. Gazete bu kısa sürede memleketin içerisinde bulunduğu sıkıntılı sürece dair yazıların yazıldığı, bölgeyi ilgilendiren önemli konuların haber yapıldığı ayrıca bütün dünyayı ilgilendiren haberlerin de yazıldığı bir yerel gazete olmuştur. Gazetenin sahibinin ve yazarlarının Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti'nin Giresun şubesinin üyelerinden olmaları gazetenin Millî Mücadele destekli bir tavır almasını ve yayınlarını bu yönde yapmasını sağlamıştır. Millî Mücadele'ye destek veren, ülkenin kurtuluşunun mücadeleden geçtiğine inanan ve bunu savunan bir gazete olmuştur. Memleketin içerisine düşmüş olduğu bu durumdan İttihatçılar sorumlu tutulmuş ve İttihatçılara karşı bir tutum içerisine girilmiştir. İttihatçı karşıtlığı ile Millî Mücadele'nin yanında olmuş bir gazetededir. Millî Mücadele'nin en önemli noktası olan millî birlik ve teşkilatlanma konusu gazetenin hemen her sayısında ele alınmış ve özellikle vurgulanmıştır. Gazetede ekonomiden sosyal hayata, sağlıktan eğitime, siyasi hayattan askeri sorunlara çok geniş alanlarda haberler yapılmış ve yazılmıştır.

Yerel bir gazete olmasına rağmen on yedi sayılık gazetenin on dört sayısındaki baş makale diyebileceğimiz yazılar memleketin içinde bulunduğu sıkıntılı durum üzerine kaleme alınmış önemli siyasi yazılardır. Bu yazılar içerisinde memleketin içinde bulunduğu duruma düşme sebepleri ve bu sıkıntılı durumdan kurtulmak için izlenmesi gereken yola kadar çeşitli yazılar kaleme alınmıştır. Halkın Millî Mücadele'nin sancağı altında birleşmesi için çalışılmıştır. Yerel manada baktığımız zaman da Giresun şehri Rumların hak iddia ettiği şehirlerimizden birisi olmuş ve bu nedenden dolayı da çetecilik faaliyetleri bu bölgede sıkça görülmüştür. Karadeniz gazetesi yazarları yazmış oldukları yazılarında, yapmış olduğu haberlerde bu konu üzerinde de oldukça fazlasıyla durmuş, bu şehrin ve memleketin ne Rum'a ne de Ermeni'ye ait olmadığını, Türk'ün vatani olduğunu anlatmaya ve duyurmaya çalışmıştır. Bu doğrultuda Trabzon merkezli Rumca yayın yapan Epochi gazetesi ile bir mücadeleye girildiği de gazetede yer alan haberlerden anlaşılabilmektedir. Rum ve Ermeniler ile hem sahada mücadele edilirken hem de basın yoluyla bir mücadele söz konusudur.

Gazetede önemli yer tutan bir konu da İzmir'in işgali olmuştur. İzmir'in işgali bütün memlekette büyük bir felaket olarak görülmüş ve büyük bir tepkiyle karşılanmıştır. Yapılan işgallerin haksızlığı üzerine durulurken İzmir'in savaş meydanındaki devletler tarafından değil de

Yunanistan tarafında işgal edilmesi ayrıca bir tepkiye neden olmuştur. Bu işgal Anadolu'nun diğer bölgelerinin de aynı kaderi paylaşma ihtimali olduğunu gözler önüne sermiştir. Ayrıca bu işgal azınlıkların girişmiş oldukları faaliyetlerde daha da azıtmalarına neden olmuştur. Bütün bunlar da Anadolu'daki Millî Mücadele'nin daha da alevlenmesine, işgale karşı verilen bu tepki bir uyanışın, birlikteliğin ve belki de kurtuluşun kapılarını aralayan girişimlerin hızlanmasına vesile olmuştur. Karadeniz Gazetesi de bir sayısını tamamıyla İzmir'in Yunan tarafından işgal edilmesine ayırarak halkın bu konuda bilinçlenmesi ve harekete geçmesi için çalışmıştır.

Uzun yıllar boyunca savaşlarca boğuşan Osmanlı Devleti ekonomik olarak ağır sıkıntılar çekmiştir. I. Dünya Savaşı'ndan mağlup çıkan devletin hali hazırda zor olan ekonomik şartları daha da ağırlaştırmıştır, çekilen ekonomik şartları daha da ağırlaştırmıştır. Ülke genelinde var olan sıkıntı Giresun'da da kendini göstermiştir. Hem Giresun hem de bütün memleketi ilgilendiren konularda yazılar yazılmış, haberler yapılmıştır. Çekilen ekonomik sıkıntıların yanında ortaya çıkan kara borsacılık ve kaçakçılık faaliyetleri üzerine haberler yapılmış ve bunu yapanların yetkililerce cezalandırılması istenmiştir. Gazetede önemli yer tutan bir başka konu da sosyal konulardır. Halkın çektiği sıkıntılardan, yetimlerin durumuna, düğünlerden eğlencelere kadar çeşitli konularda yazılar yazılmış, haberler yapılmıştır. Halkın bu konularda bilinçlendirilmesi için çalışılmıştır. Müslüman ahali yoksula ve yetime yardım konusunda Rumların kendi aralarındaki birliktelikler örnek gösterilerek daha fazla özverili ve daha fazla fedakâr olmaya davet edilmiştir. Karadeniz Gazetesi yayımlandığı dört aylık süre içerisinde yayımlanmış olduğu yazılar ile Millî Mücadele'ye destek veren, Millî Mücadele'nin, birlik ve beraberliğinin tesis edilmesi için çalışmış ve çabalamıştır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

a. Gazeteler

Karadeniz Gazetesi'nin 1-17. sayıları esas kaynak olarak kullanılmıştır.

b. Diğer Kaynaklar

Acun, Fatma (1999), "Tarih Boyunca Pontus", **Millî Mücadelede Giresun (Sempozyum 6-7 Mart 1999)**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:3, İstanbul, 19-34.

Akbulut, Mustafa (2002), "İbrahim Müteferrika ve ilk Türk Matbaası", **Türkler**, içinde 14 (1638-1661), Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

Akın, Cavit (1997), "Millî Mücadele ve Erzurum Kongresi'nde Giresun Delegeleri", **Giresun Tarihi Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:1, İstanbul, 275-286.

Aktaş, Hayati (2019), "I. Dünya Savaşı Sonrasında Karadeniz'de Bağımsız Ermenistan Devleti Kurulması Planları", **Ermeni Araştırmaları Dergisi**, (62), 33-46.

Albayrak, Hüseyin (1994), **Trabzon Basın Tarihi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.

_____ (1997), "Millî Mücadele'de Giresun Basını", ", **Giresun Tarihi Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:1, İstanbul, 287-323.

_____ (1999), "Millî Mücadele'de Giresun'da İki Sima İki Ses", **Millî Mücadelede Giresun (Sempozyum 6-7 Mart 1999)**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:3, İstanbul, 201-222.

_____ (2010), **Dünden bugüne Trabzon Basını 1869-2009**, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yayını, c.1, Ankara.

Alparslan, Teoman (2007), **Topal Osman Ağa**, Kum Saati Yayınları, İstanbul.

Alptekin, Coşkun (1978), "Erzurum Kongresi" **Atatürk Devrimleri Enstitüsü Dergisi**, 1, (1), Erzurum, 35-49.

Ayışığı, Metin (2012), **Belgeler Işığında Millî Mücadele Tarihimiz**, Sentez Yayıncılık, İstanbul.

Baykara, Tuncer (2009), **Türk İnkılap Tarihi ve Atatürk İlkeleri**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

- Beyoğlu, Süleyman (1997), “Millî Mücadele’de Giresun’un Yeri ve Önemi”, **Giresun Tarihi Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:1, İstanbul, 209-229.
- _____ (1999), “Belgelerle Osman Ağa (1883-1923)”, **Millî Mücadelede Giresun (Sempozyum 6-7 Mart 1999)**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:3, İstanbul, 77-98.
- _____ (2007), “Giresun’da Pontusçu Faaliyetler ve Osman Ağa”, Ed: Veysel Usta, **Başlangıçtan Günümüze Pontus Sorunu**, Serander Yayınları, Trabzon, 365-385.
- Bilgin, Mehmet (1997), “Türkmen Beylikleri ve İskân Hareketleri”, **Giresun Tarihi Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:1, İstanbul, 77-109.
- Bostan, M. Hanefi (1997), “Giresun Kazasının idari Taksimatı ve Nüfusu”, **Giresun Tarihi Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:1, İstanbul, 119-136.
- _____ (1999), “Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti’nin Doğu Karadeniz Bölgesi’nde Yaşayanların Türk olduğuna Dair Bir Muhtırası”, **Millî Mücadelede Giresun (Sempozyum 6-7 Mart 1999)**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:3, İstanbul, 35-55.
- Bozalioğlu, İsmail (1999), “Giresun’da Millî Mücadele Ruhu”, **Millî Mücadelede Giresun (Sempozyum 6-7 Mart 1999)**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:3, İstanbul, 69-76.
- Bülbül, A. Rıdvan (2000), **Genel Gazetecilik Bilgileri**, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Çadırcı, Musa (1997), **Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Çakmak, Aydın (2010), **Millî Mücadele Döneminde Giresun’da Yayınlanan Bir Dergi: Işık (1918-1923)**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi-Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Çapa, Mesut (1970), “Giresun Mutasarrıfının Pontus Meseleleriyle İlgili Bir Raporu”, **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, (29), İstanbul.
- _____ (2001), **Pontus Meselesi**, Serander Yayınları, Trabzon.
- Darkot, Besim (1993), “Giresun”, **İslam Ansiklopedisi içinde 4 (789-790)**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Demirci, Hasan (2016), **1919’da Amerikan Heyetlerinin Doğu Anadolu ve Transkafkasya Gezileri ve Ermeni Meselesine Dair Raporları**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Batman Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman.
- Doğanay, Rahmi (2001), **Millî Mücadele’de Karadeniz (1919-1922)**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.

- Duman, H. Harun (2007), “ Osmanlı Döneminde Yerel Basın (1828-1922)”, **Türkiye’de Yerel Basın**, Ed: Fuat Sezgin, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 77-88.
- Emecen, Feridun M. (1996), “ Giresun”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi içinde** 14 (78-84), Türk Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- _____ (1997), “Giresun Tarihinin Meseleleri”, **Giresun Tarihi Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:1, İstanbul, 19-24.
- Goloğlu, Mahmut (1968), **Erzurum Kongresi**, Ankara.
- Gökdağ, Bilgehan Atsız (1997), “M.Ö. 2000’li Yıllardan Günümüze Giresun’daki Türk Varlığı”, **Giresun Tarihi Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:1, İstanbul, 25-49.
- İltar, Gazanfer (2016), **Giresun Evleri**, Dönence Basım ve Yayın Hizmetleri, İstanbul.
- İnan, Kenan (1997), “Giresun Havalisinde Türkmenler”, **Giresun Tarihi Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:1, İstanbul, 59-75.
- İnuğur, M. Nuri (2005), **Basın ve Yayın Tarihi**, 5. Baskı, Der Yayınları, İstanbul.
- İpek, Nedim (1999), “ Giresun Kazasının Nüfusuna Dair Bir Değerlendirme”, **Millî Mücadelede Giresun (Sempozyum 6-7 Mart 1999)**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:3, İstanbul, 223-232.
- Kalelioğlu, Oğuz (2008), “Türk Yunan İlişkileri ve Megali İdea” **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, (41), 105-123.
- Koloğlu, Orhan, “Osmanlı Basını, İçeriği ve Rejimi”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi içinde** 1 (68-93), İletişim Yayınları, İstanbul.
- _____ “Türkçe –Dışı Basın”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi içinde** 1 (94-98), İletişim Yayınları, İstanbul.,
- Kurt, Yılmaz(1995), **Pontus Meselesi**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları No:68, TBMM Basımevi, Ankara
- Lüleci, Abdullah (2009), **İşgal İstanbul’unda Salgın Hastalıklar (1918-1922)**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Öksüz, Melek (2018), “‘Trabzon’da Meşveret’ Gazetesi’ndeki Reklamlar Üzerinden Trabzon’un Sosyal-Ekonomik ve Kültürel Analizi”, **Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, (24), 199-234.
- Özel, Sabahattin (1991) **Millî Mücadelede Trabzon**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Özüçetin, Yaşar (2008), “Millî Mücadele İçerisinde Pontus Meselesi ve Yunanistan’ın Rolü”, **Karadeniz Araştırmaları Dergisi**, (16), 49-64.
- Sabev, Orlin (2003), **İbrahim Müteferrika ya da İlk Osmanlı Matbaa Serüveni**, Yeditepe Yayınları, İstanbul.

- Şenşekerci, Erkan (1994), **Siyasal Boyutlarıyla Türk-Yunan İlişkileri (1830-1852)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tetik, Murat (2016), **Millî Mücadele’de Giresun ve Havalisi (1918-1922)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van.
- Tokgöz, Oya (2006), **Temel Gazetecilik**, İmge Kitapevi, 6. Baskı, İstanbul.
- Topuz, Hıfzı (2003), **II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, Remzi Kitapevi, 5. Basım, İstanbul.
- Ural, Selçuk (2007), “Mütareke Döneminde Trabzon Vilayeti’nin Sosyal ve Ekonomik Durumunu Düzeltmeye Yönelik Çalışmalar”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, (32), 269-287.
- Usta, Veysel (2007), “Osman Fikret Topallı ve Millî Mücadele’de Giresun Hatıratı”, Kenan İnan, Hikmet Öksüz, Mehmet Okur, Veysel Usta (Haz.), **Karadeniz Tarihi Sempozyumu (25-26 Mayıs 2005)**, Karadeniz Teknik üniversitesi Yayınları, Trabzon, 2, 969-982.
- Üçer, Sırrı Emrah (2008), **Mütareke Döneminde Osmanlı Kamuoyunda Amerikan İmgesi ve Tesiri (Eylül 1918-Mayıs 1919)**, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Üçüncü, Uğur (2017), “Millî Mücadele Yıllarında Gümüşhane’de Rumlar ve Pontus Meselesi”, **Karadeniz Araştırmaları Dergisi**, 12, (23), 107-142.
- Varlık, Bülent, “Yerel Basının Öncüsü: Vilayet Gazeteleri”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi içinde** 1 (99-102), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Yamaner, Onur (2014), “Birinci Dünya Savaşı’nda İngiliz Kadını Üzerine Bir İnceleme: Savaşın İngiliz Kadınına Etkisi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, (42), 145-150.
- Yerasimos, Stefanos (2015), **Milletler ve Sınırlar, Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu**, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Yılmaz, Özgür (2009), “19. Yüzyılın İkinci Yarısında İngiliz Konsolos Belgelerine Göre Giresun (1856-1900)”, **Uluslararası Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu (09-11 Ekim 2008)Bildiriler**, Gazanfer İltar (Ed.) c.I, Giresun Belediyesi Yayınları, Ankara, 517-536.
- Yüksel, Ayhan (1997), “ Savaş Yıllarında Giresun (1914-1922): Sosyal ve Ekonomik Durum”, **Giresun Tarihi Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:1, İstanbul, 173-188.
- _____ (2006), “Millî Mücadele’de Giresunlu Osman Ağa ve Arkadaşlarının Affı”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, (231), Mart, 55-59.

EKLER

➤ نومرو : ۱ ➤

(جمعايرتسي)

➤ ۲۲ مارت - ۱۳۳۵ ➤

کیره سون تورک کنجلیکنک ملی امللرینه خادم

صاحب امتیازی :

دورقتر علی نامی

ستهلکی یور نسخه اعتبارله آونیه سی

هریر ایچون (۲۰۰) فروشدر .

اعلاندن مشولیت قبول ایدلز .

مدیر مسئول و محرری :

عثمان فکرت

اداره خانه سی :

کیره سونده (بايقال کتابخانه سی)

آدرس : کیره سونده « قره دکر »

قره دکر

یکدن تاسیسی : ۲۲ مارت ، ۱۳۳۵ - ۱۹۱۹

نسخه سی (۱۰۰) یاز

شیمدیلک هفته ده برقمه جیقار

نسخه سی (۱۰۰) یاز

نسخه سی (۱۰۰) یاز

« بعث بعدالموت .. »

قره دکر ، قره دکر ! .. معزز قارئلرم ، ایشته نهایت کوروندی . موت ، صاحب و محرری استاد تحریرم کیره سونلی دوریش محمدجیدی ک مرحومک بالقائده شهادتیه ، یدی ییلدر ساحة مطبوعاتدن افول ایدن قره دکر ، ایشته بوکون « بعث بعدالموت » سربینه مظهر اولدی . آج ، لاکن ییلکه کر ، نیم یارالی قایمک دیرینلکلر نده ، اوشهدک و عترته نیک نه آجی ، عطاتی خاطره لری مدفوندر ! .. زمانی کلدیکه ، خاطره لری سزه برر عرض ایده حکم . .. فقط شیمدی ، اونک کورلرم اوکنده طولاشان طیف روحانی ، طیف عسکری و قداکاری سی بی ، بو اؤکسور شاکردنی فضلہ سوله مکن منع ایدیور ! بالکتر ، محترم قارئر ، شونیه علاوه ایدم که بوکون « حمدی نک » قره دکر « بی احیا ایدلر ، یارین ، اودکای حیثک ، امللرینی ؟ ده احیا ایدم جکدر ، اوک جلاک ، بو مملکتده آندقلری هرمدنی ملی آدیله ، روقلر سینوب قلملرنده ییللر جه یکلین بو بوک درویشک روحنی شاد ، خاطراتنی تثیت ، نامی - ممشیرلیک نامنه - تأیید ایدم جکدر ...

بوتون حیاتی رواللی ماتی اوغر نده چوروتن ، و نهایت ینه اوسوکی ملت ایچون اولن بو مجاهد مفقورک روحنه بر تائر فاتحه لر ، مجبول اولان مزارینه کوز یاشل - لاملر ...

عثمان فکرت

کیره سون بلدی رنيسنه سوء قصد

بو آتک ادرن یشنجی جمعايرتسي کونی اقشامی یعنی یازار کيجه سی ساعت آلتورقه اوج ییجی زاده لرنده بلدی رنيسنی عثمان اغلک خانه سنه هوبتی مجبول بر شخص کیره ک عثمان اغلک اوده اولمادیقی اؤکره ججه قاییدن جیقوب حالیه ینه ایتن مردیومدن ایترکن تصادفاً یکی بول طرفدن کلن بولیس حسن اقدی طرفدن کورلش و او صبرده شخص مجبولک بولیدینی برده هان بر

کوشه حکه چکلمسی نظردقی جلب ایتش اولدایقندن بولدن کلن بر قاج ذات ایله جله قایسندن کیروب شخص مجبولی برلکده دردست ایتشیلردر . هان اوراده ایدیان استجوابده مرقوم عثمان اغانی کورمکه کلدیککی ومومی الهی حرب ایتاشنده « خمی کونی » نده کی خانه سنده مسافر ایتدیککی وشیمدی ایسه طریزوندن کندیسی کورمکه کلدیککی افاده ایتش و بونک اوزرینه ، اوحالده نه ایچون بوله وقتسز ونیم سرخوش کلدیککنک و کندیسی کوردکلری وقت نهدن تلاشه دوشوب کوزلیدیککنک اسبابی صورولدقده ، برطاق ساجه لایقردیر سوله مش و بو افاده سی داهار یاده شیمدی داعی اولدایقندن اوزری بوقلامغه باشلاش وعنی رمانده عثمان اغایده خبر کوند بله ک کیفیت اخبار ایدلشدر . بش آتی ذات ایله برلکده عثمان اغاکنجه مرقومه : — عثمان اغا هانکیدیر ؟ ده صورولش ، حاضرونی کوزدن کچیر دکن سوکرا ، بو بوزک ایچنده عثمان اغا یوقدر ، بن کندیسی آبی طایترم ، دیسی آرتق طوروله حق بریب بر قارادایقندن توقب ایدلش ویمده لامبالله اؤک باغچسی تحریری ایدلرک مردیومک آلت طرفده کی باغچوده و بر قاج متروکک مساه در جلاک اوزرنده یکی بر روولور بولش و مرقوم دوشربجه حکومت کتیریلوب حبس وروولوریده مأمور مخصوصنه تسلیم ایدلشدر .

بالخاصه روملردن احراقدان تحقیقاده ۳۶ یاشلرنده بولان مرقومک طریزونک طوزلی چشمه مجله سندن قوشیدیل اوغللاردن باغچو اولدینی و کندیسنک ایکی کجه اول ینه اوجسوارلرده طولاشدینی بو وفوتاندن بر ییجی ساعت اولده میخانه ده ورواقده نیم سرخوش ، عثمان اغایاشنده سب وشنده بولیدینی وحنی اولدیرم حکمتی سوبلیدی آ کلا تلمغه تدریق تحقیقانه باشلاشدر .

بو یاده کرک حکومت محله وکرک الیم بوزاده بولان الکتر قومیدری میستر (هوچیون) جابلری طرفدن یالایدینی ایتدیکدن تحقیقانی اشکال انجملک اوزره شیمدیلک فضلہ سوزدن احتراز ایدیور . بالکتر شوقادار سوبیلیم که عثمان اغا طنده اشترجه

فرقه دگر	صفحه ۲
فرقه آبرادقیرنی وحشی سوقباشنده کی کچکی اجتاعلرندمه آره لرندمه اسکله وسندالیه پاتیردیله سیه اولدیغی اوکرمدک. ایشته مالیه خولایک مقیمسی...	مضر وشیان تأدیپ ونمزیه بر آدم ایسه بو وظیفه یی بر روم یایقاریانه کورد برملانی رنکر وامل دکدر. بناء علیه اصولی دایره سنده ایشات قانونیده بولغایده خودسرا نه حرکتلرله ملکک آیشی اخلال و آناشی فی استاج ایدمک بوکی حرکتلرده بولق نه روملر نه آرمیلر ونه ده توزکره یاقیشیر. چونکه عکس العمل یاپار... الحاصل بومسله تک نزاکت واهمیتی تقدیر ایدمک حکومتک آکا کورد تمیق تحقیقانه بولماسی شدنه طلب ایدر ومتجاسسیرک برمشوق اولدیغی قطعاً تحقیق ایدمکی قدرده کیفیتک بوتون وساطعه ولایت وداخلیه نظارتک نظر دقاریته عرض ایدلمسی ملککک قدراتی نامه حکومتدن اهمیتنه جا واسترحام ایدمک
میتزه بولید لاوردیوس اقدی الیوم طریزوند بولان کیره سون میتزه بولیدی لاوردیوس اقدی حضر تلری بورایه مواسلتند واسکله ده تحقیر ایتک اوزره برقم روملرک اره لرندمه قرارانجاز ایتدکری قوبامر ویدر. حکومتک نظر دقتی جلب ایدمک.	خاتمه یز آراسنده کیره سون تورک خاتمه یز آراسنده برک تأسیسه وامور. یتیم، دیکیش وفتش، تربیه تحیه، اخلاقیه ویدیه یه خادم علی بر جمعیت تشکیل ایتک مکرلری موجود اولدیغی ووجیهیت مدافع و مروجی اولق اوزره برده غزته چقاریلدیجی خیر آلدق. ممر د خاتم همشیر لر یزک بواولو فکر لر یزک قومدن فله یقمانی به تون و لغزله تمی و خاتم یز ی تبریک و کرمیلر یه کجککک هر و حبله سمولت و معطافرت کوستره حکمراندن آمین اولدیغیزی عرض ایدمک. باشا یز خاتمه یز!
هر قاناده برسن قایغو — (ا طریزوند) من دق دق... فرقه دگر — فادکل لاکن بونی یازان «برمشوق» ک آلدیمکی مرکب قلمیسی نه اولور ؟... یاشاندی مجموعه !... نه قادر ایجه فکرلی، نه قادر مستشار حسن. انتخاب وطیمته مالک ایتیمک... قایغو — اعظمی ک حسیرتی (لمان طوق) فرقه دگر — «وقتور» و «غو» خورطلامش غالباً... سلامت — (کیره سونده دیزدار زاده اشرف بک) کیره سونی سهون بر کنج ایسمک... فرقه دگر — مادهم که معارفکن وارء اوتدنبیری موی الهی بوتون غممه به بطور سک، او حاده بوسلر بریکزه به معنایرم؟ سلامت — شعبدی بر آره بر هجوم ایدم (باش مقاله دن) فرقه دگر — صانکه شیمدی به قادر هیچ هجوم ایتیمش کی!	کیره سون بحیرات کاسلیکی آبی مدبر وکالة قضایم بحیرات کاسلیکی افعالکده ایلان خواج زاده ضیایک همشیر یزک اصالة مذکور مأمور یه تعیین ایدلیمکی خبر آلدق. وقتله به بوقضایک اصل بحیرات کاسی ایکن تحجیر مشه سنده محضا و طنداشر به قارشى مساعد کارانه طاور ایدمکدن دولای والی مسعود جمال غنیمتک طلسمه اوفرایان بومقتدر کتیمزک شوسورته مقدور یه نهایت ویرلسنه حداً نمود اولدق. لاکن بزایتردک که ضیایک مظلومیت و او غمرا دینی آسیرله مکافاة دها بویوک بروطفه به مأمور ایدلیدی. مع مافیه بونی ده حکومت حاضرته ک قیمتشان لغدن امید و تحریرات کاتیمزی تبریک ایدمک.
تورک تجیلری مسامرسی یازن آقام وقایسته «شرق» تیار وسنده.	ارمنی استقلال؟ ا. منیل طرفدن بوغابه یی تأمین ایچین یاس صاحب قونفرانسته اعزام قتلان مرخصر، قونفرمه قول ایدلمکدن استقلال اعللرک شوسورته صوبه دوشیرکی آکلایان هیئت مرخصه دیشی بوغوص نو یاز یاشایک آرق یا نا یقوله دردینی (تایمسی) ستورته دو کدیک استانبول غزته لرده کور و لشدیر. ایشته بوده بوله !...
فورتنه دون آقام یاشلایان فورتنه بوکون (دون) اوکلنه قادر دمبر قایو لیانده بر صندال باطیرمیش واسکله ده بر قایق پارچالامشدر. نفورجه ضایعات یوقدر. لیانده کی دیگر قهارده تهلکده. ایچنده کیر سلاح آتاری استمداد ایتکده. تفصیلات صوکرده. بدایت حکمسی خارق دام سندن: کیره سون قصه سندن دلقاری هاجی ملدی اقدیمک ملدیادی قسطنطنیه ولد ایلیا وفیده جی اوغل نیقوله حقلرندمه اقامه ایدمکی آلاچی دعوا سندن طولای مر قومان قسطنطنیه یله نیقوله حقلرندمه اوسال قتلان دعوتیه ورقه سنده اقامتکارلری مجهول کوسترلش اولدیغی سون بوم بحاکمه اولان ۱۶ تشرین اول ۳۳۴ چهارشنبه کوشنده مر قومان محکمه ده بولمده لرندن علیم لرندمه غایباً محکمه لری اجرا قلمه جتی معلوم اولق اوزره اصول محاکمات حقوقیه تک بکرمی التیمی مادهمی موجیجه اعلان کیفیت اولور.	بونت قراللی؟ بولایمکی خولایرک آرق سونیککی ادراک ایدن روم همشیر یزک الیوم جمهوریتی وعدم مرکب یی اولهرق ایکی

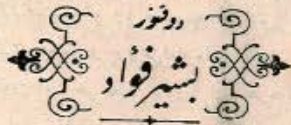
نظراً انشای مضاربده برکنشی بیخافله یارالامش اولدینی کی
وقعهده مهاجرله طبایحه چکن ماوردی میخالاک افندیسک
باز ورمیدی ققراده متره بولید لاوردی-سوس اقدی طرفدارانی
ایمش . همشهریک نامنه بوکی حاللر جدأ شایان تأسدر .
- چارشی بخیری -

خانملر مصباحیسی

یتیملریز ایچون رنسانده خانملر وریله چک مصباحه
حکومتک مظاهرت قانونیه ومساعده رسمیه رغا بعض
سوهظنر (؟) دولایسیله معالاف تأخیر ایدلش وتاخیری
طلب ایدن هیئت اعضاسندن وکیره-سوتلی نجاددن فریدینزاده
حاجی حسن اقدی اینامه خانملر نامنه اوچوز ایرا اعطانی
تمهد ایتملردو .

باقال کتابخانهسی

اک اوچوز واک کورل آلات وادوات قرطاسیه رژی
قارشینده باقال کتابخانهسدهدر .

امراض جلدیه و افرنجیه متخصصی

یکی بولده دیون عمومیه اتصالده کی دائرمنده جمعدن
ماعدا هرکون اوکلندن سوکره خستلرینی قبول وقتک اکسوک
ترقیاته کوره تدای ایلر .

کیره-سون اجزایهسی

مؤسس وصاحی : اجزایی علی شکر
یکی آچیلمشدر ، رژی قارشیندهدر . بالعموم اجزا و
مالزمه هجیسی یکیدر . خستلره آز زمانده شفا وبرر
دهبولرنده اسکی علاج بولندیرماز . فیاتلرده تزییلات مهمدر .
هرساعت دوققور بولندیرر . هر نوع میقروب معاینهسیچون
کیره-سونک یگانه لابوراتوارینه مالکدر . خستهی اولانلر
بردقمه دهنه-سینلر .

کیره-سون اجرا مأمورلقندن :

کیره-سون قصبهسندن درویش زاده علی اقدینک اوج اوغلی
متوفی حمید جاوش ترکمنندن محکوم به اولان آلاچقنک تسویهسی
ضمنده اجرا دائرمنندن حدودی مضبوط حصار کریش قرینهده
کائن عبیدی اغایی نام برقطعه باغچهسی مزایده ورلدیکندن
انترانه طالب اولانلرک تاریخ اعلاندن اعتباراً اوتوز کون ظر-
قده منادی محمد اغایه مراجعت ایلری اعلان اولئور .

کیره-سون ، مطبعهسی

صاوورارهق هجوم ایشلر بونلر رولورلرینی چکرک متره بولید
اقدی به ولیدازانته انداخت ایتکه باشلامشدر و دیگر طرف
مقابله به باشلانجه کلیسا ایچنده قادین ، چولون چوجق مدھش
برفریاد ، پروایلا قومیشدر . اوصره بولیس حسن وحیدر
اقدیلر وبلا آخره زاندارمه طابور قوماندانی سیکبانی توفیق یک
یتیمه رک بربرینه کیرمش اولان خلقی بیک مشکلاته تسکین
ایدمیشلر واوراده الله ایدیلن معجزلرل درحال توقیف
ایدیلرک حکومته سوق ایدلش و فرار ایدلرک تعقیب و قسماً
در دست اولمهرق حیسبه طقیلمشدر . بووقعه انشایسده
متره بولید اقدی قطعاً متانته بوزمادینی کی وقعه مک تسکیندن
سوکرمده وظائف روحانیهسی بعدالایفا محفلندن اینه رک کلیسا
قرینده کی روم مقابرینی زیارتدن سوکره متره بولیدخانهیه عودت
ایتملردو . وقعهده بیخافله یارالامش اوج روم اولدینی کی هر
ایکی طرفدن یوزلری بره لئش ، یاقالق وچاکنلری یارچلئش
برطاقم اشخاصده واردر .

ایشتدیکمه کوره بووقعهدن برآقشام اول علمدار طرفک
ایلری کنلری متره بولیدخانهیه کیدرک مشارالیه : - یارین
کلیسایه کتیمه یکر ، روم متنی سزی ایستیمور ، دیشلر ؛ و
متره بولید اقدی ایسه بونلری کمال نزاکتله ردائش . و
: - بن بورایه حکومتک کمینی واداده پادشاهی ایله کلم .
کیره-سونده برقاچ رومک غرضکارانه مقصدلرله علمیه هجولری
وظیفه می اجرایه قطعاً مانع اولاماز ؛ سوزلرینه علاوه ککن
هیئت تبلیغ ایتملردو . (بخیریمز بوادامرک کیملر اولدینی
اخبارنامهسده ذکر وتعداد ایدیورسده بز بوجمتی شیعدیلک
یازمقندن صرف نظر ایتدک . ایجابنده بونلریده سوله به چکر)
- سوافقانی بخیری -

ماوردی برادرلره هجوم

بوآک رنجی کونی صباحین چارشی ایچنده ماوردی
خاننده نجاددن ماوردی برادرلره مدھش بر هجوم اولمشدر .
شوله که کرک برلی وکرک قرا اهلینندن فقیر برچوق روملر
ماوردی میخالاک اقدی به اینامه توزیع ایدلشک اوزره
بطریقخانهدن کندیسنه کونده ریلن یاره نک برطاقم روم محتاجنه
توزیع ایدلرکی حالده متباقی قالان بیک بشیوز لیرانک ایچون
دیگرلرینه توزیع ایدلرکی سوزولمنش ؛ وماوردی ایسه خود-
بخود : کیفم اوله ایستیمور ، دیش وونک اوزرینه بریکمش
اولان روملر : سنک کیفه فقرا قوربان اوهمازلر ، دیه سوکوب
صایغه باشلامشدر . فقرا حققرینی ایستیمکده نصیر وماوردی
ایسه ورمه مکده عناد ایدنجه نهایت لافیردی قاذغاسی مضاربیه
منجر اولمش ، طرفین یکدیگرینه کوزلجه بر دایاق آتیشلر
بیچاق وطیایملر چکلش بو صروده جوارده بولان اصناف
ونجاران آراه کیره رک مضاربیه نهایت ورمشدر . مسوعانه

➤ ۲۰ مایس - ۱۳۳۵ ➤

(صالی)

➤ نومرو : ۱۱ ➤

مدیر مسئول :

علی نایبی

ستهلکی یوز نسخه اعتبارله آبونسی

هریر ایچون (۲۰۰) غروشدیر .

اعلانندن مسئولیت قبول ایدلز .

کیرسون تورک کنجلیکنک ملی املارینه خادم

فره دکر

یکیدن تاسیسی : ۲۲ مارت ۱۳۳۵ - ۱۹۱۹

صاحب امتیاری :

دورقتر علی نایبی

اداره خانه سی :

کیرسونده (یاقال کتابخانه سی)

آدرس : کیرسونده « فرهدکر »

نسخه سی (۱۰۰) پاره

شیمدیلک هفته ده بردعه جیقار

نسخه سی (۱۰۰) پاره

ازمیر حادثه سی

و

ملکتمزده تأثیرانی

جمعه کونی ایدی. آنسزین بر قاراخبر، قارداشلرمنک آلم و جیع فریادی کیرسونک سیاسنده سیاه خطلر چیردی، قارا بلوطلر بلیرتدی. یشیل، زمردین طیاغلرمنده اوغولتورلر بوکلمدی، خلقمزده هجانلر تولید ایتدی. هان ملکتنک ایلری کلن هر طبقه مندن منشکل تورک اهالیسی بلدییه قوشه رق کال جدیت و متانتله مسئله ی مذاکره ایتدی. ایرتسی کونی برمندنک پاییلمانه، لازم کلن رتره باتی وورولمانه، هر نه صورتله ازمیر یاردم ممکنه اوسورتله پاییلمانه قرار وریلهرک بر متینغ هیئت و برده هیئت فعاله انتخاب ایدلدی. هر کسک یاهچنی وظیفه تمین وقرر ایتدکن سوکره برلرمنه داغیلدی. ایرتسی کون متینغ ساعت آلا تورقه سکزده اوله جقدی. او، ساعت، حلجانلرله بکله یوردی. ایرتسی یعنی جمعه ایرتسی کونی اساساً کچه یی اوقوسز کچیرن خلق؛ نا، صباحدن چارشویه قوشمشلر، هب چهره لرده کدورت، تأثر کوز و کور عین. زمانده وقار و متانت اوقونیوردی. هنوز ساعت سکر اولمادن برقاج ساعت اول تورک معازله لر قیاندی. اهالی چا شوده یکی یولده جاملی چارشو جوارینه آیین آفین کلدی ربکدی. جاده لر دولدی، استیجاب ایدم یوردی. اوقدنرکه مشترک هیجانلرله جاریان قلیلر یكدیگرینک ضربه قلییه نی ایشیده جک مرتبه ده صمیمی برصورتده پاییش خلق صیقیشمش، لسانلر دکل قلیلر قونوش یوردی. آل پیراغز یوکسلدی. متینغ هیئت مرتبه سی رماصه اطرافه طویلانلدی. خاقانسه، صداره، ویلسونه، ائتلاف مثل سیاسلرینه تلغرافلری اوقودی. های های و تصویب سدارلی یوکلدی، ناصل کال سکونت ووقارله طویلانلیدی ایسه اوله جه ده هر کس طماغیلدی. متینغ هیئت مرتبه سی تلغرافخانه یه کیده رک تلغرافلری وریدلر. بده تکرار بلدی دأثره سنه کله ک قرارلاشدیردقاری تشکیلاتک خطوط اساسیه نی مذاکره ایتیلر. اقشام ینک زمانه قدر مذاکره لر دوام ایتدی، تورک قورنارمالی ایچون قوی راتحادک، قوی برتشکیلاتک وجود بولمانه قرار وریلدی.

مناقضه

ای اولو خاقان، تاجسندن ازمیر الماسی تورک قانزیه بویایه رق قویا ییورلر. صیره یارین بزلر کله جک. سهرلرجه سرحدلر دولاشان زتورکلر ایدیه دکل سیرولکوده جان ویرمک ایچون حاضرلر. سیامزدن آل یایراق آلدینی کور زمرد طیاغلرمنه قانزیه لر بر آل یایراق سربله جک. دوکجه کمز قانلره اشتراک ایدیه جک پیراغز تاج کیدیرمه جک آل عتبات قانی خاشایر، اورخلک، ارطغرولک بر اوغسای باشه زه کوندریکر شوکت آب.

عنانلی صدر اعظمه

حکومتکری اهدامیزی تبلیغه مأمور کورمک ایسته یوردی. سزی تورک صدر اعظمی سیلهرک خطاب ایدی یوزر : ازمیرده ماویمی ساللاماجق آلمی قاله جق، حکومتکری یوکا بیسکانه بویومی آکجه لده. ازمیر قارداشلریمیزی یونان یایقارلارینه تسلیم ایدیه جک. دار اغاچلری بزمده اقمزده بلیرمکده، اهدام آتمز یاقلاشقده در. ازمیرلر یونانه الحاق ایدلایکنی اوکرندیکمز کون کیرسون محیطی عکسز قالیه جقدر. وندیاده هیچ بر قوت بزی عزیمزدن چوریه یه جکدر. جیر نتیجه یی تعجیلدن بشقه بر شیه یارایه جقدر. حرکاتمز آسایش سزلاک تاقی ایدله سون درسعادته آمریقا مملکتی واسطه سیله ناشر صلیح و عدالت ویلسونه

جراغی بوکلمتدیکمز عدالتی سزدن بکلوروز. تورک طروراعی ازمیر یونانلرله وریلور. واشینقتونک روحی تمذیب ایدیه جک بوجنایته ناصل کوز یومه جقسکز. تورکلره کندی یایراقلری آلتده یاشامق مقدر دکل ایسه اوتلره حکومت متحده نک باغراغی اهدا ایت. ملی رنگلریمیز قیرمزی بیاضی ییلدیزی سیک حریت صاحبان ییلدیزی سنجاقنده بولوروز. عدالت ایچون صوصایان روحلریمده چراغکزدن تسکین عیش ایدیه جکدر. سزدن عدالت بکله ز. بشقه حکومتی دکل سنی حامیمز کورمک ایسته ز. بز کیرسون تورکری یونانلیرک غدارلرینه مقابله ایچون حاضرلر. ازمیرده جقدر

➤ ۲۰ مایس - ۱۳۳۵ ➤

(سالی)

➤ نومرو : ۱۱ ➤

صاحب امتیازی :

دروغتر علی ناجی

اداره خانسی :

کیره سونده (یاقال کتابخانهسی)

آدرس : کیره سونده « قره دکر »

کیره سون تورک کنجلیکنک ملی اعلالیینه خادم

مدیر مسئول :

علی ناجی

سته لکی یوز نسخه اعتبارله آبونسی

هریر ایچون (۲۰۰) غروشدیر .

اعلاننن مسئولیت قبول ایلان :

قره دکر

یکیدن تاسیسی : ۲۲ ماروت ، ۱۳۳۵ - ۱۹۱۹

نسخه سی (۱۰۰) یاره

شیعیدلک هفته ده بردفعه چیقار

نسخه سی (۱۰۰) یاره

ازمیر حادثه سی

و

ملکشمزده تأثیراتی

جمعه کونی ایدی . آنسزین بر قاراخیر ، قارداشلر منک ائیم وخیع فریادی کیره سونک ساسنده سیاه خطلر چیردی ، قارا بلوطلر بلیرتدی . بشیل ، زمر دین طاعلر مزده اوغولتورلر یوکسکندی ، خلقمزدده هیجانلر تولید ایتدی . همان ملککتک ایلری کان هر طبقه سندن متشکل تورک اهلایسی بلدیبه قوشه رق کال جدیت و متانسهله مسئله ی مذاکره ایتدی . ایرتسی کونی برمتینفک یاییلمانه ، لازم کلن برلر یاش وورولمائه ، هر نه صورته لزمه یاردم ممکنه اوصورتله یاییلمانه قرار و بریلرک بر متینغ هیئتی و برده هیئت فعاله انتحاب ایدلدی . هر کسک یایچنی وظیفه تعین وقرر ایتدکن صوکره برلرمزده داغیلدی . ایرتسی کون متینغ ساعت آلا تورقه سکزده اوله جقدی . او ، ساعت ، حاجانلرله بکله نیوردی . ایرتسی یعنی جمعه ایرتسی کونی اساساً کیجه یی اوقوشیز کیرمن خلق ؛ نا ، صاحدن چارشویه قوشمشلر ، هپ چهره لرده کدورت ، تأثر کوز و کور عین . زمانده وقار و متانت اوقونیوردی . هنوز ساعت سکر اولمادن برقاج ساعت اول تورک مغازلری قیاندی . اهالی چارشوده ییکی یولده جاملی چارشو جوارینه آقین آقین کلدی بریکدی . جاده لر دولدی ، استیجاب ایدمییوردی . اوقدرکه مشترک هیجانلرله جا یان قلبلر یکدیگرینک ضربه قلیه سی ایشیده جک مرتبه ده صمیمی برصورتده یاییشم خلق صیقیشمش ، لسانلر دکل قلبلر قونوشیوردی . آل فیرانمز یوکسکیدی . متینغ هیئت . مرتبه سی برماصه اطرافه طویلاندی . خاقانسه ، صدارته ، ویلسونه ، اشلاف مثل سیاسیئرینه تلغرافلری اوقودی . های های و تصویب صدارتی یوکسکیدی ، ناصل کال سکونت ووقارله طویلانیلیدی ایسه اوله جمده هر کس طاعیلای . متینغ هیئت . مرتبه سی تلغرافخانه یه کیده رک تلغرافلری و بریلر . بیده تکرار بلدیبه دأرسته کله ک قرارلاشه بر دقلمی تشکیلاتک خطوط اساسیه سی مذاکره ایتدیله . اقشام یمک زمانه قدر مذاکره لر دوام ایتدی ، تورکک قورنارلماسی ایچون قوی براتحادک ، قوی برتشکیلاتک وجود بولمائه قرار و برلدی .

ازمیر حادثه سی

و

ملکشمزده تأثیراتی

ای اولو خاقان ، تاجسندن ازمیر المانی تورک قاندر به یویایه رق قویارییورلر . صیره یارن بزلره کله جک . سهره سرحدلر دولاشان زتورکرک ایدمه دکل سونکوره جان ورمک ایچون حاضرز . سامزدن آل یایراق آلدینی کور زمر د طاعلر مزده قانلر مزله بر آل یایراق سریلرک . دوکجه کمز قانلره اشترک ایدمه جت یایراغمز تاج کیدیرمه جک آل عثمان قاننی طاعلر ، اورخانک ، ارطغرولک بر اوغسان باشمز کوندریکر شوکتآب .

عثمانی صدر اعظمه

حکومتکری اهدامکری تبلیغه مأمور کورمک ایسته میورد . سزی تورک صدر اعظمی بیلهرک خطاب ایدیورز : ازمیرده مایمی ساللاماجق آدمی قاله جق . حکومتکز بوکا بیسکانه بویونمی آکه جک . ازمیر قارداشلریمزی یونان یالغابارلرینه تسلیم می ایدمه جک . دار اغاچلری بزمده اقمزده بلیرمکده ، اعدام آنمز یاقلاشمقده در . ازمیر لایوناته الحاق ایدلرکنی اوکر ندیکمز کون کیره سون محیطی عکسز قالیه جقدر . وندیاده هیچ بر فوت بزی عزیمزدن چوریمیه جکدر . جبر نتیجه ی تمجیلدن بشقه بر شینه یارایمه جقدر . حرکاتمز آسایش ترک تلقی ایدمه سون درسعادنده آمریقا مملکتی واسطه سیله ناشر صلح و عدالت ویلسونه

چراغنی یوکسکدیککز عدالتی سزدن بکلورز . تورک طوبراغی ازمیر یونانیلسلره و بریلور . واشیتونک روحنی تمذیب ایدمه جک یوچنایته ناصل کوز یومعه جکسر . تورکرکه کندی یایراقلری آلتنده یاشامق مقدر دکل ایسه اولنره حکومت متحده نیک یایراغنی اهدایت . ملی دنکاریمز قیرمزی بیاضی بیلدیزی سنک حریت حاجان بیلدیزی سنجاغده بولورز . عدالت ایچون موصایان روحلر بزمده چراغکردن تسکین عطش ایدمه جکدرز . سزدن عدالت بکلورز . بشقه حکومنی دکل سنی حامیمز کورمک ایسته میوز . بز کیره سون توکرکی یونانیلرک غدارلرینه مقاله ایچون حاضرز . ازمیرده حقسر

ÖZGEÇMİŞ

Ertuğrul ÇOBAN, 03.04.1993 tarihinde Trabzon İli Akçaabat İlçesi'nde doğdu. 2007 yılında Erikli İlköğretim Okulu'nu; 2011 yılında Vakfıkebir Anadolu Lisesi'ni; 2016 yılında Gazi Üniversitesi - Gazi Eğitim Fakültesi, Tarih Eğitimi Bölümü'nü bitirdi. 2016 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalında yüksek lisans programına başladı.

ÇOBAN, bekar olup, İngilizce bilmektedir.